

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNİN
GÜNDELİK HAYATA ETKİSİNİ YAŞAM
KALİTESİ PERSPEKTİFİNDEN OKUMAK:
SARAYCIK MAHALLESİ - ANKARA

ELİF TEKPİNAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Ocak-2023
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Elif TEKPINAR tarafından hazırlanan “Kentsel Dönüşüm Projelerinin Gündelik Hayata Etkisini Yaşam Kalitesi Perspektifinden Okumak: Saraycık Mahallesi - Ankara” adlı tez çalışması 18/01/2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Doç. Dr. Neslihan SERDAROĞLU SAĞ

.....

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Sinan LEVEND

.....

Üye

Doç. Dr. Fatih EREN

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

ELİF TEKPİNAR

Tarih: 18/01/2023

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNİN GÜNDELİK HAYATA ETKİSİNİ
YAŞAM KALİTESİ PERSPEKTİFİNDEN OKUMAK:
SARAYCIK MAHALLESİ - ANKARA****Elif TEKPINAR****Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı****Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sinan LEVEND****2023, 145 Sayfa****Jüri****Dr. Öğr. Üyesi Sinan LEVEND
Doç. Dr. Neslihan SERDAROĞLU SAĞ
Doç. Dr. Fatih EREN**

Kentsel dönüşüm yasasının ardından son on yılda, afet riski başta olmak üzere birçok nedenden dolayı üretilen kentsel dönüşüm projeleri, kentsel mekânın şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu dönüşüm projeleri, kentsel mekânı şekillendiren fiziksel bir dönüşümün ötesinde toplumsal bir dönüşümü de beraberinde getirmektedir. Toplum üzerinde çok boyutlu etkileri olan kentsel dönüşüm projeleri, bireylerin yaşam kalitesini ve yaşadıkları çevreyle ilgili memnuniyet düzeylerini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda çalışma, kentsel dönüşüm projelerinin konut sakinlerinin günlük yaşamları üzerindeki etkilerini yaşam kalitesi açısından okumayı amaçlamaktadır. Ankara Sincan ilçesinde müstakil ruhsatsız yapılardan oluşan bir mahalle olan Saraycık Mahallesi'nde üretilen kentsel dönüşüm projesi, çalışma için örneklem olarak belirlenmiştir. Öncesinde bir-iki katlı müstakil yapılardan oluşan mahalle, yaşam çevresinin sosyal açıdan köhneleştiği gerekçesiyle Sincan Belediyesi tarafından dönüşüm alanı ilan edilmiş ve Toplu Konut İdaresi (TOKİ) mahalle için kentsel dönüşüm projesi üretmiştir. Kentsel dönüşüm projesiyle beş-on katlı yapılar ve sosyal, kültürel, ticaret alanı gibi sosyal ve teknik altyapı alanlarının yer aldığı yaşam çevresi üretilmiştir. Bu süreçte dönüşüm öncesinde bölgede yaşayan halka, dönüşüm projesiyle üretilen çok katlı yapılardan daire verilmiştir. Çalışma kapsamında söz konusu fiziksel dönüşümün, dönüşüm öncesinde bölgede yaşayan insanların günlük yaşamlarına ve yaşam kalitelerine etkisi incelenmiştir. Bölgenin dönüşümünden önce Saraycık Mahallesi'nde yaşayan insanların, yeni yaşam çevresine ve yaşamlarındaki değişime ilişkin görüşleri yarı yapılandırılmış mülakat tekniği uygulanarak toplanmıştır. Çalışma bulguları, dönüşümden önce bölgede yaşayanların kentsel dönüşüm projesiyle gündelik yaşamlarının değiştiğini ve bu değişimin insanların yaşam kalitelerini etkilediğini ortaya koymuştur. Çalışma, dönüşümden önce bölgede yaşayan insanların dönüşüm projesiyle üretilen yeni bölgeye uyum sağlamakta zorlandıklarını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gündelik Hayat, Kentsel Dönüşüm, Saraycık Mahallesi, Yaşam Kalitesi.

ABSTRACT**MS THESIS****READING THE IMPACT OF URBAN TRANSFORMATION PROJECTS
ON EVERYDAY LIFE FROM THE PERSPECTIVE OF LIFE QUALITY:
SARAYCIK NEIGHBOURHOOD - ANKARA****ELİF TEKPINAR****Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of City and Region Planning****Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Sinan LEVEND****2023, 145 Pages****Jury****Dr. Öğr. Üyesi Sinan LEVEND
Doç. Dr. Neslihan SERDAROĞLU SAĞ
Doç. Dr. Fatih EREN**

In the last decade after the urban transformation law, urban transformation projects produced for many reasons, such as disaster risk, play an essential role in shaping the urban space. These transformation projects bring along a social transformation beyond a physical transformation that shapes the urban space. Urban transformation projects, which have multidimensional effects on society, directly affect individuals' quality of life and satisfaction with their environment. In this context, the study aims to perceive the effects of urban transformation projects on residents' daily lives regarding the quality of life. The urban transformation project produced in Saraycık Neighbourhood, a neighbourhood consisting of detached unlicensed buildings in Ankara Sincan district, was determined as a sample for the study. The neighbourhood, which was previously composed of detached buildings with one or two floors, was declared a transformation area by the Sincan Municipality because the living environment had become socially run-down, and TOKİ (the Housing Development Administration of the Republic of Türkiye) produced an urban transformation project in the neighbourhood. TOKİ constructed five to ten storey buildings and a living environment with social and technical infrastructure areas such as social, cultural and commercial areas with the urban transformation project. People living in this area before the transformation project were given flats in these multi-storey buildings. The study examines the effect of the mentioned physical transformation on the daily lives and quality of life of the people living in the area before the transformation. The opinions of the people living before the area's transformation about the new living environment and the change in their lives were collected using a semi-structured interview technique. The interview results show that the quality of life of those living in the area before the transformation was affected by the change in their daily lives. People had difficulty adapting to the new area created by the transformation.

Keywords: Everyday Life, Quality of Life, Saraycık Neighbourhood, Urban Transformation.

ÖNSÖZ

Tez çalışma sürecim boyunca beni yönlendiren ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sinan LEVEND'e, tezin son haline gelmesinde görüş ve önerileriyle katkı sağlayan Doç. Dr. Neslihan SERDAROĞLU SAĞ ve Doç. Dr. Fatih EREN'e, süreç boyunca beni yalnız bırakmayıp her türlü desteği sağlayan sevgili ailem annem Songül TEKPINAR, babam Mehmet TEKPINAR, kardeşlerim Enes TEKPINAR ve Şevval TEKPINAR'a, sevgili arkadaşlarım Rumeysa GÖDEŞ, Dilara BAŞÇIL, Yaren ERKOL, Şeyma POLAT, Esra ARSLAN, Şeyma SEYİTOĞLU ve ismini sayamadığım yanımda olan diğer arkadaşlarıma teşekkür ederim.

ELİF TEKPINAR
KONYA-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Tezin Amacı	2
1.2. Tezin Kapsamı ve Önemi.....	3
1.3. Kısıtlılıklar	4
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	5
2.1. GÜNDELİK HAYAT.....	5
2.1.1. Modernite ve Gündelik Hayat.....	8
2.1.2. Gündelik Hayata İlişkin Eleştirel Yaklaşımlar	10
2.1.3. Gündelik Hayat ve Boş Zaman Kavramı	11
2.1.4. Gündelik Hayat Sosyolojisinin Temel İlkeleri	13
2.1.5. Gündelik Hayat Zaman ve Mekân	13
2.1.6. Gündelik Hayat ve Kültür.....	15
2.1.7. Strateji ve Taktik.....	16
2.2. KENTSEL DÖNÜŞÜM	17
2.2.1. Kentsel Dönüşüm Tanımı ve Amaçları	17
2.2.2. Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi.....	20
2.2.3. Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkileri.....	21
2.2.4. Soylulaştırma	24
2.3. YAŞAM KALİTESİ	27
2.3.1. Kentsel Yaşam Kalitesi.....	31
2.3.2. Bireylerin Konut Tercihinde Kentsel Yaşam Kalitesi	35

2.3.3. Avrupa Kentsel Şartı'nda Kentsel Yaşam Kalitesi.....	37
2.3.4. Türkiye'de Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçümü	38
2.3.5. Bölüm Değerlendirmesi	39
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	41
3.1. Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi.....	42
3.2. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri	53
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA.....	55
4.1. Kentsel Dönüşüm Projesiyle Üretilen Yapılı Çevrenin Sakinlerin Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri.....	55
4.2. Değerlendirme	79
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	81
5.1 Sonuçlar	81
5.2 Öneriler	84
KAYNAKLAR	86
EKLER	92

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1. Kentsel Dönüşüm ve Kentsel Yaşam Kalitesi İlişkisi	23
Şekil 2.2. Soylulaştırma Süreci.....	25
Şekil 2.3. Yaşam kalitesi ve Yaşanabilirlik Alanları	29
Şekil 2.4. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Yaşam Kalitesi İlişkisi.....	30
Şekil 2.5. Yaşam kalitesi bileşenleri.....	31
Şekil 2.6. Kentsel Yaşam Kalitesi	34
Şekil 3.1. Örnekleme Alan Konumu	42
Şekil 3.2. Kentsel Dönüşüm Öncesi Saraycık Mahallesi.....	44
Şekil 3.3. Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Öncesi Alan Görseli	44
Şekil 3.4. Kentsel Dönüşüm Öncesi Saraycık Mahallesi.....	46
Şekil 3.5. Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Sonrası Yapılaşmalar	50
Şekil 3.6. Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Sonrası Fiziksel Çevre	51
Şekil 3.7. Saraycık Mahallesi Kentsel Yenileme Proje Alanı Uygulama İmar Planı	52

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 2.1. Kentsel Dönüşüm Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemeler.....	22
Çizelge 2.2. Soylulaştırmanın Olumlu ve Olumsuz Sonuçları	27
Çizelge 3.1. Saraycık Mahallesi Yıllara Göre Nüfus Dağılımı	43
Çizelge 3.2. Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Alan Bilgisi	47
Çizelge 3.3. Kentsel Dönüşüm Öncesi Saraycık Mahallesi'nde Yaşayan Kişilerin Göç Durumu	47
Çizelge 3.4. Kentsel Dönüşüm Öncesi Sincan İlçesi ve Saraycık Mahallesi Eğitim Seviyesi.....	48
Çizelge 3.5. Saraycık Mahallesi Mülkiyet Durumu	48
Çizelge 3.6. Saraycık Mahallesi Taşınmazların Mülkiyet Hakkı Niteliği.....	49
Çizelge 3.7. Kentsel Dönüşüm Projesi Kapsamında Hak Sahipleri İle Uzlaşma Sonuçları	49
Çizelge 3.8. Saraycık Kentsel Dönüşüm Projesi Üretilcek Birimler	50

1. GİRİŞ

Türkiye’de başta afet riski altındaki alanlar olmak üzere fiziksel veya sosyal yönden köhneleşmiş bölgelerin ve yapıların, yaşanabilir hale dönüştürülmesi (Daşkıran ve Ak, 2015) için bir takım yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Söz konusu düzenlemeler doğrultusunda üretilen kentsel dönüşüm projelerinin, kent bütünüyle uygun bir şekilde entegre olması ve insanların ihtiyaç ve öncelikleri doğrultusunda yaşanabilir yapıyı çevre oluşturması beklenir (Kışlal Aydın, 2017). Bu çerçevede kentsel dönüşüm projeleri, kentin fiziksel koşullarını iyileştirmenin yanında sosyal, çevresel ve ekonomik yapının sürdürülmesine yönelik politikaları da ortaya koymalıdır. Ancak son dönemde Türkiye’de üretilen çoğu kentsel dönüşüm projesinin ekonomik canlılığı sağlamaya yönelik rant projeleri şeklinde üretildiğinden, dönüşüm projeleri üretim sürecinde sosyal boyut göz ardı edilmektedir (Boyras ve Hoş, 2014). Bu durum kentsel dönüşüm projelerinin sakinlerin yaşam kalitesini yükseltmek yerine birtakım sosyal problemlerle mücadele etmelerine neden olmaktadır.

Ülkemizde üretilen çoğu projenin, üretildiği bağlamdan kopuk ve tekdüze olması, dönüşüm projelerinin fiziksel mekânı dönüştürürken, toplum-mekânın bütünleşmesini sağlayamadığı görülmektedir (Görgülü, 2002). Kentsel dönüşüm projelerinin özellikle sosyo-kültürel yapısını göz ardı ederek üretilmesi ve uygulanması, sakinlerin yaşamlarındaki bu büyük değişime ve yeni yaşam biçimine adapte olmalarını zorlaştırmaktadır. Değişim ve dönüşümle birlikte mekânsal ve toplumsal yönden kutuplaşmalar meydana gelmektedir. İnsanların kentsel dönüşüm sürecine dahil edilmemesi yeni yaşam yerlerinden memnun olmamalarına ve diğer sakinlerden ayrışmalarına neden olmaktadır (Ökde ve Yaylı, 2020).

Kentsel dönüşüm projesi öncesinde alanda yaşayan sakinler, dönüşüm sonrası üretilen yeni yaşam çevrelerine adapte olurken ve dönüşüm projesi sonrası bölgeye yeni gelen sakinler ile ilişki kurarken zorlanmaktadırlar. Özellikle alt gelir gruplarının yaşadığı, suç oranının yüksek olduğu, bir-iki katlı köhneleşmiş yapılardan oluşan bölgelerde üretilen kentsel dönüşüm projeleri, proje sonrasında bölgede soylulaştırma etkisi oluşturmaktadır. Bu durum kentsel dönüşüm projesi öncesinde alanda yaşayan sakinlerin, projeden sonra yaşadıkları bölgeyi terk etmelerine neden olmaktadır. Sonuç olarak, oluşturduğu yapıyı çevreyle sakinlerin yaşam kalitesini artırması beklenen kentsel dönüşüm projeleri, toplumun bir bölümü için yaşanamaz bölgeler haline gelmektedir.

Bu çerçevede çalışma, kentsel dönüşüm projelerinin, proje öncesinde alanda yaşayan sakinlerin gündelik hayatlarını nasıl etkilediğini yaşam kalitesi perspektifinden okumayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda Ankara Sincan ilçesinde müstakil ruhsatsız yapılardan oluşan bir mahalle olan Saraycık Mahallesi'nde üretilen kentsel dönüşüm projesi, çalışma için örneklem olarak belirlenmiştir. Çalışmanın çerçevesini şu araştırma soruları oluşturmaktadır:

- Kentsel dönüşüm projeleri fiziksel koşulları değiştirmenin yanında sakinlerin gündelik hayatlarını ve yaşam kalitelerini ne düzeyde etkilemektedir?
- Kentsel dönüşüm projesi sonucu değişen gündelik hayata adapte olamayan sakinler, yeni yaşam alanlarında önceki davranışlarını devam ettirme eğiliminde midir?
- Kentsel dönüşüm projesi sonucu değişen gündelik hayata uyum sağlayamayan sakinler, alışık oldukları yaşam koşullarını sürdürebilecekleri bölgelere göç etme eğiliminde midir?
- Kentsel dönüşüm projelerinin sakinlerin yaşam kalitesine etkisi kişilerin beklentilerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.1. Tezin Amacı

Çalışmanın amacı kentsel dönüşüm projeleriyle üretilen yaşam alanlarının, sakinlerin gündelik hayatları üzerindeki etkilerini yaşam kalitesi kavramı üzerinden ortaya koymaktır. Bu kapsamda, Ankara Sincan ilçesi Saraycık Mahallesi'nin köhneleştiği gerekçesiyle kentsel dönüşüm alanı olarak ilan edilmesinden ve dönüşüm projesi üretildikten sonra, sakinlerin bir-iki katlı müstakil yapılardan yedi-on katlı apartman dairelerine geçmeleriyle birlikte değişen gündelik hayatları, yaşam kalitesi çerçevesinden incelenmiştir. Kentsel dönüşümün temel amacı yaşam kalitesi yüksek yapılı çevre üretmektir. Bu kapsamda üretilen kentsel dönüşüm projeleriyle önceki köhneleşmiş dokuya göre fiziksel açıdan daha yaşanabilir mekanlar üretilmektedir. Ancak bazı sakinler dönüştürülmüş bu yeni mekandaki gündelik hayata uyum sağlayamamaktadır. Bu açıdan bakıldığında sakinlerin kentsel dönüşüm ile yenilenmiş yaşam alanlarından, neden uzaklaşmak istediklerine, ne gibi problemler yaşadıklarına ve adaptasyon sürecindeki zorlukların neler olduğuna ilişkin cevaplar daha yaşanabilir

dönüşüm projelerinin üretilmesi için yol gösterici olacaktır. Söz konusu soruları odağa alan bu çalışma, süreci yaşam kalitesi çerçevesinde ele almaktadır.

Ayrıca literatür incelendiğinde yaşam kalitesi ile ilgili çalışmalarda genelde anket yönteminin kullanıldığı ve elde edilen istatistiksel verilerle yaşam kalitesine ilişkin değerlendirmeler yapıldığı tespit edilmiştir. Nesnel göstergelerle yapılan değerlendirmelerde kişilerin yaşamları sosyal yönden derinlemesine irdelenememekte, düşünce ve hisleri algılanamamaktadır. Bireylerin memnuniyet düzeyi ve beklentilerini anlayabilmek için derinlemesine görüşme yapmak daha detaylı çözümlemeyi sağlamaktadır. Bununla birlikte literatürde kentsel dönüşüm projeleri, gündelik hayat ve yaşam kalitesi kavramlarının sosyolojik bakış açısıyla birlikte ele alındığı ve çözümlendiği çalışmalar çok sınırlıdır. Kentsel dönüşüm sonrası sakinlerin yaşam deneyimlerini yüz yüze yapılan görüşmelerle çözümleyen bu çalışmayla yöntem olarak da literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda çalışma 5 bölümden oluşmaktadır. İlk olarak çalışmanın amaç, kapsam ve kısıtlılıkların belirlendiği giriş bölümü hazırlanmıştır. İkinci bölümde gündelik hayat, yaşam kalitesi ve kentsel dönüşüm kavramları ayrı ayrı ele alınarak literatür taraması yapılmıştır. Üçüncü bölümde materyal ve yönteme ilişkin çerçeve ortaya konmuş ve çalışmanın örneklem alanı olan Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi'ne ilişkin bilgiler sunulmuştur. Dördüncü bölümde örneklem alandan toplanan veriler ışığında araştırma bulguları ortaya konmuştur. Beşinci ve son bölümde ise elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda öneriler ortaya konmuştur.

1.2. Tezin Kapsamı ve Önemi

Çalışma kapsamında öncelikle gündelik hayat, yaşam kalitesi ve kentsel dönüşüm kavramlarına ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Kentsel dönüşüm projesi uygulamalarının gündelik hayat üzerindeki değişiminin yaşam kalitesini ne yönde etkilediği araştırılmıştır. Çalışmada saha araştırmasının yapılabilmesi için örneklem alan olarak Ankara ili, Sincan ilçesi, Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi seçilmiştir. Çalışmanın örneklem alanı olan Saraycık Mahallesi'nde kentsel dönüşüm projesi öncesi bir-iki katlı müstakil yapılarda yaşayan, dönüşüm sonrasında ise apartman hayatı yaşamaya başlayan sakinlerle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kentsel dönüşüm alanında, dönüşüm öncesini ve sonrasını deneyimlemiş olan söz konusu sakinler dönüşüm öncesi ve sonrası farklılaşan gündelik yaşam deneyimlerini

karşılaştırmıştır. Bu çalışma, kentsel dönüşüm projeleriyle, sakinlerin yaşam kalitesini yükseltmenin yalnızca yapılı çevrenin fiziksel koşullarını iyileştirmekle değil, sosyolojik açıdan da insanların beklentilerinin karşılanmasıyla mümkün olduğunu ortaya koymuştur. Çalışma kentsel dönüşüm projelerinde sosyal boyutun önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Çalışma, kentsel dönüşüm projelerinin sakinlerin gündelik yaşantısına etkisi sosyolojik bakış açısıyla değerlendirilip, planlama-tasarım uzmanları ve yöneticiler için yol gösterici önerilerde bulunularak hem uygulamaya hem de literatüre katkı sağlamaktadır.

1.3. Kısıtlılıklar

Çalışma kapsamında mülakat görüşmeleri gerçekleştirilirken birtakım zorluklar yaşanmıştır. Veri toplama sürecinde, Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi öncesinde ve sonrasında bölgede yaşayan kişilerle mülakat yapılmıştır. Ancak sakinlerin bir bölümünün kentin diğer bölgelerine göç etmeleri sebebiyle katılımcı bulmakta zorlanılmıştır. Ayrıca kentsel dönüşüm projesi öncesinde ve sonrasında bölgede yaşayan kişilerin büyük bir bölümü de çalışmaya katılma noktasında isteksizdir. Bu kısıtlılıklara rağmen, çalışmanın amacı doğrultusunda ortaya konan araştırma sorularının değerlendirebileceği ölçüde, başka bir ifadeyle veri doygunluğuna ulaşılan kadar derinlemesine görüşme yapılarak veri toplama aşaması tamamlanmıştır.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Çalışmada, kentsel dönüşüm projelerinin, proje öncesinde alanda yaşayan sakinlerin gündelik hayatlarını nasıl etkilediği yaşam kalitesi bağlamında incelendiğinden, bu bölümde gündelik hayat, yaşam kalitesi ve kentsel dönüşüm kavramlarına yönelik kaynak taraması yapılmıştır.

2.1. GÜNDELİK HAYAT

Gündelik hayat kavramı, basit işleyen ve tekrar eden bir döngüyü içermesi nedeniyle sosyal bilimlerde uzun bir dönem önemsenmemiş fakat son yıllarda üzerinde çalışılan bir alan haline gelmiştir (Çetin, 2018). Sosyoloji bilimi literatüründe gündelik hayat kavramının önem kazanması 1970'li yıllardan sonra olmuştur. 1970'ten günümüze sosyoloji biliminde gündelik hayata dair çok fazla çalışma yapılmamakla birlikte gündelik hayat sosyologlarının sınırlı bir alan içerisinde kişilerin ilişkileri ve faaliyetlerine yönelik çalışmalar yürüttüğü görülmektedir (Kırış, 2019). Gündelik hayat sosyolojisi; toplumsal yaşamı ve bu yaşamdaki değişimleri tüm detaylarıyla inceleyerek toplumsal vakalara eleştirel olarak yaklaşıp bu vakaların altında yatan sebepleri açığa çıkarmayı hedefleyen, bir yönüyle insan doğasını inceleyen bilim dalıdır. Hayatın görünen, aşına olunan taraflarının daha farklı yönleriyle ele alınarak yorumlanmasıdır (Çetin, 2018).

Lefebvre (1998) gündelik hayatı gösterişsiz ve doğal olan şekilde tanımlamaktadır. Gündelik hayat sıradan tekrarlar üzerine kuruludur; çalışma hayatı, çalışma hayatındaki davranışlar, fiziksel hareketler, yıl, ay, hafta, gün, saatler vs. bir döngü içerisinde tekrar eder ve tarihe dair bir iz taşımazlar. Gündelik hayat tatil dışında kalan rutin faaliyetlerin sürdürüldüğü herhangi bir zaman dilimidir. Gündelik yaşam, çalışma hayatı dışında yalnız tüketim yaparak geçirilen zaman değildir. Bilakis çaba harcama ve çalışma zamanıdır. Gündelik hayat alelade ve rutin olanın dışında kalan tüm etkinlikleri dışlayarak tekrar eden faaliyetleri bünyesinde barındırır (Sezer Şanlı,2018). Lefebvre kişilerin gündelik hayat sınırlarının dışına çıkma arzusu içerisinde olduğunu düşünmektedir. Belli bir alana sahip gündelik hayatın ötesine geçmeyi isteyen insanlar yapmış oldukları faaliyetler ile bu sınırı aştıklarını düşünmektedirler. Bireyler her ne kadar böyle düşünüyor olsalar da bu işleyişin içinden çıkmak mümkün olmamaktadır (Lefebvre, 1998; akt. Bal, 2020).

Gündelik hayat denildiğinde genellikle kişilerin gün içerisinde giyinme, beslenme, barınma, uyuma, gezme gibi rutin faaliyetleri akla gelmektedir. Kişilerin bu rutin içerisinde sürdürdükleri tüm eylemleri kapsamaktadır (Balta, 2018). Gündelik hayat fertlerin giyim kuşamından yaşam tarzına, birbirleriyle olan iletişimlerine ve davranışlarına kadar birçok alanda etkili olmaktadır (Bal, 2020). Fertlerin, toplum ile barışçıl olarak yaşayabilmeleri için gündelik hayattaki rutinleri gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Günün başlangıç anından bitimine kadar yerine getirilmesi gereken pek çok rutin bulunmaktadır. Evden ayrılıp işe gitmek, iş bitimi eve dönmek, iş harici tüm gidip gelmeler gibi rutinler çoğaltılabilir. Belli bir rutine bağlı faaliyetler tekrar tekrar üretilir (Durak, 2019).

Gündelik rutinlerin yapısının bozulduğu olağanüstü durumlarda alışkanlıkların değişmesiyle kişilerin benlikleri de değişime uğramaktadır. Bireyler gündelik hayat rutinlerinde herhangi bir aksilik çıkmadığı takdirde bu rutinleri sorgulama ihtiyacı duymazlar. Bunun sonucunda ise toplumsal sistemlerin kendini yinelemesini sağlayan birtakım tekrarlara dayalı şartlar oluşur. Tekrara dayalı günlük rutinlerin oluşması durumu da toplumsal sistemin yapılaşmasına ve toplumsal kurumların tekrardan üretilmesine sebep olur (Aykutalp, 2021).

Gündelik hayat bir bütünü oluşturan parçalardan ibarettir. Gündelik hayatı çözümleyebilmek için parçalar arasındaki ilişkiyi kabul ederek bu parçaların bütünü nasıl şekillendirdiğini anlamak gerekir (Sezer Şanlı, 2018). Lefebvre (1998) gündelik hayat kavramının basit bir şekilde değerlendirilemeyeceğini, bu alanı irdelemenin parçaya inerek bir toplumu tanımlayıp kavramının en iyi yolu olduğunu söylemiştir. Gündelik hayat kavramının sosyolojik, psikolojik ve ekonomik açıdan algılanması gereken özel bir alan olduğunu belirtmiş aynı zamanda ideolojilerin ve felsefenin de gündelik yaşamı sıradanlaştırıp değersiz kıldığını, gündelik sorunlara duyarsız kaldığını ifade etmiştir. Lefebvre (1998) gündelik hayatta tekrarlardan oluşan davranış kalıplarının sorgulanması gerektiğini ve kişilerin davranışlarını, seçimlerini nelerin biçimlendirdiğinin parça bütün ilişkisiyle algılanabileceğini düşünmektedir. Gündelik yaşamda olumlu ve olumsuz birçok durumun birlikte ele alınarak tek bir boyut üzerinden değerlendirilmesinin doğru olmadığını belirtmektedir (Lefebvre, 2010; akt. Akçakaya, 2019).

Gündelik hayat yeniden üretilmesi gereken döngüsel bir süreçtir. Gündelik hayatın köklü bir şekilde dönüşümü bireylerin gündelik hayatlarını idame edemedikleri zaman ortaya çıkmaktadır. Bilakis birbirini tekrarlayan gündelik ilişkiler aynı şekilde tekrar tekrar üretilerek devam edecektir. Gündelik hayat, dönüşme olanağı

barındırdığından hem özgürleşmenin hem de yabancılaşmanın mekânıdır (Lefebvre, 1998).

Gündelik yaşamda bireyler topluma uyum sağlama gereksinimi duyarlar. Bu sebepten ötürü toplum içerisindeki örtülü kurallara tabi olmak mecburiyetindedirler. Bireyin yapmak istedikleri ile yapmak mecburiyetinde olduğu şeyler farklı olsa da zorunluluk hissettiği durumlar daha baskın gelecektir. Kişi yapmak durumunda olduğu şeyleri zorunluluk olarak değil istekle yaptığı zaman mutlu olabilecektir. Esasen toplum ile uyum içerisinde yaşamının gerektirdiklerini fertlerin istekli olarak yapmaları beklenmektedir. Bireyin gündelik hayatında bu kurallara uymak için baskıladığı vaziyetler ise bilinçdışı üretmenin yanında yabancılaşmaya sebep olmaktadır (Durak, 2019).

Toplumda bireyin kendi oluşumunu sağlaması gündelik hayat içerisinde meydana gelmektedir. Toplumsal açıdan dönüşümün ve gündelik hayatın dönüşümünün gerçekleşebilmesi ise bireyin kendi dönüşümünün gerçekleştirilmesi ile mümkündür (Sezer Şanlı, 2018). Lefebvre gündelik hayatın dönüşümünün toplumsal dönüşümü de sağlayacağına inanmaktadır. Gündelik hayatı; çalışma hayatı, aile-özel yaşam alanı ve boş vakit olarak üçe ayırmaktadır. Bu ögelerin birbirinden uzaklaşmasının, birbiriyle uyuşamamasının yabancılaşmaya sebep olduğunu vurgulamaktadır. İnsanın çalışma hayatına girmesi, üretim sürecinin başlaması ve insan doğasında çelişik durumlar ortaya çıkmasıyla birlikte yabancılaşmayı getirmektedir. Yabancılaşma durumundan kurtulmak isteyen bireylerin gündelik yaşamın çelişkilerinin üstesinden gelmesi gerektiğini belirtmektedir (Lefebvre, 2010; akt. Akçakaya, 2019).

Gardiner (2016)'e göre sıradan olarak nitelendirilen şeyler gündelik hayatın derinliklerinde gizlenen potansiyelin açığa çıkması ile olağan dışı bir şekle dönüşebilmektedir. Önemli olan gizli kalmış potansiyelin farkına varılarak harekete geçirilmesidir. Aşına olunana odaklanmak bilgiye ulaşma noktasında bir engel oluşturacağından bilinenleri askıya alıp en derinden sorgulayabilmek yeni bir yönün ortaya çıkmasını sağlayacaktır (Kurtoğlu, 2021).

Alelade bir akışı olan gündelik hayat tüm bireylerin sahip olduğu bir alan olmakla birlikte topluluklarda bazı ayrıcalıklar ve farklılıklar barındırmaktadır. Örneğin; meslek, sınıf, ırk veya cinsiyet açısından farklılıkların olması günlük rutinlerin değişik versiyonlarının oluşmasına, birtakım ayrıcalıkların elde edilmesine sebep olabilir. Muayyen bireylerin gündelik hayatlarının oluşumunu anlayabilmek amacıyla içerisinde buldukları toplulukların ne şekilde organize edildiğini ve nasıl yapılandığını iyi

çözümlemek gerekir. Aynı zamanda toplumsal yapıların gündelik hayatı farklı bireyler için ne şekilde ürettiğini de kavramak gerekir (Yılmaz, 2021).

Fertler gündelik hayatın işleyişini yönlendirme noktasında toplumsal sınıftaki konumlarına yani statülerine göre imkânları kadarıyla söz sahibidirler. Bireylerin doğum ile sahip oldukları statüler sonradan kazandıkları statüleri etkilemektedir. Bu durumu şu şekilde örneklendirebiliriz; hırsızlık, madde bağımlılığı gibi suç odaklı, toplumun gözünde kötü statüye sahip olan bireylerin ekonomik açıdan sıkıntılı ailelerden gelmeleri söz konusu olabilir veya bu durumun tersi de düşünülebilir. Kişilerin ekonomik durumu iyi olan ailelere mensup olmaları yüksek statüye sahip olmalarında etkili olabilir (Çetin, 2018).

2.1.1. Modernite ve Gündelik Hayat

Modern ve modernite kavramları aynı kavramlar gibi görünse de aynı olmayıp farklı bakış açılarını ve anlamları barındırmaktadır. TDK tanımına göre modern kavramı “çağdaş” kelimesine karşılık gelmektedir. Modernite kavramı ise çağdaş tanımından yola çıkılarak eski ile yeninin yer değiştirmesi yani geleneksel olanın çağdaş olan ile değişmesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Çetin, 2018). Eski ile yeninin yer değiştirmesiyle beraber toplumsal yaşayışın olduğu bir hayatta bireyselleşme yaygınlaşmış, bireyler tek tipleşerek belli bir seviyede eşitlenmiş ve monotonlaşmış bir yaşam şekliyle karşı karşıya kalmışlardır. Modernite ile gelişen tek tipleşme ise kapitalizmin hedeflediği başarıya ulaşmasına açıkça neden olmuş ve maksimum kâra tek tip yaşam biçimiyle ulaşması mümkün görülmüştür (Çetin, 2018).

Modernite ile birlikte kapitalizmin insanlara dayattığı bu sıradanlaşmış hayata karşı bir eleştiri olarak gündelik hayat kavramı ortaya çıkmıştır. Gündelik hayatı tamamen ortadan kaldırmak mümkün olmadığı gibi modernliği reddetmek de mümkün görülmemektedir. Gündelik hayat ile modernlik iç içedir. Aradaki bu bağlantı, rutin bir halde değişen yaşam koşullarına uyum sağlayarak eş zamanlı bir döngüyle devam ederken modern bireye biçilen hayat, hazır olmayıp tamamlanması mümkün olmayan sonsuz bir süreç biçiminde devam etmektedir (Bal, 2020).

Geleneksel dönemden modern döneme geçiş sürecinde gündelik hayat, farklı yaşam stillerini kişilerin önüne getirmiş, geleneksel yapının zaman içerisinde modern yapıya dönüşümü toplumsallıktan bireyselliğe geçiş sürecini başlatmıştır. Modern dünya gelecek zamana odaklanarak gündelik hayatı bireyin yaşama tutunabilmesi için

durmaksızın değişim ve hareket halinde olacağı bir alana dönüştürmüştür (Yılmaz, 2021). Bu hareketlilik modern yaşamda gündelik hayata tüketim arzusu ve anlık hazları empoze etmiş, böylece kişiler gündelik yaşamlarında bu arzu ve haz tarafından yönetilmekle birlikte öz denetimlerini de kaybetmişlerdir (Bal, 2020). Bunun yanı sıra modernite bireylere farklı roller yüklemiş ve modern bireyin gündelik hayatta mutluluk arayışı içerisinde anlık kimliklere bürünmesine neden olmuştur. Modern çağ kişinin kim olduğuyula ilgilenmemiş kim olmak istediğiyle ilgilenmiş, böylece kişiler gündelik hayatta girdikleri farklı mekânlara göre kimliklerini istedikleri şekilde değiştirmişlerdir. Toplumsal tanımlar değiştikçe kimlikler de yeniden üretilmiş, dönüşebilen kimliklerle birlikte kişiler yaşamın her anında kendilerini yenileyebilmişlerdir (Bal, 2020). Geleneksel toplumlarda bireyler özgün bir üsluba sahipken modern toplumlarda bireyler yeni bir üslup arayışında olmuşlardır. Böylece gündelik hayatta bireyler üslup ve kimlik yarışına girmişlerdir (Lefebvre, 1998).

Geleneksel toplumlarda kamusal ve özel alan içerisinde statü açısından kişilere biçilen roller keskin sınırlar içermezken modernleşmeyle birlikte roller keskin bir çerçeveye birbirinden ayrılmıştır. Bu sebeple modern dönemde kişiler özel ve kamusal mekânın dışında kendilerine boş vakit alanı oluşturma çabasına girmişlerdir (Lefebvre, 2012). Aynı zamanda modern dönemde gündelik hayatın rutinleşmesiyle her an her şeyin olabileceği düşüncesinin hâkim olması, bireyde belirsizlik ve güvensizlik duygusunu açığa çıkarmıştır. Bu sebeple kişiler gündelik hayatın dışına çıkma ya da gündelik hayattan tamamen kaçma arayışına girmişlerdir. Bireyler gündelik yaşamın içerisinde boş vakit oluşturarak bu arzularını gerçekleştirebileceğini düşünmüşlerdir (Lefebvre, 2012).

Modern dönem öncesinden modern dönem sonrasına kadar geçen süreçte gündelik hayat eylemleri kültürel, ekonomik, toplumsal vb. alanlarla etkileşim içerisinde gelişmiştir. Modern dönem öncesindeki toplumlarda gelenek-görenek ve din unsurları baskın bir biçimde gündelik hayatı biçimlendirirken modern dönem toplumlarında çalışma şeklinin değişerek zanaat üretiminin yerini fabrika odaklı üretimin alması bireysel odaklı bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Post modern dönemde ise kimliklerin ve kültürlerin çeşitlenerek parçalı bir yapı göstermesi durumu gündelik hayatın üretiminde benzeşmeleri ortaya çıkarmıştır. Günümüz toplumlarında ise parçalanmışlığın ve farklı yapıların çeşitliliğinin artması yabancılaşmayı ve bireyselleşmeyi daha da etkili hale getirmiş, kültürel değerler ve sosyal kurallar açısından geleneksele ait tüm rutinlerin değişmesiyle gündelik hayatın dönüşümünü sağlamıştır (Yılmaz, 2021).

Gündelik hayatın kontrolsüz şekilde değişiminin nedenlerinden biri de kentsel müdahalelerdir. Kentte gerçekleştirilen müdahale çeşitlerinden herhangi biri bireylerin gündelik hayatlarına ve gündelik rutinlerine yapılmış birer müdahaledir. Kentsel müdahale biçimlerinden biri olan kentsel dönüşüm projeleriyle modernitenin empoze ettiği tek tip yaşam biçimi sadece yaşanan çevreyi ve yapıları tek tipleştirmemekte aynı zamanda sosyal ilişkileri de etkileyerek toplumsallıktan bireyselliğe geçişi de beraberinde getirmektedir. Bireyler zamanla özgün yaşam şeklinden standart yaşam şekline geçerek mekâna yabancılaşmaktadır (Tekçe, 2020).

2.1.2. Gündelik Hayata İlişkin Eleştirel Yaklaşımlar

Gündelik hayata eleştirel yaklaşmak aslında gündelik hayatın dönüşebileceğine dair düşünceleri ortaya koymaktır. Gündeliğin ekonomi, politika, kültür ve toplum ile bağını düşünmek yeni bir oluşumun ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Gündelik hayatın negatif ve pozitif olmak üzere iki farklı yönü bulunmaktadır. Negatif yönü gündelik hayatın rutinlere bağımlı, sık sık ve durağan olmasıyla ilgilenirken pozitif yönü gündelik hayatın yeniliklere zemin hazırlayabileceği, dinamik tarafları ve dönüşebileceği ile ilgilenmektedir. Pozitif yaklaşıma göre gündelik hayatın bilincinde olmak, onun süjesi olmanın önünü açar ve gündelik hayatın dönüşümüne zemin oluşturabilir (Sezer Şanlı, 2018).

20. yüzyılın sonlarında gündelik hayata karşı eleştirel akımlar oluşmaya başlamıştır. Kapitalist sistemin gündelik hayatı ve bireylerin yaşamlarını kontrol altına alma ve bireyleri sömürme arzusu, gündelik hayat eleştirilerinin oluşumuna zemin hazırlamıştır (Bennett, 2005). Karl Marx'a göre kapitalizmin hüküm sürdüğü bir toplumda gündelik hayat, başat grubun işçi grubu üzerindeki ideolojik ve ekonomik sömürsünü yasallaştıracak bir araçtır. Bireylerin asgari düzeyde gereksinim duyduğu faaliyetlerin karşılanması bireyleri yüzeysel bir gündelik yaşam içerisine sürüklemiş böylece kişiler insani özelliklerini kaybeden bir kimliğe bürünmüşlerdir (Karl Marx, 1976; akt. Sezer Şanlı, 2018).

Lefebvre ise gündelik hayat eleştirisini yaparken yabancılaşma kavramını baz almış ve Karl Marx'ın çözümlemesinden yola çıkarak bireylerin öteki ile etkileşimlerinde tüm insani niteliklerini kaybettiği yabancılaşma çeşidine odaklanmıştır. Marx "yabancılaşma" tanımını işçinin yaptığı işe yabancılaşması, işçinin emek vererek üretmiş olduğu ürüne yabancılaşması, bireyin içsel anlamda öz varlığına yabancılaşması ve

bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerine yabancılaşması olarak dört adımda tanımlamıştır. Bahsedilen bu yabancılaşma süreci gündelik hayatın sömürülmesine yönelik işlemektedir. Bu ilerleyişte yabancılaşma, tüm gündelik ve kültürel değerleri meta haline dönüştürmenin yanı sıra gündelik hayatı değersizleştirip aşağılamakta ve gündelik hayatın tüm zenginliklerini ortadan kaldırmaktadır (Elden, 2004; akt. Sezer Şanlı, 2018).

Yabancılaşmayı doğrudan etkileyen bir diğer etmen de mekânın kişileri nesneleştirmesidir. Bu durumda kişilerin mekânı kontrol altına alarak ortak kullanım alanlarına dönüştürmeleri, zorbalığı ve yabancılaşmanın etkisini azaltmaktadır. Ortak kullanımda olan bu mekânlarda bireylerin rolleri tekrar çizilmekle beraber bireyler kendi benliklerini de oluşturabilmektedirler. Yabancılaşmanın bir diğer nedeni de hâkim olan sınıfın kişiler üzerindeki etkileri, kentsel bölgelerin meydana çıkardığı sınırlar ve mekânın kişiler üzerinde oluşturduğu baskılardır. Tüm bunların sonucunda ise gündelik hayatın dönüşümü kaçınılmaz olarak gerçekleşmektedir (Durak, 2019).

Modern dünyada bireylerin neşesiz ve bunalımlı olma durumları da kendi benliklerini oluşturamayıp yabancılaşmalarının özetidir. Tüketim toplumunda yalnızca sahip olma arzusuyla yaşayan insanlar kendi benliğini keşfetmeye yönelik çaba içerisine girememektedirler. Kişiler yalnızca üretmek ve bu ürettiklerini elde etmeyi istemekle birlikte hayata dair amaçlarının ne olduğu hakkındaki fikirlerden uzaklaşmışlardır (Durak, 2019).

Heller'a göre kuşkusuz bütün toplumlarda gündelik hayat döngüsü vardır; fakat toplumdaki bireylerin her birinde bu süreç farklı şekilde devam etmektedir. Aynı zamanda Heller gündelik hayatı eleştirirken bireyi merkeze almış ve gündelik hayatın dönüşümünde bireyin türünün bilincine varmasının etkili olacağını öne sürmüştür. Gündelik hayatın dönüşümünde Heller'in tavsiyesi ise gündelik hayatın adilleştirilmesi ve insancillaştırılmasıdır. Bunun sağlanması için kişinin yabancılaşmadan uzaklaşması gerekmektedir (Heller, 1984; akt. Sezer Şanlı, 2018).

2.1.3. Gündelik Hayat ve Boş Zaman Kavramı

Sanayileşme öncesinde üretim gündelik yaşamın tümüne yayılıyordu. Örneğin köy hayatı sürdüren birinin çalışma hayatı gündelik hayatıyla iç içe geçmiştir. Çalışma hayatının aile yaşantısının bir parçası gibi olması sebebiyle bireysellikten öte toplumsallığın ön planda olduğu bir yaşam söz konusuydu. Bireysel yaşam ise çalışma yaşamından ayrı ilerlemek zorundaydı. Çalışmama seçeneği elit grupların sahip

olabileceği bir imtiyaz olacağından bireysel anlamda gelişim de bu gruba özgü bir durumdur. Sanayileşme ile birlikte bu düzen değişmiş ve çalışmak daha fazla önem kazanmıştır. Yapılan işler daha bireysel ve parçalı hale gelmiştir. Bu parçalanma sonucu boş zaman, aile yaşantısı ve özel hayat gibi gündelik hayatı oluşturan unsurlar birbirlerinden ayrılmışlardır. Boş vakit kavramı ise parçalanmalar neticesinde ortaya çıkmış ve değişen toplum ile birlikte zamanla dönüşüme uğramıştır (Durak, 2019).

Modern dönemin bireylerde bıraktığı yorgunluk ve stres ile birlikte boş zamana verilen anlam artmıştır. Kişiler gündelik hayatta aradıkları mutluluğu boş zamanlarında bulabilecekleri beklentisine girmeye başlamışlardır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ise boş vakit etkinlikleri daha da pasif hale gelmeye başlamış bu durum ise bireylerin kendilerine uzaklaşmalarına neden olup yabancılaştırıcı bir etki göstermiştir (Durak, 2019).

Gündelik hayat düşüncesi, uzun süre boyunca çalışan bireylerin daha fazla çalışmasının gerekliliği fikriyle yönetilerek modern dönemde insanın vaktinin çoğunu yoğun iş temposu ile geçirmesine neden olmuştur. Çalışma hayatı dışında kalan vakitte ise beslenme, uyuma gibi temel ihtiyaçlarını da karşıladıktan sonra kalan zaman dilimini serbest zaman aktiviteleri ile değerlendirmektedir. Serbest zaman bağlayıcılıktan uzak bireyleri kendi istekleri doğrultusunda kişisel gelişim, dinlenme, eğlenme ve sosyalleşme amacıyla değerlendirdiği zaman dilimidir (Çetin, 2018). Ayın her haftası/günü çalışma düzeni dâhilinde serbest zamana dahildir. Lefebvre'ye göre gündelik hayat ve serbest zaman arasında yakın ve karmaşık bir ilişki bulunmaktadır. Bu iki kavram arasında hem tutarlı hem de çelişkili bir durum söz konusudur. Serbest zaman kavramı çalışma hayatı kavramıyla bir bütün olmasından dolayı ayrılamaz. Aynı kişi gün içerisinde çalıştıktan sonra kalan zamanlarda dinlenir, farklı şeylerle uğraşır (Lefebvre, 2012).

Serbest zaman etkinlikleri tüm toplumlarda görülse de kurumsallaşması modernleşme döneminde kapitalizm aracılığıyla gerçekleşmiştir. Sanayileşmenin açığa çıkardığı sonuçlarla birlikte daha da önem kazanmıştır. Sanayileşme ile fabrikalarda çok uzun süre ve ağır koşullarda çalışan işçiler ürün ve emeklerine yabancılaşma sürecine girmişlerdir. Kapitalizm ise bu yabancılaşmalar sonucu meydana gelen verimliliğin azalması, iş kazalarının artması gibi durumlara çözüm niteliğinde olan serbest zaman etkinliklerine yönlendirip bu faaliyetlerin kurumsallaşmasını sağlamıştır (Çetin, 2018).

2.1.4. Gündelik Hayat Sosyolojisinin Temel İlkeleri

Gündelik hayat sosyologlarının bireyleri incelerken gündelik hayat içerisinde etkileşim halinde oldukları öğeleri esas alan birtakım kabulleri bulunmaktadır. Bu ilkeler ele alış biçimlerine göre; bağlamsallık, aktör model ve sosyal yapı şeklinde üçe ayrılmaktadır.

Bağlamsallık: Gündelik hayat ile ilgilenen sosyologlar bireyleri incelerken bütünlüğü bozmayıp doğal bağlamları içerisinde incelemiştir. Çünkü doğal bir biçimde meydana gelen etkileşimlerin toplumun tüm yönlerinin algılanmasını sağladığını düşünmektedirler. Bu bakış açısı ile kişilerin yaşam deneyimlerinden algıladıkları şeyler, duygu ve düşünceleri de çözümlenmektedir.

Aktör Modeli: Gündelik hayat ile ilgilenen sosyologlar iletişim ve etkileşim kavramlarının incelenmesine iki şekilde yaklaşır. İlk olarak bireylerin gündelik yaşamdaki davranış ve tutumlarına yönelerek bilinci odağa alırlar. Bu aktör modelde etkileşim ve bilinç arasındaki bağlantı refleksif olarak düşünülür. Kişiler etkileşimin kalitesine yön veren vasıtalar kadar etkileşim yoluyla da hem biçimlenir hem de sosyalleşirler.

Sosyal Yapı: Gündelik hayat ile ilgilenen sosyologların iletişim ve etkileşime dair ikinci yaklaşımları ise etkileşim ile meydana gelen sosyal düzen ve sosyal yapıya yöneliktir. Etkileşim içerisinde olan sosyal düzen ve sosyal yapı kişilerden bağımsız bir şekilde ortaya çıkmaz. Bu kavramlar içsel olarak ve bireyler arasındaki etkileşimler aracılığıyla bireylerin kendi durumlarını istişare ettiklerinde oluşurlar (Adler ve ark., 1987).

2.1.5. Gündelik Hayat Zaman ve Mekân

Mekân ve zaman gündelik yaşamı oluşturan birbirine bağlı iki değişkendir. Gündelik hayatı dönüştürebilmek gündelik mekânların dönüşümüyle mümkündür (Lefebvre, 1998). Bu dönüşümde ise birey ile mekânın karşılıklı etkileşimi söz konusudur. Kişiler gündelik yaşamlarını idame ettirdikleri mekânları da etkileyebilmektedirler. Değişen mekânlarla birlikte bu değişime uyum sağlayan normlar, kişilerin gündelik hayattaki rollerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bireylerin davranış ve tutumları da mekânların kişilerde oluşturduğu bu rol kalıplarına uygun olarak şekillenmektedir (Bal, 2020).

Gündelik mekân; toplumsal ilişkilerin ve mücadelelerin geçtiği, toplumsal, bilinçsel ve fiziksel biçimlerin meydana getirdiği sosyal bir doku olmakla birlikte bazı işaret ve sembolleri bünyesinde bulunduran gündelik ilişkilerin geçtiği bir birimdir. Bununla birlikte mekân durağan olmayıp politik, toplumsal ve gündelik durumlara göre yeniden üretilir. Bu yeniden üretilme sürecinde gündelik mekânın tam anlamıyla politik bir olgu olması sebebiyle bir politikası da olmak zorundadır. Birey ise değişen mekâna uyum sağlamakla birlikte ortaya çıkan bu zorunluluklara da uyum sağlamak durumundadır (Sezer Şanlı, 2018).

Gündelik hayat ve mekânı bir arada düşündüğümüzde iki önemli ayırım ortaya çıkar. Bunlar, kamusal hayatın sürdürüldüğü kamusal alan ve özel hayatın sürdürüldüğü özel alandır. Gündelik hayatın içerisinde yer alan mekân kavramının karşılığı olan kentsel mekân ise bu ayrı iki noktanın bütünleştiği yerdir. Lefebvre gündelik hayatın modern dönem ile oluştuğunu söylemenin yanı sıra gündelik mekânın da modernitenin bir ürünü olan kent mekânı olduğunu söylemektedir. Lefebvre'ye göre kent; soluklanmanın, komşuluk ilişkilerinin, aile hayatının, gündelik hayatın ve meslek dışı etkileşimlerin keşişimidir. Tüm bunlara bakarak gündelik hayatın tekrardan düzenlendiği alanın kent mekânı olduğu söylenebilir (Lefebvre, 1998).

Gündelik hayatın geçtiği kentsel mekânların başında sokaklar gelmektedir. Sokaklar yalnızca geçiş mekânı değildir. Aynı zamanda bireylerin ev ve işyerlerinin arasında bağlantı noktası oluşturmanın yanında birer yaşam alanı da oluştururlar. Sokaklar esasında politik mekânlar olmakla birlikte ihtilalci dönüşümlerin fazlaca görüldüğü alanlardır (Durak, 2019). Sokaklar gündelik yaşamlarını sürdüren insanların mücadele ettiği sosyal yaşam alanlarıdır. Kişilerin gündelik hayatı yeniden biçimlendirme ve dönüştürme iradesine sahip olması ihtilalci dönüşümleri beraberinde getirmektedir. Köklü bir dönüşüm için zaruri olan durum ise kamusal nitelikteki sokağın bireyler tarafından sahiplenilerek bireylerin kendi yaşam alanlarına sahip çıkmalarıdır. Bu aidiyetin oluşması için ise bireylerin değişen mekânı benimseyerek mekânın bir parçası haline gelmeleri gerekir (Lefebvre, 2015).

Kişilerin mekânın bir parçası haline gelmeleri gibi mekânın da zamanın bir parçası olarak zamandan ayrı düşmemesi gerekir. Değişen zamanla birlikte mekânın da değişip dönüşmesi zorunlu hale gelir. Gündelik hayatın rutin faaliyetlerinden yola çıkılarak zaman kavramı iki şekilde tanımlanmıştır: döngüsel zaman ve doğrusal zaman. Modern dönem öncesinde gündelik hayat faaliyetleri herhangi bir programa dahil olmamakla birlikte doğanın döngüsel olma durumlarına bağımlıdır. Modern dönem ile gündelik

hayat programlanabilir, saatlere göre yapılandırılabilir bir hale dönüşmüştür. Dolayısıyla modern dönem öncesi gündelik hayat döngüsel, modern dönem ile birlikte ise doğrusal zaman olarak yapılanmıştır (Lefebvre ve Regulier, 2005).

Modern dönemin yaşamı organize etmesiyle birlikte zaman kavramı üçe ayrılmıştır: boş vakit, zoraki vakit ve gereksinilen vakittir. Gereksinilen zaman, çalışmaya ayrılan zamandır. Zoraki zaman, gündelik hayat akışı içerisinde kent yaşantısı gereği birtakım eylemleri yapmak amacıyla geçirilen zamandır. Boş zaman kavramı ise bir yanılısamadır. Modern dönemde insanın elinde böyle bir zaman yoktur (Lefebvre ve Regulier, 2005).

2.1.6. Gündelik Hayat ve Kültür

Birlikte yaşama zorunluluğu çeşitli toplumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bireylerin ortak yönlerinin, gereksinimlerinin açığa çıkmasıyla birlikte bu toplumlar meydana gelmekte ve sürekli olarak yeniden üretilmektedirler. Kendi içinde değişen bu toplumların birbirinden farklı anlam ve amaçları bulunmaktadır. Bu anlam ve amaçların ortak bir noktada birleşmesini sağlayan ve toplulukları birbirinden ayıran bir kültür çatısı bulunmaktadır. Bu kültür çatısı ise içine aldığı topluluğun gündelik yaşamdaki rutin faaliyetlerinin tamamını, kişilerin bazı davranış kalıplarını, yaşam stillerini içeren ortak değerleri bir arada barındırmaktadır (Gökalp Yılmaz, 2017).

Her topluluğun diğerlerinden ayırt edici kendine has bir kültürü bulunmaktadır. Kültürün anlamlı bir yapıda olması, gruplara özgü inanç ve değerleri taşıması, ait olduğu gruba dair hissetme ve düşünme şekillerini içermesi, kişilerin davranışlarına yansımaları, öğrenilen bir yapıda olması başlıca özelliklerindedir (Inglis ve Hughson, 2003; akt. Gökalp Yılmaz, 2017). Farklı toplulukların sahip olduğu kültürler, bireylerin farklılaşan gündelik deneyimlerinin oluşmasına ortam hazırlar. Bu nedenle bir toplumun yapı taşı olan kültürün göz ardı edilerek o toplumun sadece sosyal konumunu bilmek gündelik hayatı açıklama noktasında yetersiz kalmaktadır. Kişiler ile bütünleşen sosyal gerçeklik, gündelik hayatın içerisinde kişilerin eylem ve düşüncelerini çevreleyen kültüre göre şekillenmektedir. Bu durumda kültürel koşulların da araştırılmasının bir zorunluluk haline gelmesi kaçınılmaz olacaktır (Yılmaz, 2021).

Bireylerin tek tipleşmesine karşı mücadele etmenin yollarından biri kültürün sınırlarını belirleyen ve bireyi bazı kalıpların içine alan yaklaşımlar karşısında karşıt yeni yaklaşımlar üretmektir. Bu karşıt yeni yaklaşımlar ise gündelik hayat içerisinde kültürel

kodların üretildiği kentlerin yeniden oluşumuyla mümkün olmaktadır. Kültürel kodların üretildiği kentlerde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projeleri ile fiziksel çevrenin dönüşmesi bölgenin toplumsal ve kültürel yapısını da değiştirmektedir. Toplumsal yapının dönüşümü ise bir yandan toplumun kültürel değerlerini kaybetme tehlikesini açığa çıkarırken diğer yandan bireylerin alana uyum sağlamalarına ortam hazırlamaktadır (Tekçe, 2020). Tek katlı yapılardan apartman hayatına geçiş daha farklı bir konut kültürünün gelişmesine neden olmaktadır. Kendine özgü yaşam şekli ve standartları ile birbirinden farklı aileleri bir araya getirmekte; adaptasyon sürecinde mahalle kültürü, akrabalık ilişkisi, komşuluk ilişkisi, kentlilik bilinci gibi durumların yeniden yorumlanmasına neden olmaktadır (Alver, 2011; akt. Dur, 2015).

Kent, gündelik hayat içerisinde sıradan bireyler ve iktidar arasında otoriter karşılaşmaların gerçekleştiği mücadele mekânıdır. Hâkim olan grup gündelik hayatı şekillendirebildikleri sürece fayda sağlamaktadırlar. Çünkü erk olanın toplumu idare etme yeteneği, gündelik hayatı kente yönelik ideolojisi yönünde organize etmesinden gelir (Durak, 2019). Tek tipleşmeye sebep olan ve bireyler üzerinde hâkimiyet kuran iktidarın etkisi altında şekillenen kültürler de kentlerde meydana gelmektedir. İktidarın sıradan fertlere yollar ve sınırlar belirleyip yeni yaşam alanları üretmesi kentsel kültürü yeniden oluşturmaktadır. Toplumsal yapıda oluşturulan değer yargıları, davranış biçimleri ve kişilerin beklentileri gibi durumlar gündelik hayatta sıradan fertlerin mevcudiyetini hissettiği iktidar öğeleridir. Oluşan bu yeni otoriter düzen karşısında bireylerin kendi benlikleriyle var olma, kültürel düzenlemeyi yıkmaya çabalarını ortaya çıkarmaktadır (Gökalp Yılmaz, 2017).

2.1.7. Strateji ve Taktik

Bireyler gündelik hayatın akışı içerisinde yeni oluşan alana tutunabilmek için farklı yöntemler geliştirmektedir. De Certeau (2009) gündelik hayatta strateji ve taktik olmak üzere iki eylem türünün olduğunu düşünmektedir. De Certeau (2009)'ya göre oyun kurmak, hile yapmak zayıf olanın sanatıdır. Taktik ise ortama adaptasyon sağlamak için zayıf olanın geliştirdiği mücadelecilik eylemler, dolap dümen çevirme sanatıdır (akt. Deniz ve ark., 2016).

Taktik kavramı; gündelik hayat içerisinde sıradan bireylerin gerçekleştirdiği işlemlerin tümü olarak ifade edilmenin yanında egemen olan bireylerin koymuş oldukları kurallar karşısında zayıf olan bireylerin ürettiği savunma eylemleri olarak da

tanımlanmaktadır. Strateji kavramı ise seçkin olanların yani güçlü, hâkim olan kimselerin koymuş olduğu kurallardır (Kırış, 2019).

Bourdieu stratejiyi alana hâkim olan güçlü bireylerin koymuş olduğu kuralları korumak, egemenliklerini devam ettirmek için verdikleri mücadele olarak tanımlamaktadır. Alana sonradan katılanlar kendine yer oluşturabilmek, yerleşik egemen kanaatler bütününe bozmak, hâkim grubun yerlerini almak için fırsat arayışına girmektedirler. Konumlarını korumak isteyen baskın olan gruplar ise bunun karşısında koruma stratejisi geliştirmektedirler (Deniz, Ekinci ve Hülur, 2016).

Toplumdaki hâkim sınıfın, zayıf sınıf için uygun görerek oluşturduğu mekanlar ile kişilere yeni yaşam alanları üretmesi gündelik hayatın yeniden düzenlenmesine neden olmaktadır. Kentlerde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projeleriyle hâkim sınıfın oluşturduğu bu yeni mekanlar bireyler üzerinde çeşitli etkilere neden olmaktadır. Kendilerini dönüşen bu yeni alana ait hissedemeyen bireyler değişen durumların karşısında mücadelecî eylemler geliştirmeye başlamaktadırlar. Bu adaptasyon sürecinde mücadele edemeyen bireylerde yalnızlaşma, bireyselleşme ve yaşam alanına yabancılaşma durumları ortaya çıkmaktadır. Değişen ve dönüşen mekanlarda bireyler yabancılaşarak kendilerini bulma arayışına girmekte bulamayınca ise kendilerine uygun yaşam alanı bulmayı arzularak bölgeyi terk etmektedirler (Tekçe, 2020).

2.2. KENTSEL DÖNÜŞÜM

2.2.1. Kentsel Dönüşüm Tanımı ve Amaçları

Sanayi Devrimi sonrası kırdan kente göçün başlamasıyla kentler, hızlı bir nüfus artışına maruz kalmış ve bu nüfus için kentlerde yeni yerleşim alanları oluşturulmuştur. Sanayi devrimiyle kentsel nüfus artışı günümüzde farklı gerekçelerle hala devam etmektedir. Birleşmiş Milletler tahminlerine göre kentsel nüfus artışı gelecekte de devam edecektir. Birleşmiş Milletler 2050 yılına gelindiğinde dünya nüfusunun yüzde 68'inin kentlerde yaşayacağını öngörmektedir. Kentsel alanda yaşanan bu hızlı nüfus artışı, yasadışı/kaçak konut alanlarını ve çöküntü bölgelerinin oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca yaşanan kentlerin doğal afetlere karşı dirençli olma gerekliliği sağlıksız yapıların yenilenmesini yani kentsel dönüşüm projelerinin üretilmesini zorunlu kılmaktadır. Kentsel dönüşüm projeleri ilk zamanlarda büyük kentlerde yasadışı üretilen konut bölgelerinin yeniden düzenlenmesi şeklinde ön plana çıkmıştır. Yasadışı üretilen bu

konutların plansız büyümeye yol açarak ortaya çıkardığı bazı sorunlar dönüşümü gerekli kılmıştır (Belge ve Çeker, 2015). Kentsel mekânlarda dönüşüm ihtiyacı fiziksel, sosyal ve ekonomik anlamda bozulmayla birlikte ortaya çıkmıştır. Bu bozulmaların ürettiği problemler yaşam kalitesinin düşmesine neden olmuş bunun yanında açığa çıkan taleplerin karşılanma gerekliliği de yapıyı çevreye müdahale edip mekânı planlı hale getirmeyi zaruri kılmıştır (McGreal ve ark., 2000; akt. Eren, 2006).

TDK tanımına göre kentsel dönüşüm; şehrin imar planına aykırı, ruhsatsız yapıların yıkılarak, planlara uygun olarak toplu yerleşim alanlarına dönüştürülmesidir (Anonim, Türk Dil Kurumu). Kentsel dönüşüm projeleri kentin bozulmaya ve çökmeye uğrayan bölgelerinin fiziksel, ekonomik, çevresel ve toplumsal yönden tüm koşulların iyileştirilmesi yönünde gerçekleştirilen eylem ve stratejilerin toplamıdır. Yeni kentsel bölgelerin planlanıp bu alanların geliştirilmesinin yanında daha çok mevcutta bulunan kentsel bölgelerin planlanıp yönetilmesi ile ilgilidir (Akkar, 2006). Ekonomik anlamda canlılığın sağlanması, istihdam koşullarının iyileştirilmesi, merkezi-yerel yönetimler ve sermaye arasında yeniden yapılanma, yerel yönetimlerin destek arayışı gibi beklentilere çözüm arayışı olan kentsel dönüşüm; sermaye kaynağı olarak görülen kent topraklarının tekrar işlev kazandırılarak ihtiyaçlara cevap verecek hale getirilmesidir (Görgülü, 2002).

Kentsel dönüşüm projelerinin nedenleri arasında; kentin gelişim eksenini yönünde planlar yapmak, eski kent merkezlerinin çöküntü alanına dönüşmesini engellemek, konut stoku sorununu gidermek, tarihi dokuyu korumak, kentsel yaşam kalitesinin artırılması ve afet riski altındaki alanların yeniden inşa edilmesi şeklinde sıralanabilir (Koçak, 2014). Yasa dışı yapılaşmış alanların dönüştürülmesi, kent içerisinde risk oluşturan alanların dönüştürülmesi, atıl alanların dönüştürülmesi, fonksiyonunu kaybetmiş tarihi ve kültürel alanların dönüştürülmesi, yaşanabilir olmayan kentsel standartların altında kalan alanların dönüştürülmesi, sürdürülebilir ve yaşanabilir kentler inşa etmek gibi amaçları da bulunmaktadır (Kışlal Aydın, 2017). Dönüşüm projeleri ile çöküntü bölgelerinde ekonomik canlanma, fiziksel ve sosyal açıdan iyileşme sağlanmaktadır. Fakat parçacıl yaklaşım ile yürütülen bütüncül olarak ele alınmayan projeler yetersiz kalabilmekte ve özellikle bu çöküntü bölgelerinde gerçekleşen dönüşüm projelerinden sonra yeni problemler bölgelerin oluşmasına neden olabilmektedir (Erden, 2003; akt. Serdaroğlu Sağ, 2011). Bu sorunların önüne geçilebilmesi için kentsel dönüşüm projelerinde;

- Kullanıcı ve yerel yönetimler ortak payda da buluşmalı, toplumun tüm kesimleri dikkate alınarak katılım gerçekleştirilmeli,
- Projenin işleyiş süreci halka açık olmalı,

- Ekonomik, sosyal ve fiziksel açıdan uygulanabilir olmalı,
- Uzun vadeli bir süreç olduğu dikkate alınmalı,
- Tek tip planların her yere uygulanması kimliksiz kentlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle yapılan planlar bölgelere özgü olmalı, (Görgülü, 2002).
- Hak sahibi olan vatandaşlar proje esnasında ve sonrasında mağdur edilmemeli,
- Proje parçacıl olarak değil bütüncül olarak düşünülmelidir (Açıkgöz, 2014).

Roberts (2000) kentsel dönüşüm projelerinin iyi sonuçlar vermesi için bazı ölçütler belirlemiştir;

- Dönüşüm yapılacak alanın ayrıntılı bir şekilde analizi yapılmalıdır.
- Dönüşüm alanının sosyal yapısı, mekânın fiziksel dokusu, çevresel koşulları, ekonomik şartları dikkate alınmalı ve alandan bağımsız düşünülmeden uyum sağlanmalıdır.
- Kentsel dönüşüm alanında problemler belirlenmeli açık bir şekilde ortaya konularak problemlerin çözümlenmesine yönelik stratejiler belirlenmeli ve sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde geliştirilmelidir.
- Belirlenen hedefler gerçekçi ve ölçülebilir olmalıdır.
- Kaynaklar en verimli biçimde kullanılmalıdır.
- Kurumlar arası koordinasyon sağlanmalı ve yerel halkın katılımı sağlanmalı ve fikirleri alınmalıdır (akt. Arınç Akkuş, 2016).

Roberts ve Sykes (2000), kentsel dönüşüm projelerinin beş hedefinin olduğunu belirtmektedir. Bunlar;

- Fiziksel olarak eskimiş çöküntü bölgelerinde toplumsal problemlerin açığa çıkmasıyla birlikte kentsel dönüşüm projeleriyle bu problemlere çözüm arayışı,
- Kentin bazı bölümlerinin fiziksel açıdan eskimesi ve değişen kent dokusunda açığa çıkan yeni gereksinimlere yönelik kentsel alanların yeniden geliştirilmesi,
- Kentsel yayılmanın engellenerek kentsel bölgelerin etkin kullanılması,
- Kentin refah seviyesiyle birlikte yaşam kalitesinin artırılması,

- Ekonomik açıdan canlılığını yitirmiş çöküntü bölgelerinde ekonomik canlılığı tekrar sağlayacak kentsel politika ve stratejilerin geliştirilmesidir.

Deprem riski yüksek olan ülkemizde hızlı ve sağlıklı konut üretiminin artmasının yanında doğal afetlere yönelik alınan tedbirlerin yetersiz olması zaman içerisinde büyük felaketlere yol açmıştır. Özellikle 1999 yılında Marmara Depremi'nin meydana gelmesiyle birlikte afet odaklı dönüşüm kavramı önem kazanmış ve bu konuda yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Günümüzde ise afetlerin yıkıcı etkisinin artışı kentsel dönüşüm projelerinin doğal afet odaklı yürütülmesine hız kazandırmıştır (Ak ve Daşkiran, 2015).

2.2.2. Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi

Dünyada uygulanan kentsel dönüşüm projelerinde amaç kentlere sermayeyi çekerek kentlerin birbirleriyle yarışır hale getirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması, yenilenmiş güvenli kentlerin oluşturulması, tarihi ve kültürel değerlerin korunup vurgulanmasıdır. Ülkemizde ise kentsel dönüşüm projeleriyle kanunsuz yapılan (kaçak) yapıların yenilenmesi, çöküntü alanlarının dönüştürülmesi ve afet riskine karşı dayanıklı yapıların oluşturulması amaçlanmaktadır (Arınç Akkuş, 2016).

Batılı ülkelerde yıpranmış ve işlevini yitirmiş dokuların iyileştirilmesi amacıyla uygulanan kentsel yenileme projeleri az gelişmiş ülkelerde aynı amaca yönelik yapılmamakta bu ülkelerde daha çok zorunlu ihtiyaca yönelik yapılmaktadır. Az gelişen ülkelerde nüfusun ihtiyacının karşılanması için konut stokunun artırılması ve dar gelirli vatandaşlar için sosyal konutların yapılması gibi temel ihtiyaçlar önceliklidir (Keleş, 2004; akt. Arınç Akkuş, 2016).

1950-1980: 1950 yılı sonrası sanayileşme ile birlikte kırdan kente yoğun göç süreci başlamıştır. Göç ile birlikte kentler hızla büyümeye ve konut stoku yetersiz gelmeye başlamıştır. Gecekondulaşma bu dönemde hız kazanmıştır. Kentsel dönüşüm uygulamaları ile plansız gecekondulaşmış alanlar sağlıklılaştırılmaya, yeniden yapılandırılmaya başlanmıştır (Ataöv ve Osmanay, 2007).

1980-2000: Küreselleşmenin yoğun hissedildiği, liberal ekonomik politikaların izlendiği dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde ıslah imar planları yapılmaya başlanmıştır. Bunun sonucunda inşaat firmaları, müteahhitler rant odaklı dönüşümlere yönelmiştir. Toprağın ekonomik değerinin yüksek olduğu yerlerde gecekondu dönüşürken ekonomik değerin düşük olduğu yerlerde dönüşmemiş ve bu alanlar çöküntü alanlarına

dönüşmeye başlamıştır. Asıl sorunlu alanların dönüşmemesi, dönüşen alanlarda ise sorunların oluşması yerel yönetimleri yeni arayışlara itmiştir. 1980’li yıllarda yerel yönetimlerin yetkileri artırılmış ve ilçe belediyelerine planlama yetkisi verilmiştir (Uludağ ve Özer, 2006; akt. Mutlu, 2007).

Ülkemizde özellikle 1999 yılı Marmara Depremi ile kentsel dönüşüm uygulamalarına daha çok önem verilmiştir. Gecekondu alanlarında yapılan dönüşüm uygulamaları arka planda kalmış ve afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi üzerinde çalışılmıştır. 2000 yılı öncesinde yasal dayanağı bulunmayan kentsel dönüşüm kavramı, 2012 yılında 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanları Dönüştürülmesi konusunda çıkarılan kanun ile yasal dayanağa kavuşmuştur (Akman ve ark., 2018).

2000 sonrası: Bu dönemden sonra özel yönetim ve yerel yönetimler birlikte faaliyet göstermiştir. Kentsel yenileme kavramı ön plana çıkmıştır. Tarihi dokuların soylulaştırma yapılarak korunması ve ihtiyaç duyulan konut alanlarında iyileştirme işlemleri de görülmüştür (Ataöv ve Osmay, 2007).

2.2.3. Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkileri

Kentsel dönüşüm uygulamalarının fiziksel, ekonomik, sosyal ve yasal boyutları bulunmaktadır (Ökde ve Yaylı, 2020). Fiziksel boyut; konut yetersizliğinin giderilmesi, sosyal ve teknik altyapı problemlerinin iyileştirilmesi, çevresel problemlerin giderilmesi konularıyla ilgilenmektedir (Turok, 2004; akt. Dostoğlu ve Polat, 2007). Ekonomik boyut; dönüşümü gerçekleştirilen alanda istihdam imkânlarının artırılması, ekonominin çeşitlendirilmesi, bölgenin yatırımları çekmesi gibi konuları içerir. Yasal ve yönetsel boyut; yerel düzeyde karar verme sürecinin işleyişi, bölge halkı ile yürütülen ilişkiler, projeden etkilenen çıkar gruplarının tümünün sürece dahil edilmesi konularını kapsar (Gibson ve Kocabaş, 2000; akt. Dostoğlu ve Polat, 2007). Kentsel dönüşüme ilişkin bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır (Çizelge 2.1). Bu kapsamda hazırlanan en detaylı yasal düzenleme 6306 sayılı kanundur (Şahin, 2020).

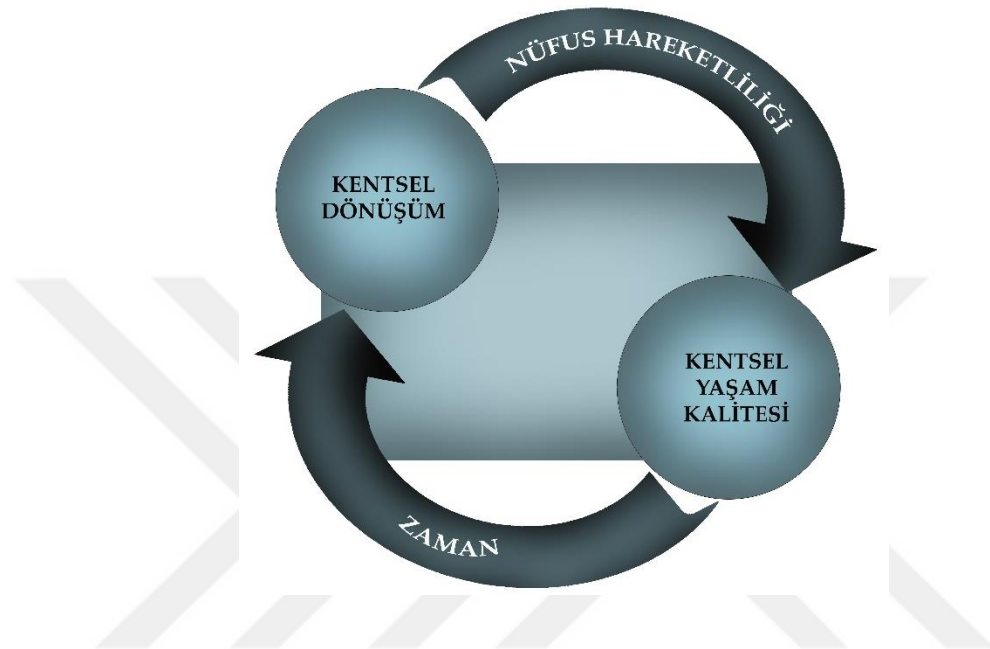
Çizelge 2.1.Kentsel Dönüşüm Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemeler (Şahin, 2020)

YIL	KANUN ADI
1982	2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu
1983	2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
1984	2981 Sayılı İmar Affı Kanunu
1984	2985 Sayılı Toplu Konut Kanunu
1985	3194 Sayılı İmar Kanunu
2004	5104 Sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu
2004	5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu
2005	5302 Sayılı İl Özel İdareleri Kanunu
2005	5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 73. Maddesi
2005	5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Kanunu
2012	6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun
2012	6306 sayılı Yasanın Uygulama Yönetmeliği

Sosyal yönden ise iki sonuç açığa çıkmaktadır. Bunların ilki insanların yaşam kalitesinin artırılması ve sosyal yapının değiştirilmeden iyileştirilmesidir. Yaşam kalitesi kişinin özelliklerinin yanı sıra yaşam sürdürdüğü doğal ve yapılı çevreden de etkilenmektedir. Bu durumda insanlar şartları iyileştirilmiş mekânda yaşamlarını sürdürdükçe yaşadıkları mekândan hoşnut olmakta ve kentsel yaşam kaliteleri de artmaktadır. İkinci durumun oluşturduğu etki daha farklıdır. Sosyal yapıda çöküntü meydana gelmiş ve bu alanların iyileştirilmesi zor ise buralarda sosyal yapının tamamen değiştirilmesi yoluna gidilmektedir. Bu değişim sonucunda alana uyum sağlayamayan insanlar yaşam alanlarını terk etmek durumunda kalmaktadırlar. İkinci tip uygulamalar genelde kent merkezine yakın, toprağın ekonomik getirisinin yüksek olduğu yerlerde görülmektedir (Özden, 2016; akt. Ökde ve Yaylı, 2020).

Kentsel dönüşüm ve kentsel yaşam kalitesi kavramları birbirlerini doğrudan etkilemektedirler (Şekil 2.1). Çift yönlü bu etkileşimin varlığını ise mekandaki nüfus hareketliliği göstermektedir. Kentsel dönüşüm sonucu mekânda nüfus hareketliliğinin kentsel yaşam kalitesinde değişimi meydana getirebilmesi gibi kentsel yaşam kalitesindeki azalma da kentsel dönüşümün gerekliliğini ortaya çıkarabilmektedir (Kışlal

Aydiner, 2017). Hızlı nüfus artışı ile plansız kentleşmenin ilerlemesi mekânda yaşam kalitesinin azalmasına neden olmaktadır. Nüfus artış hızını kontrol edememek, iş imkanlarının kısıtlılığı, konut stokunun yetersizliği beraberinde gecekondulaşmanın hız kazanması, ulaşımda problemler, hizmet sunumunda açığa çıkan problemler, doğal kaynakların tüketimi gibi konular kentsel yaşam kalitesinin azalmasına sebep olmaktadır.

Şekil 2.1. Kentsel Dönüşüm ve Kentsel Yaşam Kalitesi İlişkisi (Kışlal Aydın, 2017)

Ülkemizde kentsel dönüşüm projelerinin eksik yönlerinden biri kentsel dönüşüm projelerinde halk katılımının olmaması ve bu projelerin halkın isteklerinden uzak rant odaklı gerçekleştirilmesi durumudur. Diğer bir nokta ise bu planların gelir seviyesi düşük insanlardan ziyade yüksek gelir seviyesine sahip insanlara yönelik yapılmasıdır. Bu durum ise hak sahiplerinin yerlerinden edilmesiyle sonuçlanmaktadır (Ökde ve Yaylı, 2020). Kentsel dönüşüm projelerinde, sosyal ve ekonomik doğrultuda belirlenen hedefler tüm gruplara yönelik olmadığı takdirde eşitsizlikler, adaletsizlikler, yoksulluk ve yoksunluklar, mekânsal ayrışmalar daha da baskın hale gelmektedir (Görgülü, 2002).

Çok boyutlu düşünülmeyen halk katılımından uzak planlanan kentsel dönüşüm projeleri bazen göç ile sonuçlanabilmektedir. Göç alan mekânlarda sosyal, kültürel, fiziksel, ekonomik vs. birçok açıdan büyük dönüşümler gerçekleşmektedir. Göç sürecinde göçmenler ve bu toplulukların yerleştiği alanlarda köklü değişimler meydana gelmekte, topluluklar arasında sosyo- kültürel etkileşimler yaşanmaktadır. Toplumsal bir uyum sürecinin başlamasıyla birlikte mekânsal ve toplumsal ayrışmalar ortaya çıkmaktadır (Ergun ve Tümtaş, 2016).

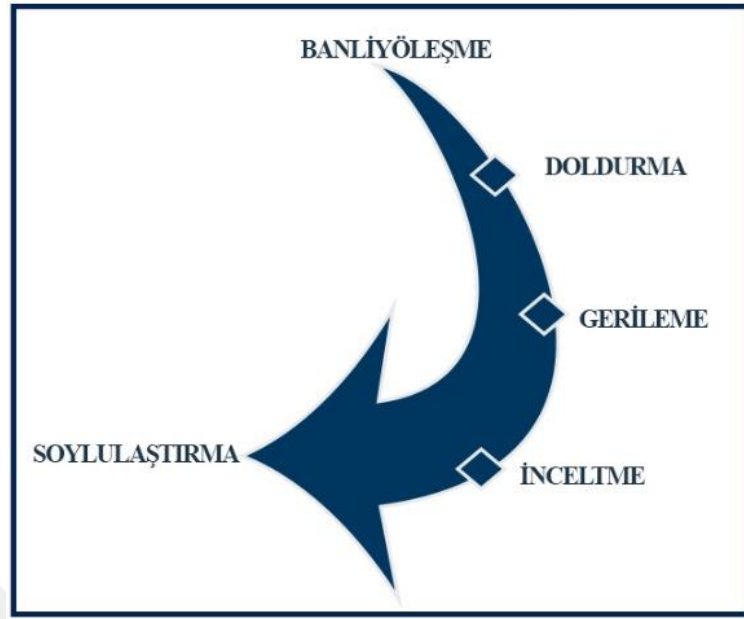
Çöküntü mahallelerinde toplumsal problemlerin önüne geçmek amacıyla kentsel dönüşüm projeleri yapılmaktadır. Dönüşen alanlar bazı problemlerden arındırılmış olsa bile çevredeki insanların tutumları değişmemekte aksine problemi üretenin gecekonduda ve problemlili olanın da gecekonduda yaşayan yoksul insanlar olduğu algısı daha da pekişir duruma gelmektedir (Eren, 2014).

2.2.4. Soylulaştırma

Amerika ve Avrupa şehirlerinde sanayileşme sürecinin ilk zamanlarında atölye benzeri küçük üretim tesisleri kent merkezlerinin etrafında kurulmuştur. Fordizm ile birlikte motorlu araçların bu şehirlerde yoğun olarak kullanılmaya başlanmasıyla üst gelir grubundaki insan toplulukları çeperlere doğru yerleşmek için harekete geçmişlerdir. Gelir seviyesi düşük işçi sınıfı ve küçük atölyelerin merkezde kalması, üst gelir seviyesindekilerin ise kent çeperinde konumlanmasıyla birlikte banliyöleşme sürecine girilmiştir (Belge ve Çeker, 2015).

Knox ve McCarthy'a göre soylulaştırma süreci (Şekil 2.2) şu şekilde özetlenebilir:

- Varlıklı insanların mahalleye taşınmasıyla banliyöleşme süreci başlar. Bu banliyöleşme sürecinde müstakil konutların bulunduğu, düşük yoğunluklu bir yerleşme tipi görülür.
- Banliyöleşme sürecinden sonra boşluklara kalabalık aile yapısına sahip kiracıların yerleşmesiyle mahallenin yoğunluğu artmaktadır. Yeni yerleşimlerle birlikte mahallenin ekonomik ve sosyal yapısında değişim ve karmaşık bir düzen meydana gelmektedir. Banliyöleşme sürecinden sonra gelen bu aşamaya doldurma aşaması denir. Mahalle uzun bir süre bu doldurma aşamasında durağan olarak kalmaya devam eder.
- Yoğunluk artışıyla birlikte mahallede bozulmalar, konutların kalitesizleşmesi ve değer kaybetmesi gibi problemler ortaya çıkar. Bu uzun süreç ise gerileme olarak adlandırılır.
- Karmaşıklaşıp bozulmaya uğrayan mahallede, konutların yıkımına veya dönüşümüne ihtiyaç duyulmaya başlanır. Bu aşama inceltme aşaması olarak adlandırılır.
- Konutların dönüşümü veya yenilenmesiyle farklı bir mekâna evrilme süreci başlar. Mekânsal anlamda tamamen değişen bu alanda toplumsal dönüşüm süreci görülür. Bu süreç ise soylulaştırma olarak adlandırılır (akt. Belge ve Çeker, 2015).

Şekil 2.2.Soylulaştırma Süreci (Belge ve Çeker, 2015)

Son yıllarda şehirler yapısal dönüşüm dışında farklı dönüşümlere de uğramaktadırlar. Bu değişim hem toplumsal hem de fiziksel yapıyı değiştiren soylulaştırma süreci olarak ifade edilmektedir. Alt ve üst gelir grubunun yer değiştirmesi, kentte fiziksel olarak da değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu süreçle birlikte farklı statüdeki insanların bir araya gelmesi toplumda çatışmalara neden olmaktadır. Farklı yaşam kültürüne sahip grupların çevreye bakış açıları ve ekonomik güçleri değişiklik gösterdiğinden mekânda inşa ettikleri yapılar da ihtiyaçlarına göre farklılık göstermektedir. Soylulaştırma neticesinde kent çeperinde yaşam sürdüren zengin kesimin konfor beklentisi ve istekleri önceki düzene göre farklı olacağından eski yapılar da bu süreçte dönüşüme uğrayacaktır. Değişen ve dönüşen mekân ekonomik açıdan değer kazanacaktır. Bununla birlikte konut fiyatlarındaki artış alt gelir grubundaki insanların yaşam şartlarının zorlaşmasına zemin hazırlayacaktır (Belge ve Çeker, 2015).

Orta ve üst gelir seviyesinde bulunan kişiler tarafından dışlanan alt gelir grupları, terk edilmiş ve güvensizlik hissi oluşturan çöküntü bölgelerinde yaşamakta, orta ve üst gelir sınıfının rahatsızlık duyduğu ve güvensiz görülen bu çöküntü alanlarında yapılan kentsel dönüşüm projeleri çoğunlukla soylulaştırma süreci ile sonuçlanmaktadır. Soylulaştırma projelerinde genel olarak insanların rızası olmadan zorla yer değiştirdikleri görülmektedir. Zorla yer değiştirmenin yanında gönüllü olarak yapılan soylulaştırma projeleri de bulunmaktadır (Saçlı, 2019).

Gecekondu alanlarında yapılan kentsel dönüşüm projeleri hak sahiplerini gözetmekten çok toprağın değerinin artması ve rant üzerine kurulu olmasıyla birlikte gönüllü veya gönülsüz şekilde kişilerin alanı terk etmesiyle soylulaştırma sürecine dönüşmektedir. Alandan uzaklaşan bireylerin ekonomik sıkıntıları giderilmediğinden göç ettikleri bölgelerde yeni yoksul mahalleler oluşmaktadır. Proje aşamasındayken öngörülemeyen bu durumlar çok boyutlu düşünülmediğinden uygulama aşamasına geçildiğinde beklenmedik bir problem olarak ortaya çıkmaktadır (Açıkgöz, 2014).

Soylulaştırma projeleri gelir seviyesi düşük kimseleri mekândan dışlarken üst gelir seviyesine sahip insanları ise mekâna çekmektedir. Yoksul kimselerin yerlerinden edilerek bu bölgelere daha prestijli konutlar ve ticari birimlerin getirilmesiyle ortaya çıkan bu süreç topraktan değer kazanmanın da yolunu açmıştır. Bu yeni sistemle birlikte dönüşüm kavramı, kamu yararına aykırı, kullanıcının istek ve ihtiyaçlarından ziyade devlet ve sermaye arasındaki ilişkiyi beslemeye yönelik gayrimenkul eksenli bir işleyişe doğru evrilmeye başlamıştır (Kurtuluş, 2006; akt. Görgülü, 2002). Bu durum ise birbirleriyle yarışan sağlıklı kentlerin ortaya çıkmasına ve eşitsizliklerin net olarak gözlemlendiği sosyal açıdan eksik kalmış mekânların açığa çıkmasına neden olmuştur.

Her türlü suçun kol gezdiği, güvenlik sıkıntısı oluşturan grupların bulunduğu bölgelerde yapılan soylulaştırma projeleri ise sorunu çözmek yerine kentin tüm bölgelerine sorunun yayılmasına neden olmaktadır. Soylulaştırma sonucu bölgenin eski sakinleri, değişen düzene ayak uyduramayıp yükselen fiyatları karşılayamama gibi nedenlerden ötürü bu alanları terk etmektedirler. İlerleyen zamanlarda suç oranlarında etkili bir düşüş yaşanmamakla birlikte suç ve yoksulluk mekân değiştirmektedir (Saçlı, 2019). Çizelge 2.2’de soylulaştırma projelerinin olumlu ve olumsuz sonuçları verilmiştir.

Vatandaşlar yaşadıkları yer hakkında karar verilirken söz sahibi olmayı istemektedirler. Halk katılımının sağlanmadığı projelerin başarılı olduğunu söylemek pek mümkün değildir (Saçlı, 2019).

Çizelge 2.2. Soylulaştırmanın Olumlu ve Olumsuz Sonuçları (Lees ve ark., 2008; akt. Kızıldere, 2009)

OLUMLU SONUÇLAR	OLUMSUZ SONUÇLAR
Çöküntü bölgelerinin iyileştirilmesi	Artan kira ve değer artışı sebebiyle mevcut nüfusun yer değiştirmesi
Gayrimenkul değerlerinde artış	Gönülsüz yer değiştirme sebebiyle ikincil psikolojik sorunların oluşması
Atıl alanların azalması	Sosyal açıdan tepki ve uyuşamama
Mali kapasitenin artmasıyla yeni girişimlerin teşvik edilmesi	Uygun maliyetli konut alım gücünün yok edilmesi
Çarpık kentleşmenin azalması	Orta/Düşük gelir grubu için yeterli konut sağlanmaması
Kozmopolit yapının oluşması	Yerel kaynakların adaletsiz dağılımı
Yerelin ekonomik gelirinde artış	Sosyal çeşitliliğin ortadan kalkması
Devlet desteği	Soylulaştırılan mekânların işgal edilmesi ve nüfus kaybetmesi
	Ekonomik faaliyetlerin yer değiştirmesi
	Yerel hizmetlerin yer değiştirmesi ve hizmetlerin niceliğinde artış
	Yoksul kimselerin yerlerinden edilmeleri ve konut talebinin artışıyla oluşan baskı

2.3. YAŞAM KALİTESİ

Yaşam kalitesi kavramı modern dünyanın ilerleyişiyle birlikte ön plana çıkan ve kent topluluğu için ideale ulaşmayı hedefleyen disiplinler arası bir kavramdır. Sanayi devriminin toplum üzerinde derin etkiler oluşturmasıyla birlikte zaman içerisinde daha sorgulanabilir hale gelen (Akpolat ve ark., 2021) bu kavram günümüz toplumunda imtiyaz olarak görülmemekte ve her birey için sağlanması gereken bir hak olarak görülmektedir. Bu kavram çerçevesinde bireylerin nasıl bir hayat sürdürdüklerine ve yaşam koşullarının kişiler açısından iyi neticeler oluşturup oluşturmadığına odaklanılmaktadır (Kahya, 2020).

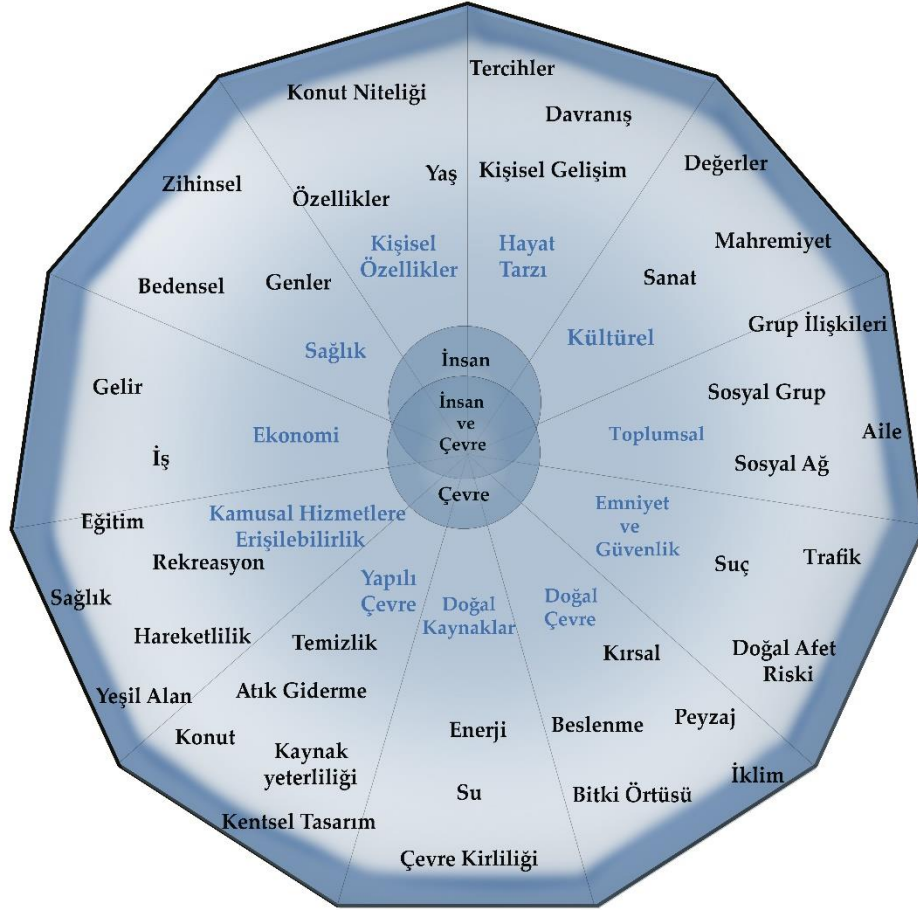
Yaşam kalitesi; bireylerin bakış açısına, zamana ve mevcut koşullara göre değişkenlik göstermekle birlikte bireyin iyi ve mutlu olma hali, iyi yaşam şartlarının sunulması gibi anlamları kapsamaktadır (Koyuncu, 2011). Her toplum ve bu topluma tabi

olan her birey için kendi değerler sistemi içerisinde yaşam kalitesi değişmekte, kentsel yaşam kalitesine bakış; beklentiler, memnuniyet algısı gibi çeşitli faktörlerle değişebilmektedir (Özdemir Sönmez ve Yakın İnan, 2019). Yaşam kalitesi kişilerin çevrelerindeki kişilerle olan etkileşimleri ve ilişkilerindeki hoşnut olma durumları, toplum tarafından sunulan imkanlar, kamusal hizmetlerin yeterlilik seviyesi, bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması gibi etkenlerle ölçülebilmektedir (Arslan, 2009).

Kapsamı geniş olan bu kavram subjektif ve objektif olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. Subjektif göstergeler bireylerin sağlık, eğitim, fiziksel koşullar, hizmetin sunumu gibi objektif göstergelerden tatmin olma durumuyla açıklanır. Objektif yaşam kalitesi indeksleri ise yaş, cinsiyet, medeni hal, gelir, eğitim, sağlık, boş zaman etkinlikleri olarak sıralanabilir (Boylu ve Paçacıoğlu, 2016). Kişinin genel anlamda yaşamdan tatmin olması, psikolojik, ekonomik ve fiziksel yönden iyi durumda olması; bireysel anlamda ise kendi gelişimini sağlayıp eğlenmek için vakit ayırabilmesi, sosyal açıdan güç yeterliliğini elinde bulundurması, yeterli düzeyde kaynaklara sahip olması, çeşitli faaliyetlere katılma imkanının bulunması ise yaşam kalitesi göstergeleriyle sıkı bir ilişki içerisinde (Durmaz Akyol, 1993).

Van Kamp ve arkadaşları insan ve çevresel faktörlerin etkileşimi sonucu yaşam kalitesi kriterlerini gösteren bir model oluşturmuşlardır. Bu modele göre yaşanabilir alanları ortaya çıkaran kriterler; bireylerin kişisel özellikleri, hayat tarzları, toplumsal faktörler, kültürel etkileşimler, ekonomik şartlar, sağlık koşulları, kamusal hizmetlerin erişilebilirliği, doğal çevre, yapısal çevre koşulları, doğal kaynaklar, emniyet ve güvenlidir. Bu kriterlerin gündelik hayatta neleri kapsadığı ise Şekil 2.3'te verilen modelde detaylandırılmıştır.

Yaşam kalitesi bireylerin kendi özelliklerinin yanında yaşam sürdürdükleri çevrenin sosyal, fiziksel, mekânsal düzeyde ölçülebilir bileşenlerini nasıl algıladıklarıyla da ilgilidir. Bu bileşenler dahilinde bireyler, yaşamın her alanında hep en iyiyi ve en kaliteliyi bekleme eğilimindedir. Yaşam kalitesine müdahale edip bireylerin bu beklentilerini karşılamak ise kentlerimizde ise kamu kurumlarının görevlerinden biridir. Kamu kurumları bireylerin istek ve ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak kentlerde yaşam kalitesini artırmaya yönelik çalışmalar yapmaktadırlar (Bodur, 2019). Bu farkındalığın oluşmasıyla birlikte kamu kurumları da günümüzde hız kazanan kentsel dönüşüm projeleriyle yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedirler.

Şekil 2.3. Yaşam kalitesi ve Yaşanabilirlik Alanları (Van Kamp ve ark., 2003)

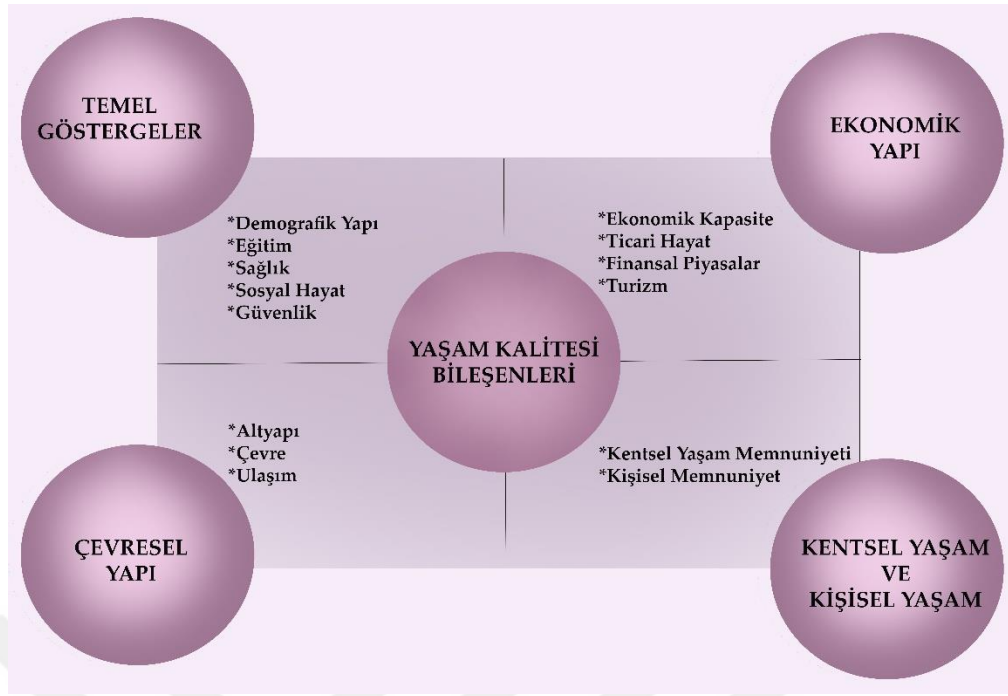
Maslow'un geliştirmiş olduğu ihtiyaçlar hiyerarşisi modelinde (Şekil 2.4) bireylerin yaşamlarını sürdürmeleri açısından ihtiyaç duydukları gereksinimler önem sırasına göre hiyerarşik düzen içerisinde verilmiştir. Bireyler alt kategorideki ihtiyacı giderdikten sonra bir üst kategoriye geçebilmektedir. Bireyin ulaşmayı arzuladığı en üst nokta kişinin kendini gerçekleştirebilmesidir. Bireyin bulunduğu zaman dilimi içinde ihtiyaç duyduğu şeyler ile bireysel gelişmişlik düzeyi doğru orantılıdır. Bu hiyerarşik düzene göre bireyin yaşamda ihtiyaç duyduğu en önemli gereksinim fiziksel gereksinimlerdir (Atik, 2014). Kişiler üzerinde etki eden durumların tümünü içeren yaşam kalitesinin ölçümünde kullanılan yöntemlerin ortak özelliği ise bireylerin yaşamdan memnuniyeti ve refahlarına etki eden unsurların belirlenmesidir (Akpolat ve ark., 2021).

Şekil 2.4. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Yaşam Kalitesi İlişkisi (Atik, 2014)

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından yaşam kalitesi ile ilgili bir çalışmada Şekil 2.5'te verilen bileşenleri içeren göstergeler hazırlanarak TR63 bölgesinde bir analiz yapılmıştır. Bu araştırma sonucu gündelik hayatta yaşam kalitesini; çevresel yapının %15, kentsel ve kişisel yaşamın %15, ekonomik yapının %30, temel göstergelerin ise %40 oranında etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Bektaş ve ark., 2014).

Günümüzde yaşam kalitesi sosyoloji, politika, şehir planlama ve sağlık gibi birçok alanda araştırma değeri taşımaktadır (Ekşioğlu, 2011). Yaşanabilir, nitelikli ve sürdürülebilir mekanların oluşturulması; kullanıcıların alandan memnun olmaları, psikolojik ve sosyal açıdan iyi hissetmeleri bağlamında yaşam kalitesinin şehir planlamaya entegre edilmesinin önemi her geçen gün artmaktadır.

Şekil 2.5.Yaşam kalitesi bileşenleri (Bektaş ve ark., 2014).

2.3.1. Kentsel Yaşam Kalitesi

Kentsel yaşam kalitesi, kentte yaşam sürdüren bireylerin ihtiyaç duyduğu şartların yanında kentsel hizmetlerin arz ve talep oranı şeklinde açıklanabilir (Coşar, 2014). Geray'a göre kentlerdeki yaşam kalitesinin yüksek olması yalnızca bireylerin konut ihtiyacının karşılanıp barınacak yerin sağlandığı mekanlar değil aynı zamanda ekonomik, toplumsal ve kültürel açıdan her yönüyle ihtiyaçlarının karşılandığı kentsel olanakların, belirlenen eşik değerinin üzerinde tutulduğu mekanlardır (Özbay, 2021). Asgari standartların sağlanması kentsel hizmetlerin bir kısmının belirli seviyede sunulması durumu olmamakla birlikte tüm vatandaşların bu hizmetlerden eşit bir şekilde ihtiyaçları oranında faydalanmalarının sağlanması durumudur. Ayrıca bununla birlikte kenti paylaşan bireylerin kente dair karar alma, toplumsal etkinliklere, sosyal ve kültürel etkinliklere katılabilme imkânlarının da sağlanmasıdır (Coşar, 2014). Aynı zamanda kentsel hizmetlerin bireylere asgari standartların üzerinde eriştirilebiliyor olması gerekmektedir. Bu erişilebilirlik durumu, komşuluk birimi ve yürüme mesafesi kavramları ile açıklanmaktadır (Özdemir Sönmez ve Yakın İnan, 2019). Komşuluk birimi, yürünebilir mesafede farklı kentsel alanların ve karma kullanımların yer aldığı erişilebilir mahalle formudur.

Hızlı nüfus artışıyla birlikte yoğunlaşan göçler beraberinde birçok problemi meydana getirmiştir. Kentlerin çekim merkezi haline gelmesiyle kentsel hizmetler ihtiyaca cevap verememiş ve konut stoku yetersiz kalmış bu durum ise plansız kentleşmenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Çarpık kentleşme fiziksel çevre kalitesinin bozulmasına, ekonomik ve sosyal sorunların artmasına sebep olurken diğer taraftan kentsel yaşam kalitesini düşürmüştür. Kentlerde insanların yaşam kalitelerinin yetersiz olması giderek küresel ölçekte bir sorun haline gelmiştir (Evcil Türksever, 2001).

Sanayileşmenin sağladığı iş imkanlarıyla birlikte kentlerde yaşanan kontrolsüz nüfus artışı fiziksel ve sosyal açıdan çeşitli problemler ortaya çıkarmıştır. Devam eden süreçte birlikte kişilerin gelir düzeylerinin iyileşmesi de kişilerin temel insan haklarından biri olan, her toplum ve bu topluma tabi her birey için değişen kentsel yaşam kalitesine dair beklentilerini artırmıştır. Artan bu beklentilerle birlikte yaşam kalitesine bakış ve memnuniyet algısı kişilerde farklı olabilmektedir (Özdemir Sönmez ve Yakın İnan, 2019).

Kentsel yaşam kalitesi de aynı yaşam kalitesinde olduğu gibi hem gözleme hem gerçeklere hem de bireyin kendi bakış açısına dayalı olan subjektif değerlendirmelerle elde edilmektedir. Bu iki göstergenin de yaşam kalitesi araştırmalarında kullanılması daha verimli sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır (Koyuncu, 2011). Nesnel göstergeler bazı kaynaklarda sosyal gösterge adı ile de karşımıza çıkmaktadır. Bu gösterge altında iklim koşulları, çevre kirliliği, kentlerdeki suç oranları, eğitim ve sağlık imkanları, açık yeşil alanlara erişilebilirlik, toplu taşıma olanakları, barınma, kent özelinde ekonomik, siyasi ve sosyal faktörler yer almaktadır. Öznel göstergeler daha çok bireyin mutluluk ve refahını ele alan konulardır. Bu gösterge altında ise güvenlik, konut ve çevresinden memnuniyet, toplumsal ilişkilerin niteliği, kente dair bireyin algısı, yereli yönetenler hakkında bireylerin düşünce ve memnuniyetleri gibi kişisel düşünce ve yorumlamalara yönelik verileri içermektedir (Beritan, 2014).

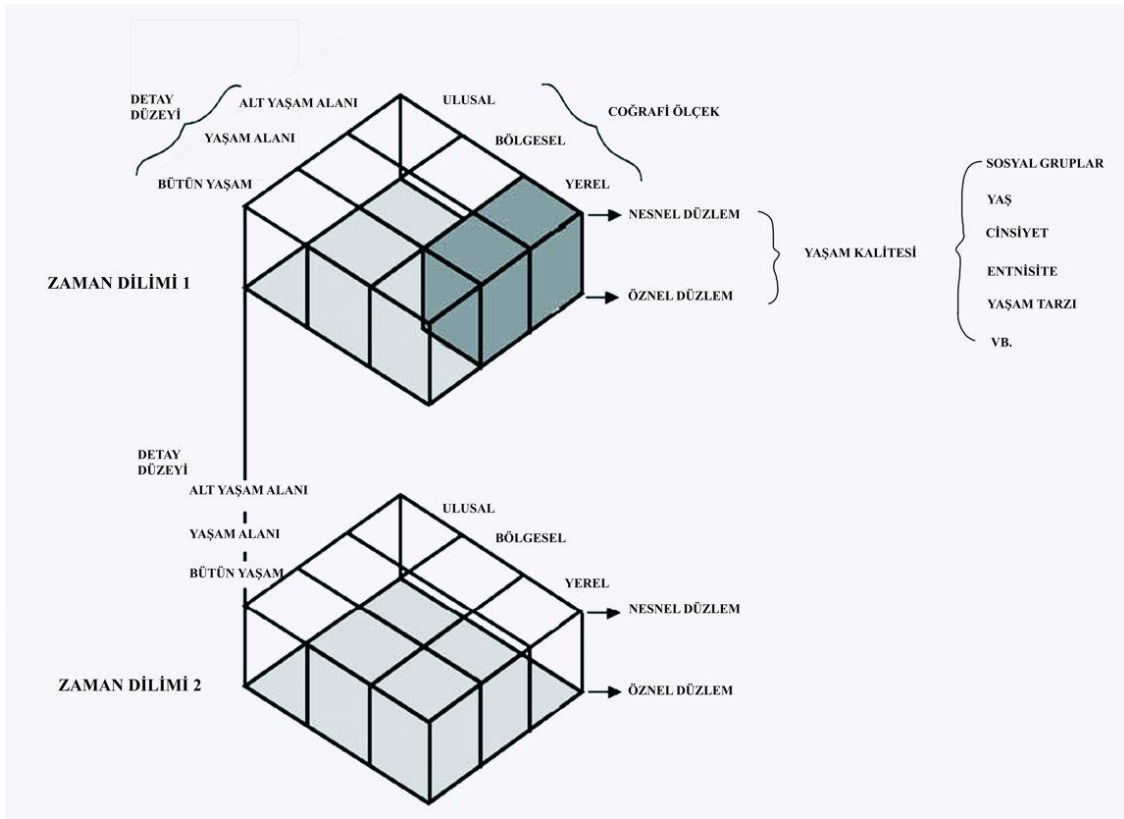
Nesnel göstergeler; araştırma raporları, istatistikler ve yapılan sayımlar ile ölçülebilmektedir. Öznel göstergeler gibi algı ve yorumlamalara bağlı değildir. Bu iki gösterge tek başına yetersiz iken birlikte kullanıldığında birbirini tamamlayıcıdır. Nesnel göstergeler toplumun sorunlarının açığa çıkmasını sağlaması yönünden önemli görülürken yanılabilir bir veri olduğu düşünülmektedir. Sebebi ise bilgi toplama aşamasında yaşanan aksiliklerin elde edilen verilerin doğruluğunu etkilemesidir (Hatipoğlu Şahin ve Tereci, 2021).

Kentsel yaşam kalitesi üzerinde teorik bir model geliştirilmiş ve bu kavrama üç boyutta yaklaşmıştır.

- Memnuniyet etkisi: Yaşamdan, konutundan, yaşadığı çevreden memnuniyet gibi herhangi bir konu ile ilgili hoşnutluk durumu bireylerin yaşam kalitesine etki etmektedir.
- Bireydeki içsel etmenlerin etkisi: Bireyin karakteri, sosyalleşme yeteneği, çözüm üretebilme gibi bireyin beceri ve idraki ile ilgili konuları kapsamaktadır.
- Biyolojik, fiziksel ve sosyal etmenlerin etkisi: Bireyin yaşam kalitesinin düşük veya yüksek olması etrafında bulunan biyolojik, sosyal, fiziksel ve çevresel her türlü koşul ile bağlantılıdır (Koyuncu, 2011).

Perloff'a göre kentte yaşayan bireylerin yaşam kalitesini doğal faktörler ve insan eliyle üretilmiş yapı çevrenin karşılıklı etkileşimleri belirlemektedir. Bu bağlamda geliştirilen politikalar bu iki unsur dikkate alınarak geliştirilmelidir (Tekeli, 2010; akt. Aktaş, 2014).

Pacione ise kentsel yaşam kalitesi ile ilgili başka bir model geliştirmiş bu modelde çeşitli bileşenler ile yaşam kalitesi arasında ilişki kurmuştur. Bu modele göre farklı zaman dilimlerinde kentsel yaşam kalitesinin ölçüldüğü öznel ve nesnel olmak üzere iki tür yüzey bulunmaktadır. Bu yüzeyler alt yaşam alanı, yaşam alanı, bütün yaşam alanı olmak üzere detay seviyelerine; ulusal, bölgesel, yerel olmak üzere ise farklı coğrafi ölçeklere ayrılmaktadır. Bu yüzeylerde sosyal grupların mekân algılama biçimleri; yaş, cinsiyet, kültürel değerler vs. gibi özelliklere göre değişim göstermektedir. Pacione'nin geliştirdiği bu model (Şekil 2.6) kentsel yaşam kalitesinin değişkenlere bağlı olarak farklılık gösterdiğini anlatmaktadır (Salihoğlu ve Türkoğlu, 2019).

Şekil 2.6. Kentsel Yaşam Kalitesi (Pacione, 2003; akt. Salihoğlu ve Türkoğlu, 2019)

Geray (1998) kentsel yaşam kalitesinin artırılması amacıyla kent planlama standartları, kentli hakları ve çevresel standartlar olmak üzere üç ayrı yaklaşım getirmiştir. Kent planlama standartları yaklaşımına göre kentsel büyüme ve gelişmede planlamanın standartlara uygun şekilde yapılması, planlama sürecinde yapı denetiminin sağlanması ve yapı yasaklarının getirilerek yaşam kalitesinin artırılması hedeflenmektedir. Geray'ın geliştirdiği bu yaklaşım kentsel arazinin kentsel fonksiyonlara uygun olarak kullanılması gerektiği düşüncesini ortaya koymaktadır. Planlama yapılırken kentin yalnızca fiziksel yapısı değil aynı zamanda ekonomik, sosyal, toplumsal ve kültürel gelişimi de sağlanarak yaşam kalitesinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır (Ekşioğlu, 2011). Çevresel standartlar yaklaşımına göre yaşam kalitesinin yükseltilmesi ancak çevrenin korunup geliştirilmesi ile sağlanabilir. Projeler uygulanma aşamasına geçilmeden çevresel etki değerlendirmesinin yapılması bu hususta önemlidir. Ülkemizde ekonomik yönden birtakım çıkarlar doğrultusunda uygulamaların yürütülmesi bu yaklaşımla hareket edilmesini zorlaştırmaktadır. Son yaklaşım olan kentli hakları yaklaşımının temelinde ise bireylerin haklarının korunması esas alınmaktadır. Yaşam kalitesinin iyileştirilmesi bireylerin sosyal ve ekonomik haklarının sağlanması, temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması ile mümkündür (Aktaş, 2014).

Kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için kent yönetiminin üzerinde durması gereken bazı alanlar bulunmaktadır. Bu alanlar başlıca; imar ve planlama işleri, kentsel tasarım, altyapı ve üstyapının geliştirilmesi, sürdürülebilir çevrenin oluşturulması, mekân düzenleme, kentte güvenliğin sağlanması, kurumlar arasında bağlantının sağlanması, bireylerde kentlilik bilincinin oluşturulması, bireylerin sosyalleşmesine katkıda bulunacak alanların sağlanması olarak sıralanabilir (Ekşioğlu, 2011).

Kentsel yaşam kalitesi yaşanabilirlik, sürdürülebilirlik ve nitelikli çevre oluşumu ilkelerinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Kentsel mekânı biçimlendiren kentsel dönüşüm projeleri de bu amaçları bünyesinde barındırıp yaşam kalitesini etkileyen kentsel müdahalelerden biridir. Ülkemizde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projeleri fiziksel ve sosyal çöküntünün iyileştirilmesi, kaçak yapılaşmaların önüne geçilerek modern yapıların inşası, artan nüfusun barınma ihtiyacının karşılanması, konut ve konut çevresinin düzenlenmesi gibi yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik amaçları içermektedir. Rant kaygısı ve kişisel çıkarları temel alan dönüşüm projelerinde ise kentsel yaşam kalitesi ilkelerinin ikincil plana atıldığı görülmektedir. Fakat günümüz dünyasında kalkınmanın temel göstergelerinden biri olan yaşam kalitesi ile daha nitelikli, sağlıklı, modern ve yaşanabilir mekanlar oluşturmanın gereksinim haline geldiği bilinmektedir. Mekân kullanıcılarının beklentilerine cevap veren, yaşam kalitesini yükselten dönüşüm projeleri bireylerin memnuniyet seviyesini artırarak başarı sağlamaktadır (Ökde, 2019). Kent yönetimi, kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasında üzerine düşen bu sorumlulukları yerine getirmelidir. Çünkü kentte yaşayan bireylerin kentsel hizmetlerden memnuniyet düzeyi kent yönetiminden memnuniyet düzeyi ile doğru orantılıdır (Ekşioğlu, 2011).

2.3.2. Bireylerin Konut Tercihinde Kentsel Yaşam Kalitesi

Bireylerin yaşam kalitesi araştırılırken kullanılan göstergelerin önemli bir bölümünün konut ve çevresinden memnun olma durumunu ölçmeye yönelik olduğu görülmektedir (Hatipoğlu Şahin ve Tereci, 2021). Bireylerin konut yeri seçimleri, yaşam koşullarından memnuniyetleri ve konut değiştirme sebepleri, konutun çevresinde yer alan fonksiyonlar ve ihtiyaç duyulan kentsel hizmetlerin erişilebilir olması, konut çevresinin fiziksel özellikleri konusunda toplanan bilgiler konut çevresinin yaşam kalitesi hakkında fikir vermektedir (Salihoğlu ve Türkoğlu, 2019).

Konut ve çevresi memnuniyeti ile ilgili Francesto ve arkadaşları bir model geliştirmişlerdir. Bu modele göre;

- Konut ve fiziksel çevresinin niteliği
- Yönetim ve geliştirilen politikalar
- Mekân kullanıcılarının demografik özellikleri, çevreyi algılamaları ve bu algıya bağlı davranışları
- Mekânın projesi ve kullanıcı bireylerin ilişkisi. Bu başlık altında farklı değişkenler geliştirmişlerdir. Bu değişkenler; yaşam alanı yoğunluğu, mekânın güvenliği, tasarım-estetik, mahremiyet, kişisel yönden özgürlük, komşuluk ilişkileri, demografik özellikler, yaşanılan konutun konumu, konut ve çevresi bakımı, ekonomik faktörler, sosyal ortamlara erişim göstergeleri konut ve çevresinden memnuniyeti ortaya koymaktadır (akt. Hatipoğlu Şahin ve Tereci, 2021).

Enosh ve arkadaşlarının İsrail’de yaptıkları yaşam kalitesi araştırması ise konut memnuniyetini algılamada başka bir önemli model olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu modelde öznel ve nesnel ölçütler bir arada kullanılmıştır. Bu araştırmada kullanılan ölçütler;

- Yerleşim alanının nitelikleri: nüfus yapısı, konutlardaki yoğunluk seviyesi
- Konut kullanıcılarının demografik özellikleri: yaş, medeni hal, eğitim durumu, meslek, konut sahipliliği, gelir düzeyi
- Komşuluk ilişkileri, açık ve yeşil alanlar, hizmetlerin sunumu
- Görsel faktörler, güvenlik, çevrenin sessizliği olarak belirlenmiştir (akt. Hatipoğlu Şahin ve Tereci, 2021).

Yapılan araştırmalarda bireylerde konut ve çevresine bağlılık hususunda en önemli etkenlerin aidiyet ve güvenlik hissi olduğu belirlenmiştir. Yaşam kalitesinin düşük olduğu birimlerde güvenliğin düşük olduğu, suç, fiziksel çevrenin yıpranması ve vandalizm gibi tehditlerin ise yüksek olduğu görülmüştür. Bu tehditler ise bireylerin memnuniyet seviyesini etkilemekle birlikte bireylerde yer değiştirme isteği oluşturmuştur (Salihoğlu ve Türkoğlu, 2019).

Konut ve çevresinden memnun olmayıp yer değiştirmeyi isteyen kişilerin başlıca sebeplerinden biri de bölgeler arası dengesizliğin olmasıdır. Nüfus hareketliliğini açıklamada yaşam kalitesi bir ölçüt olarak kullanılabilir. Bireyler yaşam kalitesinin düşük olduğu kentsel mekanlardan eğitim, sağlık, ekonomik yönlere başta olmak üzere yaşam kalitesinin yüksek olduğu kentsel mekanlara doğru yer değiştirme eğilimindedirler (Evcil Türksever, 2001).

Kentsel yaşam kalitesi düşük mekanlardan biri de kenar mahallelerdir ve buralarda yaşayan bireylerin memnuniyet seviyeleri diğer bölgelerde yaşayan bireylere oranla daha düşüktür. Vogt ve Marans (2004) tarafından bu durum merak edilmiş ve kişilerin neden kentsel yaşam kalitesinin düşük olduğu bu bölgelere yerleşmeyi tercih ettiği konusu araştırılmıştır. Ulaşılan veriler göstermiştir ki bu alanların yaşam alanı olarak tercih edilmelerinin sebepleri; doğal ve ferah alanlar olması, sosyal imkânların varlığı, ulaşım, konut fiyatları ve konut tasarımı, mahalle tasarımı gibi konulardır (akt. Salihoğlu ve Türkoğlu, 2019).

2.3.3. Avrupa Kentsel Şartı'nda Kentsel Yaşam Kalitesi

1922 yılında kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı'nda kentli haklarını teminat altına almaya yönelik kentlere yol gösterici bazı ilkeler belirlenmiştir. Kentlilerin yaşam kalitesi ile ilgili beklentileri ve bu bağlamda sağlanması gereken koşullar;

- Güvenlik: İlegal işlerden, suçlardan arındırılmış güvenli yaşam alanı oluşturulmuş kent,
- Sağlıklı çevre: Havası, suyu, toprağı temiz sürdürülebilir bir çevre,
- İstihdam: İstihdam imkânlarının iyileştirilip ekonomik kalkınmanın sağlanması,
- Konut: Barınma ihtiyacının yeterince karşılanması, mahremiyet koşullarının sağlanması,
- Ulaşım: Tüm kullanıcılar ve tüm araçlar için konforlu ulaşımın sağlanması,
- Sağlık: Kişilerin ruh ve beden sağlığını korumaya yardımcı çevre şartlarının oluşturulması,
- Dinlenme: Bireylere boş zamanlarını değerlendirebilecekleri imkânların sunulması,
- Kültür: Çeşitli sosyo-kültürel faaliyetlerin sunulması, bireyin gelişimini, kişisel refahını destekleyecek koşulların oluşturulması,
- Kültürel Kaynaşma: Farklı etnik yapı ve kültürlerdeki toplumun kaynaşması, huzur içinde yaşamalarının sağlanması,
- Fiziksel Çevre: Kaliteli, uyumlu, tarihi değerlerin korunduğu mekânların oluşturulması,

- İşlev: Mekândaki işlevlerin çok çeşitli ve birbirleriyle uyumlu olması,
- Kalkınma: Şehirlerde ekonomik kalkınmaya yerel yönetimlerin katkı sağlaması.
- Katılım: Kent yönetimine ilişkin kurum ve kuruluşlar arasında birliğin ve katılımın sağlanması, bireylerin yaşadıkları yerler hakkında karar verilirken katılımlarının sağlanması,
- Hizmet: Hizmetlerin toplumun her kesimine yeterli ve eşit ölçüde sağlanması,
- Doğal kaynaklar: Yerele özgü doğal kaynakların yerel yönetimler tarafından yörede yaşayanların faydası gözetilerek korunması,
- Eşitlik: Yerel yönetimlerin bireyleri hiçbir yönden ayırt etmeden tüm hakları eşit olarak sunması,
- Kişisel Bütünlük: Kişinin sosyal, kültürel, fiziksel ve ruhsal gelişimiyle birlikte şahsi refahının da sağlanarak uygun kentsel şartların oluşturulması,

şeklinde ifade edilmiş ve kentsel yaşam kalitesi bireyler için bir hak olarak tanımlanmıştır (Yener ve Arapkirlioğlu, 1996).

2.3.4. Türkiye’de Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçümü

Ülkemizde kentsel yaşam kalitesinin belirlenmesine ilişkin ölçütler, yapılı çevrenin üretilmesine yön veren mevzuatta direkt olarak açıklanmamaktadır. Kentsel standartlar, “Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği Eki”nde asgari düzeyde farklı nüfus gruplarının ihtiyaç duyduğu sosyal ve teknik altyapı alanlarına ilişkin ölçütler belirlenmiştir. Söz konusu yönetmeliğin eklerinden olan “Ek-2: Farklı Nüfus Gruplarında Asgari Sosyal ve Teknik Altyapı Alanlarına İlişkin Standartlar ve Asgari Alan Büyüklükleri Tablosu”nda bulunan eğitim tesisi alanları, açık ve yeşil alanlar, sağlık tesisi alanları, kültürel tesis alanı, sosyal tesis alanı, ibadet alanları ve teknik altyapı ana başlıkları altında farklı nüfus gruplarına yönelik kişi başına düşen asgari ölçütler belirlenmiştir. Bu asgari düzeylerin dikkate alınması kentsel yaşam kalitesinin sağlanması noktasında yol gösterici olmaktadır. Ancak söz konusu ölçütler kentsel yaşam kalitesinin ölçülebilmesi için yeterli değildir, bu nedenle Türkiye’de nesnel göstergelerle kentsel yaşam kalitesi ölçülememektedir (Kındap ve Sarı, 2018).

Kentsel yaşam kalitesi yerel yönetimlerin yerelde halkın hangi problemlerle karşılaştığını kavrayabilmeleri açısından önemli bir veri kaynağını oluşturmaktadır. Kentlerde yaşam kalitesi araştırmaları kentlerdeki durumun değerlendirilip yerel halkın problemlerini belirleyip bu doğrultuda plan ve politikalar geliştirmeye yardımcı olmaktadır (Koyuncu, 2011). Kent yöneticilerinin kente yönelik aldıkları kararlar ve müdahalelerin temel gerekçeleri kentsel yaşam kalitesini artırmaktır. Fakat kente yönelik alınan kararların ve müdahalelerin daima kentsel yaşam kalitesini yükseltmediği aksine bazı durumlarda tersi yönde etki oluşturduğu bilinmektedir. Buna neden olan durumlardan biri de kentlerdeki yaşam kalitesine yönelik ölçütün sadece fiziksel değişim olarak görülmesi ve bütüncül bir değerlendirmenin yapılmıyor olmasıdır (Büyükcivelek ve Varol, 2021).

Kentsel mekân düzenlenirken mekânı tasarlayanlar, proje uygulama sürecindekiler ve mekânı kullananlar arasında etkileşimler oluşmaktadır. Bu etkileşimlerle birlikte kentsel mekân, sürekli olarak değişip dönüşerek yeniden üretilmektedir. Kentsel mekânın oluşumunu yönlendiren bir diğer etken ise sermaye döngüleridir. Sermaye oluşumunun sürekliliğinin sağlanması için de mekânın metalaştırılıp kullanılarak akışın sağlandığı bilinmektedir. Sermaye menfaatini ön planda tutan mekânsal düzenlemelerin sonucunda ise kimi zaman toplum tepkisi oluşmakta ve toplumsal hareketliliğin başlamasına zemin oluşturmaktadır. Bu hareketlenme ile birlikte mekân yeniden şekillenip üretilmektedir. Yaşam kalitesinin başarılı bir şekilde artırılması mekân üretim sürecinde yer alan bu aktörlerin etkileşimleriyle ortaya çıkan müdahalelerin doğru yönetimini gerektirmektedir (Lefebvre, 2007; akt. Büyükcivelek ve Varol, 2021).

2.3.5. Bölüm Değerlendirmesi

Kentsel dönüşüm müdahaleleri, modern kent yaşamının ve çevre kalitesinin artırılmasına yönelik standartların sağlanarak; kentin sosyal, fiziksel, ekonomik yönden iyileşmesini hedefleyen uygulamalardır. Kentsel müdahaleler aynı zamanda bireylerin gündelik hayatının kontrolsüz bir şekilde değişimine neden olmakta ve gündelik rutinlerin de değişimini beraberinde getirmektedir (Tekçe, 2020). Gündelik hayatın ve gündelik rutinlerin değişimi ise kişilerin yaşam kalitesine olumlu veya olumsuz yönde etki etmekte ve memnuniyet seviyelerini değiştirmektedir. Bu nedenle kentsel dönüşüm projeleri üretilirken yaşam kalitesi kriterlerinin benimsenerek kişilerin memnuniyetlerine yönelik projelerin üretilmesi ve bölge sakinlerinin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması

uygulamanın başarılı olması açısından önemli görülmektedir. Yeni oluşan yaşam alanı, bireyin beklentilerine karşılık verdikçe bireyin memnuniyet seviyesi artmakta, bu durum ise yaşam kalitesini yükseltmektedir (Kışlal Aydın, 2017).

Kent yöneticilerinin kente yönelik aldıkları kararlar ve müdahalelerin temel gerekçeleri kentsel yaşam kalitesini artırmaktır (Büyükcivelek ve Varol, 2021). Bu bölümde gündelik hayat, kentsel dönüşüm ve yaşam kalitesi kavramları irdelenmiş olup kentsel dönüşüm projelerinin gündelik hayat ve yaşam kalitesine etkisi tespit edilmiştir. Bu çerçevede kentsel dönüşüm projelerinin üretilmesi sürecinde;

- Kamu hizmetleri
- Erişilebilirlik-ulaşım
- Eğitim
- Sağlık
- Sosyo-kültürel olanaklar
- Güvenlik
- Sosyal çevre-toplumsal ilişkiler
- Doğal çevre
- Yapılı çevre
- Yönetim
- Ekonomi
- Eşitlik
- İşlevlerin uyumu
- Dinlenme (Yener ve Arapkirlioğlu, 1996).

kriterlerinin yaşam kalitesinin artırılması ve bireylerin memnuniyetinin sağlanması yönünden önemli olduğu sonucu ortaya konmuştur.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

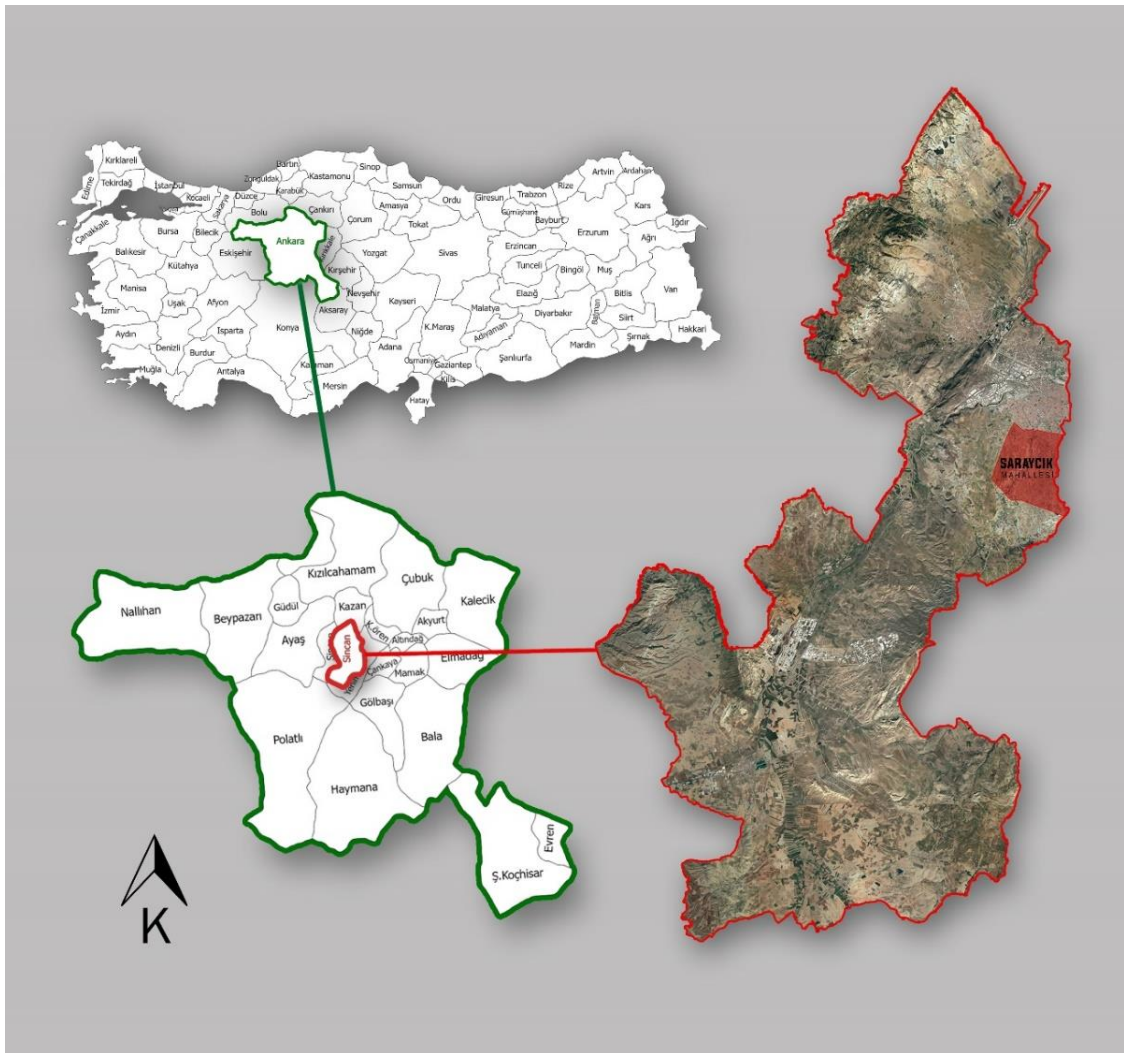
Sosyoloji ve psikoloji gibi bilim dallarında kişi ve toplumların yaşamlarının incelenmesi süreçlerinde bilimsel araştırma tekniklerinden nitel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Kentsel dönüşüm sonrası gündelik hayatın değişiminin kentsel yaşam kalitesine etkisini incelemeyi hedefleyen bu çalışmada da nitel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma olay ve durumların doğal ortamda realist ve bütüncül olarak belirlenmesine yönelik çalışmaların yapıldığı bir yöntem biçimidir. Bu tür araştırmalarda doküman analizi, mülakat, anket ve gözlem gibi teknikler ile veriler elde edilir (Aydın, 2018).

Çalışma kapsamında literatür taraması ve mülakat yöntemleri kullanılarak elde edilen veriler çerçevesinde çalışmanın başında ortaya konan araştırma sorularına yönelik çözümlenmelere ulaşılmıştır. İlk aşamada kavramsal çerçevenin anlaşılmasına yönelik gündelik hayat, kentsel dönüşüm, yaşam kalitesi kavramlarına ilişkin literatür taraması yapılarak kentsel dönüşüm projelerinin gündelik hayat üzerine etkisi yaşam kalitesi kavramı üzerinden irdelenmiştir.

İkinci aşamada ise kentsel dönüşüm sonrası sakinlerin gündelik hayatlarının nasıl değiştiğini ve söz konusu dönüşümün sakinlerin yaşam kalitesini nasıl etkilediğini anlamaya yönelik saha araştırması yapılmıştır. Saha araştırmasında öncelikle sakinlerin gündelik hayatlarındaki doğal akış, toplumsal ilişkileri ve tutumları gözlemlenmiştir. Daha sonra çalışmanın amacı ve belirlenen araştırma soruları çerçevesinde, Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi öncesi alanda yaşayan ve hala yaşamaya devam eden 23 sakinle yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakat kapsamında sakinlerin gündelik hayatlarındaki değişimi anlamaya ve yaşam kalitelerini ölçmeye yönelik kriterler belirlenip bu kriterlere uygun sorular hazırlanarak kişilere yöneltilmiştir. Ayrıca görüşmenin seyrine göre konunun daha iyi kavranabilmesi için yönlendirici olmayan sorular da eklenmiştir. Görüşmeler sonunda elde edilen veriler sistemli bir şekilde bütünleştirilerek sakinlerin kentsel dönüşüm öncesi ve sonrası farklılaşan gündelik hayatları yaşam kalitesi çerçevesinde çözümlenmiştir.

3.1. Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi

Çalışma kapsamında Ankara ili Sincan ilçesi, Saraycık Mahallesi'nde üretilen kentsel dönüşüm projesi örneklem alan olarak belirlenmiştir (Şekil 3.1). Bir-iki katlı müstakil ruhsatsız yapılardan oluşan Saraycık Mahallesi'nde üretilen kentsel dönüşüm projesiyle, beş-on katlı yapılar ve çeşitli fonksiyonları içerisinde barındıran, sosyal ve teknik altyapı alanlarının bulunduğu yeni bir yapılı çevre oluşturulmuştur.

Şekil 3. 1. Örneklem alanının konumu, (Hazırlayan Ali Öz, 2022)

Saraycık Mahallesi, Ankara'nın batı çeperinde bulunan ve hızlı bir kentsel büyüme yaşayan Sincan ilçesinde bulunmaktadır. 2021 TÜİK verilerine göre Saraycık Mahallesi'nin nüfusu 17.606 kişidir (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. Saraycık Mahallesi Yıllara Göre Nüfus Dağılımı (TÜİK)

YIL	NÜFUS
2007	7732
2008	7854
2009	7522
2010	7113
2011	6678
2012	6604
2013	6415
2014	6049
2015	5487
2016	4255
2017	2690
2018	2660
2019	6040
2020	12112
2021	17606

1951 yılında kadastro çalışmalarıyla Saraycık'ın sınırları belirlenmiş olup göçmenler ve çalışmaya gelen çiftçilerin yerleşimine açılmıştır. Zamanla nüfusu artan Saraycık, 1956 yılında Sincan'a bağlanarak yaklaşık 50 haneli bir köy yerleşimi haline gelmiştir. 1978'li yıllarda köy arazisinin bir bölümü kamulaştırılarak ikinci gecekondü önleme bölgesi ilan edilip, bu bölgede Ertuğrulgazi ve Osmanlı Mahalleleri kurulmuştur. 1983 yılında Sincan'ın ilçe statüsünü kazanmasıyla, Saraycık köyünün arazisinin bir bölümünde imar çalışmaları başlatılmıştır. 1984 yılında Saraycık köyünü de kapsayan bölge Sincan ilçesinin mücavir alan sınırı içine alınmıştır. Ayrıca 1993 yılında söz konusu mücavir alanın bir bölümü yerleşime açılarak Pınarbaşı Mahallesi kurulmuştur. İmarlı ve planlı bu yerleşimler sonucu Sincan yoğun göç almaya başlamış, aynı şekilde Saraycık da bu göçlerden etkilenmiştir. Bölgede hayvancılık ve çiftçilikle geçimini sağlayan köy sakinlerinin büyük çoğunluğu, topraklarının imar, istimlak ve miras sebebiyle bölünmesi sonucu geçimlerini sağlamakta zorlanmaya başlamış ve köyden göç etmek zorunda kalmıştır. İlerleyen yıllarda Saraycık Mahallesi'nde parseller bölünerek, 300 m² yüzölçümlü kadastro parselleri oluşturulmuştur. Söz konusu parsellerin satılmasıyla alanda kaçak şekilde bir-iki katlı müstakil yapılar yapılmaya başlanmıştır (Şekil 3.2 ve 3.3).

Şekil 3.2. Kentsel Dönüşüm Öncesi Saraycık Mahallesi (Bulut Yörük, 2016)

Şekil 3.3. Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Öncesi Alan Görşeli (Sincan Belediyesi Arşivi, 2016)

Bölgeye 1980’li yıllarda Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından içme suyu getirilmiş, fakat bölgede imar planı bulunmadığından kanalizasyon altyapısı oluşturulmamıştır. Saraycık bu dönemde mahalle statüsü kazansa da zorlu yaşam koşulları ve geçim sıkıntısı nedeniyle mahalleden farklı bölgelere göç başlamıştır. Terk edilen müstakil yapılara ise Ankara’nın başka bölgelerinde kentsel dönüşüme uğrayan,

gecekonduları yıkılan vatandaşlar, geçimini hurdacılık ile sağlayan alt gelir grubu kişiler ve suç eğilimli bireyler yerleşmeye başlamıştır (Araç, 2021). Saraycık Mahallesi söz konusu göç hareketi öncesinde daha güvenli bir yerleşim alanıyken, göçlerden sonra yasalara aykırı davranışların arttığı gözlemlenmiştir. Söz konusu olumsuz durumun oluşmasının temel nedeninin, Çiçin Mahallesi'nin dönüşümüyle yasalara aykırı davranış gösteren bazı bireylerin Saraycık'a göç etmelerinin etkili olduğu düşünülmektedir¹.

1927 yılında Jansen İmar Planında Ankara'nın merkezinin Ulus olarak belirlenmesiyle ticari çalışma merkezleri burada toplanmıştır. Kente diğer kentlerden ve kırsaldan çalışmaya gelen insan grupları başta Altındağ olmak üzere merkez çevresine yerleşmiştir. Planda öngörülemeyen bu yoğun göç hareketi, kentte yasadışı yerleşim (gecekondu) alanlarının oluşmasına neden olmuştur. Kentin çeperlerinde oluşan gecekondu mahalleleriyle birlikte geçerli plan işlevini koruyamamıştır (Köksal, 2012; akt. Akalın, 2017). Jansen Planının geçerliliğini yitirmesiyle, 1957 yılında yeni bir imar planı yürürlüğe girmiştir. Bu dönemde Ankara, çalışma olanakları ve ekonomik imkânlar nedeniyle yoğun göç alan şehirlerden biri olmuştur. Devletin kentlere göçü özendirici politikalarının da etkisiyle yeni imar planı daha yürürlüğe girmeden öngörülen nüfus aşılmaya başlamıştır. Kırdan gelenlerin konut sıkıntısı ve ekonomik sıkıntılar yaşamaları kaçak yollardan konut inşa etmelerine sebep olmuş, gecekondulaşma süreci bu dönemde hız kazanmıştır (Akalın, 2017). 1970 yılında Siteler Küçük Sanayi Bölgesi'nin kurulması, burada istihdam olanaklarını artırmış ve Altındağ ilçesinin kuzeyinde gecekondu inşası hız kazanmıştır (Çıkrıkçı, 2005; akt. Bektaş ve Yücel, 2013). 1980'lerde orta ve üst gelir grubunun kent içinde hareketliliği, yeni istihdam koşullarının oluşması gibi durumlardan dolayı şehrin merkezi Ulus'tan Kızılay yönüne kaymıştır. Bu değişim eski kent merkezinin sosyo-ekonomik açıdan gerilemesine neden olmuştur (Ersavaş, 2009).

Kent merkezinin Kızılay bölgesine kayması, Ulus ve çevresinde yatırımların ve iş imkânlarının azalmasına, bu doğrultuda da Çiçin Mahallesi'nin geri planda kalmasına neden olmuştur. Sonraki yıllarda Çiçin Mahallesi düşük gelir grubunun yerleştiği, suç olaylarının yoğunlaştığı, mahalle dışından kimsenin giremeye cesaret edemediği, fiziki, sosyal ve ekonomik açıdan çöküntü bölgesi haline gelmiştir (Ersavaş, 2009). 2004 yılında gecekondu yığını haline gelen Altındağ ilçesi için yeni imar planı hazırlanmaya başlamıştır. Gecekonduların büyük bir bölümünün yıkılarak daha planlı hale getirilmesi amaçlanmıştır (Akalın, 2017). 2005 yılında Ankara ili Altındağ ilçesi Gültepe

¹ Bu duruma ilişkin çıkarımlar çalışma kapsamında yapılan mülakat görüşmelerine dayanmaktadır.

Mahallesi'nde (Çinçin) suç unsuruyla başa çıkamama, yasadışı faaliyetlerin odağı olma, sosyo-ekonomik açıdan çöküntüye uğrama gibi nedenlerden ötürü kentsel dönüşüm süreci başlamıştır (Erol ve Koçak, 2018). Kentsel dönüşüm süreci sonrası suç eğilimi olan nüfusun bir kısmı kira bedellerinin düşük olması sebebiyle Sincan'a taşınmayı tercih etmiştir (Açıkgöz, 2014).

2008 yılından itibaren Gültepe Mahallesi'nden (Çinçin) göç almaya başlayan Saraycık Mahallesi'nde, mahalle sakinlerinin bir bölümü kentin farklı bölgelerine göç etmeye başlamış ve mahallede fiziksel ve sosyal açıdan değişim yaşanmıştır (Şekil 3.4). Mahallede narkotik ve diğer suçlarda artış olmuş, yaşam kalitesi düşmüş, fiziksel ve sosyal açıdan çöküntü alanları oluşmuştur. Mahalle sakinleri güvenlik probleminden şikâyetçi olmaya başlamışlardır (Aksoy ve Kocataş, 2017). Mahalleye farklı illerden düşük gelir grubundan ve Gültepe Mahallesi'nden (Çinçin) gelen insanlar barınma ihtiyaçlarını karşılamak için kaçak yapılar inşa etmeye başlamıştır. Sincan Belediyesi, kaçak yapılaşmanın ve suç oranlarının artması nedeniyle Saraycık Mahallesi'ni "çöküntü alanı" ve gecekondu önleme bölgesi alanı olarak tanımlamıştır. Belediye, Gültepe Mahallesi'nde (Çinçin) yaşanan güvenlik problemlerinin Saraycık Mahallesi'nde yaşanmaması için mahalleyi kentsel dönüşüm alanı ilan etmiştir. TOKİ ile 03.10.2011 tarihinde gerçekleştirilen protokole istinaden, mahallede kentsel yenileme proje çalışmaları başlatılmıştır (Tekeci, 2012).

Şekil 3.4. Kentsel Dönüşüm Öncesi Saraycık Mahallesi (Aksoy ve Güzey Kocataş, 2017)

Dönüşüm önce Saraycık Mahallesi'ne ilişkin bazı alansal bilgiler Çizelge 3.2'de verilmiştir. Kentsel Dönüşüm Alanında özellikle 120 parselin tamamının hisseli satışlarla

bölünmüş olduğu ve büyük bir bölümünde yaklaşık 1343 adet konut ve 67 adet ticari yapı konumlandığı tespit edilmiştir. Hisseli parsellerdeki yapılaşmalar ruhsatlı olmamakla birlikte 1.420 ruhsatsız yapı saptanmış ve mahalledeki yapılar tek katlı ve bahçeli konut şeklindedir. Kentsel dönüşüm kapsamında belirlenen alanın büyüklüğü 4.816.295,96 m² olmakla birlikte mahallede toplam 3052 hak sahibi bulunmaktadır (Sincan Belediyesi, 2019).

Çizelge 3.2. Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Alan Bilgisi (Sincan Belediyesi, 2019)

Uygulama Alanı Toplamı:	4.816.295,96 m ²
Toplam Parsel Adedi:	297
Parsellerin Toplam Alanı (Tescilli Alanlar):	4.735.303,96 m ²
Tescilsiz Alanlar Toplamı:	80.992,00 m ²
Hazine Parselleri Alanı:	907.003,26 m ²
Ankara Büyükşehir Belediye Parselleri Alanı:	27.980 m ²
Mevcut Konut Sayısı:	1343
Ticari Yapı Alanları Toplamı (m ²):	2.850,25 m ²
Konut Yapı Alanları Toplamı (m ²):	129.588,87 m ²
Ticari Yapı (Dükkan) Adedi:	67
Boş Arsaların Hissedar Sayısı:	2141
Toplam Kişi/Hak Sahibi Sayısı:	3052 kişi
Toplam Yıkım Konusu Olacak Alan:	193.382,30 m ²

Kentsel dönüşüm öncesinde yapılan araştırmalar sonucu elde edilen bilgilere göre mahallenin çoğunluğunu dışarıdan göç ile gelen vatandaşlar oluşturmaktadır (Çizelge 3.3). Mahallede yaşayanların büyük kısmınının 1990'lı yıllardaki göç sonucu mahalleye yerleştiği tespit edilmiştir (Sincan Belediyesi, 2019).

Çizelge 3.3. Kentsel Dönüşüm Öncesi Saraycık Mahallesi'nde Yaşayan Kişilerin Göç Durumu (Sincan Belediyesi, 2019)

Kişilerin Doğum veya Göç ile Yerleşim Durumu	Oran (%)	Kişilerin İkamet Durumu	Oran (%)
Saraycık Mahallesi nüfusuna kayıtlı olanlar	2,5	Yalnızca Saraycık Mahallesi'nde ikamet edenler	80,5
Başka bölgelerden göç ile gelenler	97,5	Hem Saraycık Mahallesi hem de başka mahallelerde ikamet edenler.	19,5

Kentsel dönüşüm öncesi alanda yapılan anket ve analizler sonucu mahallenin eğitim seviyesi tespit edilmiştir. Çizelge 3.4’te belirtildiği gibi mahallede yaşayan vatandaşların büyük çoğunluğunu ilkokul mezunu ya da herhangi bir mezuniyeti bulunmayan bireyler oluşturmaktadır. Elde edilen verilerden mahallenin eğitim düzeyinin düşük olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 3.4. Kentsel Dönüşüm Öncesi Sincan İlçesi ve Saraycık Mahallesi Eğitim Seviyesi (Sincan Belediyesi, 2019)

Eğitim Düzeyi	Saraycık Mahallesi (%)			Sincan İlçesi (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma-yazma bilmeyen	20	3,1	15,84	2,81	0,66	5,03
Okuma-yazma bilen fakat herhangi bir okul mezuniyeti bulunmayan	20	18,31	26,73	2,9	1,58	4,27
İlkokul mezunu	47	48,66	46,24	25,06	17,89	32,49
Ortaokul ve lise mezunu	12	14,79	7,94	56,21	64,52	47,6
Üniversite mezunu	1	1,5	0,49	10,2	12,41	7,92

Sincan Belediyesi tarafından dönüşüm öncesi Saraycık Mahallesi’nde yapılan araştırmalar sonucu kiracı ve ev sahibi oranları tespit edilmiştir (Çizelge 3.5). Alanda yaşayan kiracı gruplarının büyük çoğunluğunun yaklaşık 6 yıldır burada yaşadığı ve bölgede ortalama kira bedelinin 144 TL olduğu saptanmıştır. Mahalledeki en düşük kira bedelinin 100 TL, en yüksek kira bedelinin ise 250 TL olduğu tespit edilmiştir (Sincan Belediyesi, 2019). İlçe genelinde düşük kiralara görüldüğü yerlerden biri olan Saraycık Mahallesi’nde yaşayan bireylerin düşük sosyo-ekonomik koşullara sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 3.5. Saraycık Mahallesi Mülkiyet Durumu (Sincan Belediyesi, 2019)

Konut Sahipliği Durumu	Oran (%)
Kendi mülkiyeti	76,7
Ortak mülkiyet	7,1
Kiracı (filen ödeme yapan)	14,5
Ücretsiz ikamet (işgal)	1,7

Kentsel dönüşüm öncesi taşınmazların mülkiyet hakkı niteliği tespit edilmiştir (Çizelge 3.6). Sadece arsa tapusu olan hanelerin oranı %78,88 iken kat mülkiyetine sahip olan hanelerin oranının %5,17 olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sincan Belediyesi, 2019).

Çizelge 3.6. Saraycık Mahallesi Taşınmazların Mülkiyet Hakkı Niteliği (Sincan Belediyesi, 2019)

Taşınmaz Mülkiyeti Kapsamı ve Konusu	Oran (%)
Kat mülkiyeti tapusu olan haneler	5,17
Sadece arsa tapusu olan haneler	78,88
Hisseli tapusu olan haneler	3,59
Cevapsız	12,36

Kentsel dönüşüm projesi kapsamında Sincan Belediyesi tarafından yapılan görüşmeler sonucu konut sahibi olan vatandaşların büyük çoğunluğu ile uzlaşma sağlanmıştır (Çizelge 3.7). Bu uzlaşma sonucu vatandaşların büyük çoğunluğunun bu bölgeden memnun olmayıp mahallenin kentsel dönüşüme uğramasına olumlu yaklaştığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 3.7. Kentsel Dönüşüm Projesi Kapsamında Hak Sahipleri İle Uzlaşma Sonuçları (Sincan Belediyesi, 2019)

Nitelikleri	Malik Açısından		Alan Açısından	
	Adet	Oran (%)	Alanı (m2)	Oran (%)
Konut için anlaşma yapılan hak sahipleri	2.527	69,33	3.213.083,04	67,86
Maliye hazinesi	27	0,74	907.003,00	19,16
Bedel için anlaşma yapılan hak sahipleri	651	17,86	139.369,56	2,94
Anlaşma görüşmesine gelmeyenler	173	4,75	205.189,27	4,33
Anlaşma için geldiği halde uzlaşamayanlar	85	2,33	101.424,83	2,14
Adresi tespit edilemeyenler	182	4,99	168.626,42	3,56
Genel Toplam	3.645	100	4.734.696,12	100

Saraycık Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında 24.096 adet konut ve 26 adet sosyal altyapı biriminin üretilmesi planlanmıştır (Çizelge 3.8). Kentsel dönüşüm projesinin gelmiş olduğu son durumda 1, 2 ve 3. bölgeler ve etapları tamamlanmış olup bu bölgeler vatandaşın kullanımına açılmıştır. 5. bölge ve bu bölgenin etaplarının

yapımında sona gelmiş fakat alanda henüz inşaat süreci tamamlanmamış olup çevre düzenlemeleri devam etmektedir. 5. Bölgede ise inşaa faaliyetleri henüz yeni başlamıştır. 2000 yılı TÜİK verileri genel nüfus sayımında 7.005 olarak tespit edilen mahallenin nüfusu, 2021 yılı verilerine bakıldığında 17.606'ya çıkmıştır. Tamamlanan bölgelerin de yerleşime açılmasıyla bu sayının daha da artması beklenmektedir. Kentsel dönüşüm projesiyle birlikte yenilenen Saraycık Mahallesi görselleri Şekil 3.5 ve Şekil 3.6'da görülmektedir.

Çizelge 3.8. Saraycık Kentsel Dönüşüm Projesi Üretilcek Birimler (Sincan Belediyesi, 2019)

Toplam Yapı Adası adedi:	56
İnşaa Edilecek Konut Blokları Sayısı:	369
İnşaa Edilecek Konut Adedi:	24096
İnşaa Edilecek Brüt Konut Alanı m ² :	3.485.321,26 m ²
Cami Adedi:	7 Adet
Sosyal Tesis Alanı:	6 Adet
Pazar Yeri:	2 Adet
Sağlık Tesis Alanı:	1 Adet
Eğitim Tesis Alanı:	5 Adet
Belediye Hizmet Alanı:	5 Adet

Şekil 3.5 Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Sonrası Yapılaşmalar (Sincan Belediyesi, 2020)

Şekil 3.6. Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Sonrası Fiziksel Çevre (Sincan Belediyesi, 2021)

2023 yılı Ankara Nazım İmar Planında, Saraycık Mahallesi'nin coğrafi konumu kent ve kentin çevresi açısından önemlidir. Saraycık Mahallesi, Etimesgut-Sincan çevresine hizmet edecek stratejik alt merkez durumundadır. Plan kapsamında Otoyol-Saraycık-Sincan Organize Sanayi Bölgesi bağlantısını oluşturan bir yol ağı düşünülmektedir (Sincan Belediyesi, 2019). Saraycık Kentsel Dönüşüm Projesiyle birlikte otoyol bağlantısının da sağlanmasıyla ileride bu bölgenin değer kazanması ve daha fazla nüfusu çekmesi beklenmektedir.

Şekil 3.7'de Saraycık Mahallesi Uygulama İmar Planı verilmiştir. Planlama alanında konut alanı, sosyal tesis alanı, kültürel tesis alanı, sağlık tesisi, park alanı, ilkokul alanı, ortaokul alanı, lise alanı, cami alanı, pazar alanı, teknik altyapı alanı, konut+ ticaret alanı, belediye hizmet alanı, ticaret alanı olmak üzere çeşitli fonksiyonları içeren sosyal ve teknik altyapı alanları bulunmaktadır.

Şekil 7.7. Saraycık Mahallesi Kentsel Yenileme Proje Alanı Uygulama İmar Planı (Sincan Belediyesi, 2022)

3.2. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Kaynak araştırması bölümünde ortaya konan literatür araştırmasında da değinildiği üzere kentsel yaşam kalitesine yönelik analizler nesnel ve öznel göstergeler kullanılarak yapılmaktadır. Bu çalışmada kentsel dönüşüm projesi öncesinde Saraycık Mahallesi'nde yaşayan sakinlerin, dönüşüm projesiyle üretilen yapılı çevrenin gündelik hayatları üzerindeki etkileri analiz edildiğinden, çalışma kapsamında sakinlerin öznel görüşleri mülakat yöntemiyle toplanmıştır. Bu çerçevede, saha çalışması sırasında yapılan derinlemesine görüşmelerinin de ana çerçevesini oluşturan kentsel yaşam kalitesini ölçmeye yönelik göstergeler aşağıda açıklanmaktadır.

- **Kamu Hizmetleri:** Kamu hizmetleri, vatandaşların ortak ihtiyaçları ve kamu yararı gözetilerek devletin vatandaşa sunduğu hizmetlerdir. Gündelik hayatın sürdürülebilmesinde kamusal hizmetlerin etkin bir rolü bulunmaktadır. Hizmetlerin toplumun her kesimine eşit ölçüde ve erişilebilir şekilde sağlanması yaşam kalitesini artırmaktadır.
- **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Kent kullanıcılarının günlük temel ihtiyaçlarına erişimlerinin kolay olması ve ulaşımın çok çeşitli, ulaşım altyapısının konforlu olması kentsel yaşamın birçok faktörü ile ilintili olmakla birlikte yaşam kalitesini artıran etkenlerden biridir.
- **Eğitim:** Toplumun gelişmesi ve ilerlemesi yönünden eğitim önemli bir unsurdur. Eğitim tesislerinin ulaşılabilir olması, kapasitenin yeterli olması ve verilen eğitimin kalitesinin iyi olması yaşam kalitesini artırmaktadır. Ayrıca bölgenin eğitim seviyesinin yüksek olması da yaşanan yerin kalitesini artırmakta, birtakım suçlar ve sosyal çöküntünün önüne geçmektedir.
- **Sağlık:** Yaşam kalitesine etki eden kişilerin en temel ihtiyaçlarından biri de sağlıktır. Bölgede sağlık tesisleri yönünden ihtiyaç duyulduğunda kolay erişilebilir konumda olması, kapasitenin nüfusa yetebilecek düzeyde olması ve iyi sağlık koşullarının sağlanması durumları önemli görülmektedir.
- **Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Kentsel mekânda bireylerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri, bireylerin iletişim ve etkileşimlerinin sağlanabileceği, sosyal-kültürel faaliyet alanlarının oluşturulması sosyal açıdan önemlidir. Bireyin gelişimini, kişisel refahını ve sosyal gelişimini destekleyecek dinlenme ve eğlence mekanları yaşam kalitesine olumlu yönde etki etmektedir.

- **Güvenlik:** Güvenlik Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan bireyin temel ihtiyaçlarından biridir. Yaşam kalitesi artırılmış güvenli bir mekân çeşitli suçlardan ve dışarıdan gelebilecek tehlikelerden arındırılmış, insanların huzur içerisinde yaşam sürdürebildiği, tehlike oluşturabilecek âtıl alanların bulunmadığı, aydınlatmaların yeterli olduğu, güvenlik kameraları ve emniyet güçleriyle denetimin sağlandığı mekândır.
- **Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Bireyin sosyal bir varlık olması gündelik yaşamında toplumsal ilişkilere ihtiyaç duymasına neden olmaktadır. Farklı kültürler, farklı yaşam şekline sahip bireylerin kaynaşmaları, komşuluk ilişkileri ve mekânın bu adaptasyon sürecini destekleyerek bütünleştirici imkânlar sunabilmesi yaşam kalitesinin artırılması açısından önemlidir.
- **Doğal Çevre:** Havası, suyu, toprağı temiz sürdürülebilir bir çevre yaşam kalitesinin sağlanması açısından önemlidir. Kişilerin soluklanıp, dinlenebilecekleri yeşil alanların nüfusu karşılayabilecek miktarda bulunması ve erişilebilir olması önemlidir.
- **Yapılı Çevre:** Yaşanılan konutun niteliği ve konut çevresindeki işlevlerin çok çeşitli olup birbiriyle uyumlu olması, bölgedeki konut stokunun nüfusun ihtiyacını karşılayabilecek yeterlilikte olması, bireylerin mahremiyetlerinin gözetilmesi yaşam kalitesi açısından önemlidir.
- **Yönetim:** Bireylerin yaşadıkları bölge hakkında söz sahibi olmaları ve karar verilirken katılım sağlamaları önemlidir. Bunun yanında yönetimin şeffaf olması ve bireyleri ayırt etmeyerek tüm hakları bireylere eşit sunması yaşam kalitesi ve kişilerin memnuniyeti açısından önemlidir.
- **Ekonomi:** İstihdamın artırılarak ekonomik kalkınmanın sağlanması ve bölgede yaşayan bireylerin ekonomik açıdan zorlanmadan refah içerisinde yaşam sürdürmeleri yaşam kalitesi açısından önemlidir (Yener ve Arapkirlioğlu, 1996).

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

4.1. Kentsel Dönüşüm Projesiyle Üretilen Yapılı Çevrenin Sakinlerin Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri

Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesiyle üretilen yapılı çevrenin sakinlerin yaşam kalitesi üzerine etkilerini çözümlmek için yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle veri toplanmıştır. Mülakat görüşmeleri kentsel dönüşüm projesi öncesinde Saraycık Mahallesi'nde bir-iki katlı müstakil evlerde yaşayan, kentsel dönüşüm projesi sonra ise Saraycık TOKİ konutlarına yerleşmiş 23 kişi ile yapılmıştır. Katılımcılara kentsel dönüşüm projesi öncesi ve sonrasında gündelik hayatlarındaki değişimi, kentsel yaşam kalitesi göstergeleri kapsamında ifade etmelerine yönelik sorular sorulmuştur (Ek 1 ve Ek 2). Mülakata katılan görüşmeciler 23-70 yaş aralığında, kadın ve erkek bireylerden oluşmaktadır.

Katılımcıların mülakat görüşmesindeki cevapları, mülakat sorularına göre gruplandırılarak yorumlanmıştır.

1. Kentsel dönüşüm projesi öncesinde yaşadığınız çevreyle apartman hayatını kıyaslayabilir misiniz?

Katılımcıların geneli; komşuluk ilişkileri, güven, rahatlık ve özgür hareket edebilme noktasında kentsel dönüşüm projesi öncesindeki müstakil konutlardaki hayatlarını özlediklerini, apartman hayatına adapte olmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bulgular fiziksel açıdan apartman hayatındaki yaşam koşullarının, müstakil konuttaki yaşam koşullarına göre daha rahat olduğunu, fakat sosyal açıdan eskiye bir özlem duyulduğunu göstermektedir.

Bu çerçevede Görüşmeci 1'in düşünceleri şöyledir:

Müstakil ve apartman hayatı arasında dağlar kadar fark var. On tane daire, bir tane gecekondur etmez. Daire hayatı hiç güzel değil. Niye diye soracak olursanız çünkü komşuluktan ziyade, sanki akrabanızdan bile yakınsınız komşularınızla. İstedığınız kadar ses yapabilirsiniz burada anlayış yok. Rahatlıkla komşularınızın evinde yemek yiyip oturabilirsiniz ve güven sonsuzdur. Bizim bir tane anahtarımız her zaman komşumuzda olurdu. Biz gecekondudayken ne zaman mangal yaksak babam eti fazla alırdı. Komşularla beraber yakarız diye. Ama dairedeki çoğu insanın komşulukla alakası yok. Komşu en yakın akrabandan bile daha yakın. Acil bir şey de o çok yakındır. Daire

bildiğiniz cezaevi gibi bir şey. Apartmana taşınalı 7 sene falan oldu. Tanıdığım, yirmi dört dairelik bir apartmanda dört daire, onun haricinde kimseyi tanımıyorum. Hatta alt komşumun geçen 17 yaşında olduğunu öğrendim.

Bu çerçevede Görüşmeci 2'nin düşünceleri şöyledir:

Gecekondu ile apartman arasında baya fark var. Gecekondu hayatı özgür bir hayattır, isteyerek veya istemeyerek kimseyi rahatsız etmez, kimseden rahatsız olmazsınız. Kendinize ait bahçeniz, özel alanınız oluyor. Örneğin istediğiniz meyveyi ya da sebzeği kendi bahçenizde tedarik edebiliyor, kendi pikniğinizi, mangalınızı rahatça yakabiliyorsunuz. Kurban Bayramı'nda kendi kurbanınızı kendi bahçemizde kesebiliyor, istediğimiz vakte kadar vakit geçirebiliyorduk. Ailemizle, akrabalarımızla, çocuklarla özgürce, gönül rahatlığıyla bahçede vakit geçirip onlara zaman ayırabiliyorduk. Yani kısacası gecekondu hayatı, her türlü apartman hayatından daha kaliteli ve daha rahat bir hayattır.

Bu çerçevede Görüşmeci 4'ün düşünceleri şöyledir:

Gecekondu hayatında daha güzel, daha içten ve daha samimi bir hayat yaşıyorsunuz ve bir o kadar da zorlu bir hayat. Mesela kışları gecekondu eziyet olur ama bir o kadar güzel olur. Zorluğu, yağmur, çamur, soba yakma çilesi falan derken gün öyle biter. Ama bir yandan da kar yağdığı zaman sobada pişirilen yemekler çok farklı lezzetler ama onları içinde yaşamak önemli.

Bu çerçevede Görüşmeci 7'nin düşünceleri şöyledir:

Gecekondu yaşantısında kendi bağımız, bahçemiz vardı. Komşuluk vardı. Burada maalesef ne bağım bahçem var, ne komşuluk var. Biz alışmamışız dairede oturmaya, sürekli alt tarafa, üst tarafa ses mi gider gelir. Evinde rahat rahat konuşamıyorsun bile. En büyük özellik burada komşuluk yok. Orada aile olmuştuk herkesle, bildiğin köylü olmuştuk ama burada o yok. Orada eksiğin olsa istediğin komşudan gidip alabiliyordun, evine girip alabiliyordun, sofrasına oturabiliyordun. Burada selam selam, merhaba merhaba. Eskilerle devam ediyor. Herkes dağıldığı için daha da yakınlaştık. Şimdi hiç birbirini sevmeyen adam bile birbirini görmeyince özlüyor. Çünkü oranın ortamı farklıydı. Burada ne o rahatlık ne komşuluk var. İstediyin zaman çıkıyordun bahçene, mangalını yakıyordun. Herkesi tanıyorsun, mahalleye yabancı araç girse biliyorsun ama burada kimse kimseyi tanımıyor, karşı komşunu bilmiyorsun. O yüzden baya sıkıntı, çok fark var. Sen yaklaşsan da ister istemez bizim bir şeyimiz oluşmuş; örf, adet. Zamanında Saraycıklı diye farklı gözle baktığı için bu seferde herkes birbirine kenetlenmiş. Biz de bu sefer onları yabancı görüyoruz. Bizim örfümüze, adetimize uymuyor. Şimdi burada her kesimden insan var; kimisi açık, kimisi kapalı, kimisi geniş bize göre değil mesela. Örf,

adetler yok yani. Bizim orada 20 senedir örf, adetin oluşmuş. Mahallendeki herkesi sahipleniyorsun, burada kimseyi sahiplenemezsin.

Bu çerçevede Görüşmeci 17'nin düşünceleri şöyledir:

Benim için gecekondulu hayatı daha iyiydi. Apartman hayatı, site hayatında komşu birbirini pek tanımıyor. Mahallenin üst başındaki, alt başındakini tanıyordu, selamlaşıyorlardı. Şimdi apartmanda kimse kimseyi pek tanımıyor. Benim üç dört tane bi' tanıdığım var. Bana sorarsan gecekondulu hayatı. Evin önünde bahçemiz neyim vardı.

Bu çerçevede Görüşmeci 23'ün düşünceleri şöyledir:

Apartman hayatı, bizim için Saraycık Mahallesi'nde gecekondudan sonra ilk defa oldu. Daha önce hiç oturmadık, hep gecekondudaydık. İyiydi bizim için aslında ama bazı şartlardan dolayı mahallemize kentsel dönüşüm geldi. Ben gecekondulu hayatını tercih ederim yani apartman nefes vermiyor, çocuklar rahat değiller, temiz havası yok, sürekli içeridesin, istediklerimizi yapamıyoruz. Mesela gecekonduda istediğini yapabiliyorsun. Bahçen oluyor, hayvanların oluyor, doğal şeylerden besin alıyorsun, sütün, yumurtan, ekmeğini bile kendin yapabiliyorsun.

Kentsel dönüşümle birlikte fiziksel yaşam koşullarının değişmesi; müstakil konut yaşamından apartman hayatına geçiş bireylerin gündelik yaşamlarını dönüştürmekle birlikte memnuniyetlerini azaltıcı yönde etki etmiştir. Bu değişim bireylerin özgürlük alanlarının kısıtlanmış olduğunu hissetmelerine ve bireyler arasındaki sosyal ilişkilerin zayıflamasına yol açmıştır. Bulgular, kentsel dönüşüm projesiyle birlikte fiziksel açıdan konforun arttığını fakat bireylerin tüm zorluklara karşın eski yaşamlarını tercih ettiklerini ortaya koymaktadır.

2. Dönüşüm öncesi ve dönüşüm sonrası gündelik hayatınızda ne gibi değişiklikler oldu karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcılar, bağ-bahçe ve hayvancılık işleri, özgürce hareket edebilme, bir araya gelip çeşitli faaliyetlerde bulunma gibi gündelik yaşamlarında gerçekleşen bazı durumların değişime uğradığını ve eski yaşam tarzlarını burada gerçekleştiremediklerini ifade etmişlerdir. Bunun dışında apartman hayatına adapte olan kişiler ise gündelik hayatlarında bir değişim olmadığını, zaten her iki durumda da zamanlarının büyük bölümünü ev içinde geçirdiklerini dile getirmişlerdir.

Bu çerçevede Görüşmeci 2'nin düşünceleri şöyledir:

Dönüşümden önceki yaşamdan şu şekilde bahsedeyim: Arkadaşlarla toplanıp herhangi birinin bahçesinde faaliyette bulunabiliyorduk. Futbol oynayacağımız alanlarımız bulunuyordu, özel olmasına gerek olmadan, seçtiğimiz herhangi boş bir gecekondulu yanı

olabiliyordu. Toplanma alanlarımız mevcuttu. Evde sıkıldığımız zaman o alana gitmemiz yeterliydi. Herkesin toplandığı bir yerdi, illaki birileri vardı. Kola, çekirdek yapıp, bol sohbetlerimiz olurdu istediğimiz vakitlere kadar. Uyuyamıyorum, yarın iş var tarzında rahatsız olup seslenen olmazdı, apartmandaki gibi. Tabi ki de değişti hayatımız; arkadaş çevremiz, komşuluk, bahçemiz her şeyimiz değişti. Eskiden daha güzeldi her şey. Herkes herkese güvenirdi. Ben şimdi 32 dairelik bir binada oturuyorum, sadece iki komşumu tanıyorum 2 yıldır. Dönüşümden sonraki yaşantımızdan tabi ki de memnun değilim. Eski yaşantımı özliyorum. Dediğim gibi özgür bir yaşantımız vardı. Şu an her şey kısıtlı öncesine göre.

Bu çerçevede Görüşmeci 3'ün düşünceleri şöyledir:

Dönüşüm öncesi tabii ki çok güzeldi. Arkadaşlarımla rahat görüşebiliyordum. Şimdi zor görüşüyoruz. Müstakil ev daha iyiydi. İstedığın gibi davranabiliyordun. Bahçeye çıkıp mangal yapabiliyordun. Bina da öyle bir durum yok bunalıyorsun. Otel niyetine kullanıyorsun. Anne, baba için de çok zor oluyor. Onlar da sürekli dışarı çıkıp geziyorlardı. En basiti sandalye sesi bile alttaki rahatsız oldu mu diye düşünüyorsun. Yeğenlerim gelince çocuklar koşuyor evde ister istemez. Rahatsız oluyor mu diye düşünüyorsun alt komşun. Alışmak zor oluyor apartmanda yaşamaya. Bahçemiz vardı mesela müstakilde bahçede sebze yetiştirdik. Tavuklar vardı, yumurtası çok güzeldi. Apartmanda marketten almak zorunda kalıyoruz bunları hormonlu, tadı tuzu yok.

Katılımcıya adaptasyon sürecinde aile bireylerinin gecekondü hayatından getirdiği, devam ettirmeye çalıştığı davranışların olup olmadığı sorulmuştur.

Bu çerçevede Görüşmeci 3'ün düşünceleri şöyledir:

Bu sorudan anladığımı anlatayım. Bahçe ekmek. Annem ilk geldiğimiz sene bahçe ekti. Site içine devam ettirmek istedi ama olmadı. İzin vermedim. Burada olmaz o iş eskide kaldı. Bahçeyle, tavukla vs. uğraşmayı seviyor. Bizim kapıcı var mesela akşamları dairelerin çöplerini topluyorlar. Biz daha hiç kapıya koymadık. Babam döker ya da nadir ben öyle yani.

Katılımcıya en son bahsetmiş olduğu bu davranışın nedeninin ne olduğu, hangi düşünceden kaynaklandığı sorusu yöneltilmiştir.

Bu çerçevede Görüşmeci 3'ün düşünceleri şöyledir:

Ayıp olur düşüncesi. Babam emekli, yaptığı bir iş yok o yüzden. Hem kendisi boş kalmıyor, ekmek, camiye gidiyor. Bir tane arkadaşı var onla buluşuyor. Binanın etrafında geziyorlar babama da iyi geliyor.

Bu çerçevede Görüşmeci 5'in düşünceleri şöyledir:

Evet, değişti tabi ki. Fiziki imkânlarımız arttı ama kalıp kalıp yapılmış kibrit kutularının içinde olmak da, insanı pek mutlu eden bir şey değilmiş. Mesela gecekonduda bahçemiz

ve ağaçlarımız vardı. Orada annem; yeşillik, meyve, sebze yetiştirirdi. Kendi ekmeğimizi kendimiz yapardık. İneklerimiz ve tavuklarımız vardı. Arkadaşlarla dağ, tepe, bayır gezerdik. Şimdi sadece 119 m² bir ev, oradayken her yer bizimdi.

Bu çerçevede Görüşmeci 7'nin düşünceleri şöyledir:

Ben hayatımdan memnunum ama dediğim gibi ortamından memnun değilim. Bundan zaten kimse memnun değil. Dediğim gibi arkadaşlık, dostluk, aile, komşuluk farklıydı. Burada öyle bir şey yok. Günlük yaşamda da tabi bi' mangal yakardık, bi' futbol oynardık. Kendi yerimiz, kendi alanımız. Hayvanımız vardı. İsteddiğimiz her şeyi besliyorduk. Şimdi maalesef böyle yerlerde besleyemiyoruz. Bizim beslediğimiz tarz değil, onlar evcil besliyor, biz normal besliyorduk kangal falan. Şu an imkân olsa, tekrar o Saraycık ortamına dönmek isteriz.

Bu çerçevede Görüşmeci 11'in düşünceleri şöyledir:

Tanınmış çevrede, tanınmayan bir insan oldum. Çok dışarıdan göç aldı. Oradan birileri geldi. Biz sürekli buradaydık ama şimdi kimse tanımıyor. Tarla sürüyorduk, hayvan bakıyorduk. Onları yapamıyoruz.

Bu çerçevede Görüşmeci 17'nin düşünceleri şöyledir:

Şöyle değişti. Gecekondu hayatımız iyiydi, kışın olunca iyi olmuyordu. Soba yakıyorduk, kömür yakıyorduk. Onun isisi, dumanı bizi mahvediyordu. Şimdi beyefendi hayatına geçtik. Apartman hayatı, site hayatı öyle. Yazın, gecekondu hayatı iyi oluyordu ama kışın iyi olmuyordu. Orada da dışarıya çıkıyorduk. Kahveye, çarşıya burada da aynı camiye falan gidiyoruz.

Bu çerçevede Görüşmeci 18'in düşünceleri şöyledir:

Bahçe ekiyordum. Bahçeyle uğraşıyordum. Güz olunca ekmeklere başlıyordum, yufkalara öyle vakitlerimiz geçiyordu. Mahallede böyle toplanıyorduk. Komşular on beş, yirmi kişi aşure yapardık. Sohbetlere toplanırdık. Ekmeklere toplanırdık. Bulgur yapardık. Evimizin bahçesinde dibek vardı. Onlardan yapardık. Seviyorduk biz köylü çocuğu olduğumuz için yapıyorduk o işleri. Bahçeye ekerdik maydanoz, soğan, taze taze. Burada yapamıyoruz.

Kentsel dönüşümle birlikte fiziksel çevrenin değişmesi kişilerin gündelik hayatlarının da değişmesine yol açmaktadır. Bireyler dönüşüm öncesi sürdürdükleri yaşam tarzını yeni yaşantılarına uyarlamaya çalışırken bu defa adaptasyon sürecinde zorluk yaşamakta ve bu süreci uzatmaktadırlar. Komşuluk ilişkileri, bir araya gelip çeşitli faaliyetlerde bulunma, bağ-bahçe ve hayvanlar ile uğraşma, alanda serbest hareket edebilme gibi durumlar dönüşümle birlikte değişime uğramıştır.

3. Kamu hizmetlerinin yeterliliği açısından kentsel dönüşüm projesi öncesi ve sonrası durumu karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda kentsel dönüşüm öncesi kamu hizmetlerinin yetersiz olduğu, bazı temel kamu hizmetlerinin buralara ulaşmadığı anlaşılmaktadır. Kentsel dönüşümden sonra ise başlarda kamu hizmetlerinin yetersiz olduğu, hizmetlerin tamamlanmasının zaman aldığı, şu an için daha çok ulaşım ve aydınlatma konularında problemlerin yaşandığı fakat önceki duruma göre kamu hizmetlerinin yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede Görüşmeci 3'ün düşünceleri şöyledir:

Yeterli bulmuyorum. Ulaşım sorunumuz var. Ego sisteminde yazan otobüs zamanında gelmiyor. Yol problemiz var. Aydınlatma sorunu var yollarda, bütün yollara aydınlatma yapamadılar. Şu an ters yönlere girmek zorunda kalıyoruz, planlamada rezillik. Dönüşüm öncesi saatlerinde geliyordu otobüs. Zorluk çektiğimiz zamanlar oldu. Belli bir saatten sonra dolmuşlar çıkmıyordu dönüşüm öncesi. Yani apartman hayatına geçince aslında pek bir değişiklik olmadı. Genel olarak öncesi de sonrası da rezillik. Şu an yollar asfalt, dönüşüm öncesi yollar toprak yoldu. Belediye yardımları falan dönüşüm öncesi nerdeyse her ev yardım alabiliyordu. Yakacak, yiyecek şimdi kimseye vermiyorlar galiba öyle yani.

Bu çerçevede Görüşmeci 6'nın düşünceleri şöyledir:

Kamu hizmeti olarak eski Saraycık'ta herhangi bir hizmet yoktu diyebilirim. Yani nerdeyse yol bile yoktu. Belediyeye ait bi' halk ekmek büfesi vardı. En güzel çalışan yer orasıydı. Muhtar deseniz yerinde yok zaten. Kamuya ait bi' okul, bi' muhtarlık. Yılda bir iki defa asfalt olan sadece bir ana caddeye yama yapıp geçerlerdi. Altyapı falan hak getire zaten. Hepimizin bahçesinde kendi açtığımız foseptik çukurları vardı. Kar küreme falan olmadığı için kar yağdığında öğlene anca otobüs dolmuş gelirdi. O zamanda şoförün canı isterse Saraycık'a çıkar, istemezse otobüs son durakta indirirdi. Burası oraya göre çok çok iyi. Tek problem hala yollarda ışıklandırma ve ters yön durumlarına çözüm sağlayamamış olmaları. Burası eskiye göre çok çok iyi.

Bu çerçevede Görüşmeci 7'nin düşünceleri şöyledir:

Eski Saraycık gerçekten ötekileştirilmişti. Tamam belki halkından diyebiliriz. İçinde belki kötü şeyler oluyordu ama bu da ister istemez devletin de biraz elindeydi. Eskiden kamu hizmeti gelmiyordu. Şimdi burada da eksiklik çok, yolun ters olmasından tut başka şeylere kadar ama öncekine göre kamu hizmeti geliyor. Eskiden devlet kendi varlığını göstermiyordu. Tamam geliyordu, gidiyordu, yardımı, polisi vs. ama polis sadece garibana polislik yapıyordu, güçlüye polislik yapmıyordu.

Bu çerçevede Görüşmeci 17'nin düşünceleri şöyledir:

Önceden kamu hizmeti pek yoktu. 2000'li yıllardan sonra farklılaştı. Mesela nasıl söyleyeyim mahallenin ortasında prefabrik bir okul vardı, geçici bir okul. 2000'li yıllarda yapıldı şu tepedeki okullar. Uzun yıllar oraya pek otobüs falan yoktu. Dolmuş arada bir geliyordu ama biz çok yürüyerek Saraycık Mahallesi'nden aşağılara indik çıktık. Sonra sonra 2000'li yıllardan sonra otobüsü neyim verdiler. Yollar asfalt değildi, toprak yoldu. Çamurdu çizmelerle iner, çıkardık. Ulus'a gittiğimizde bile Saraycık'tan mı geliyorsunuz derlerdi. Çünkü ayağının çamurundan bilirdiler. Su 2000'li yıllardan sonra geldi. Kuyu suyu, tanker suları falan içiyorduk. Tabi o zamanlar mahalle azdı. İki yüz, üç yüz hane yine vardı. Ama bizim TOKİ geldiği zaman bir ara duydum ben muhtardan, üç bin küsür hane dedi Saraycık sade yukarı Saraycık. Şimdi kamu hizmetinden memnunum.

Bu çerçevede Görüşmeci 20'nin düşünceleri şöyledir:

Kamu hizmeti orada yoktu. Burada var. Bi' sağlık ocağı bi' sağlık alanında yoktu. Okul olarak ilk başta okuduğumuz okul prefabrikti. Küçük bi' okuldu. Normal bi' okul şeyi yoktu. Tek iyi tarafı cami vardı. Başka da bir şey yoktu kamu hizmeti. Çöp bile her gün toplanmazdı. Haftalık alırlardı. Onu da biz arardık. Doluyordu hani gelin alın diye. Burada günlük alınıyor. Otobüs gelmiyordu. İnsanlar imza topladılar ettiler otobüs geldi. O da aklına ne zaman eserse öyle geliyordu. Belli bir saati yoktu.

Kamu hizmetleri kentsel mekanlarda gündelik yaşamı etkileyip yaşam kalitesini artıran unsurların başında gelmektedir. Kentsel dönüşümden önce bölgede verilen hizmetin kalitesinin düşük olması, kamu hizmetlerinin yetersizliği, ulaşım altyapısı ve ulaşım imkanlarının kısıtlı olması gibi problemler söz konusu iken dönüşümle birlikte verilen hizmetin niteliği artarak kamu hizmetinde iyileşme meydana gelmiştir. Kamu hizmetlerinin iyileşmesi bölgede yaşam kalitesinin ve bireylerin memnuniyet seviyelerinin artışına neden olmuştur.

4. Temel ihtiyaçlara erişim ve ulaşım olanakları açısından kentsel dönüşüm projesi öncesi ve sonrası durumu karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların genelinin verdiği yanıtlar değerlendirildiğinde eskiden temel ihtiyaçlara erişilebilirlik ve ulaşımın yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Şimdi ise bölgenin özel araç kullanımına bağımlı bir yerleşim olduğu, ulaşımında birtakım problemlerin olup eskiye göre iyileşme yaşandığı, okul, market gibi bazı temel ihtiyaçlar hariç diğer alanlara henüz yürüme mesafesinde erişilebilirliğin olmadığı tespit edilmiştir.

Bu çerçevede Görüşmeci 7'nin düşünceleri şöyledir:

Burada evet TOKİ bir şeyler yapmış ama sadece market, emlakçı var. Öyle pek bir şey yok. Eski Saraycık'tan bir farkı yok. Diğer ihtiyaçların için arabana binip yine merkeze

gitmek zorundasın. Saraycık'ta da bu ulaştığımız şeylere rahat erişebiliyorduk zaten. Ulaşım iyi, ulaşım da bir sıkıntı yok. Saraycık'ta eskiden de ulaşım da problem yoktu. Sadece biraz olaylar olunca çıkmıyorlardı. Öbür türlü bir sıkıntımız yoktu. Dolmuş oraya da gidiyordu, buraya da geliyor fark eden bir şey yok. Ulaşım da problem kavşak açık değil, yollar ters 30 m yol için 1 km rahat dolanıyorsun.

Bu çerçevede Görüşmeci 17'nin düşünceleri şöyledir:

Burada ilk taşındığımız zaman ulaşım iyi değildi ama fazla uzun sürmedi. Önce bi' dolmuş verdiler. Ondan sonra otobüs verdiler. Kapının önünden geçiyor otobüs. Şimdi şu iyi değildi, bu iyi değildi derken kimseye nankörlük yapmayalım. Burada yerleşim biraz doldukça otobüste verdiler, dolmuşta verdiler. Aha şurada pazara gidiyorsun ya erken gidiver. Belediye sana dolmuş vermiş, dolmuşta dolanıp kapının önüne kadar getiriyor seni. Eskiden bu yoktu. Bundan on beş, yirmi sene önce bunlar yoktu. Pazar servisleri var ya önceden yoktu ki. Kapının önüne kadar getiriyor, gidiyorsun pazarını görüyorsun.

Bu çerçevede Görüşmeci 20'nin düşünceleri şöyledir:

Şu an diyelim ki aklıma bir şey geldi. Hemen hazırlanıp çıkabiliyorum. Orada bir kere akşama yakın aklıma gelsin. Gidişi dönüşü var. Burada daha iyi. Bir işim olunca hemen halledip gelebilirim. Bu konuda iyi. Ulaşım kaynaklı sıkıntı olduğu için orada ıssız olurdu. Öyle bir şey yapamazdık.

Temel ihtiyaçların erişilebilir olması ve ulaşım olanaklarının iyi olması bölgenin yaşam kalitesini etkileyen unsurlardan biridir. Gündelik yaşamda ihtiyaç duyulan alanlara erişilebilirliğin olması ve ulaşım koşulları hayatın kolaylaşması açısından önemlidir. Dönüşümle birlikte bölgede ulaşım altyapısı iyileştirilmiş, toplu taşıma imkanları artmış ve günlük ihtiyaçların birçoğuna erişim kolaylaşmıştır. Bu etkenlerle birlikte gündelik yaşam kolaylaşmış ve memnuniyet artmıştır.

5. Mahalledeki eğitim seviyesi ve okullarda verilen eğitimin kalitesinin kentsel dönüşüm projesi öncesi ve sonrası durumunu karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların geneli eskiden mahallede eğitim seviyesinin ve verilen eğitimin kalitesinin düşük olduğunu belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar eğitimde dahi Saraycık halkının ötekileştirilerek bu konuda gereken önemin verilmediğini belirtmişlerdir. Şimdi ise görüşmeciler eğitim seviyesinin yükseldiğini ve verilen eğitimin kalitesinin arttığını vurgulamışlardır. Alandaki eğitim kurumlarının yeterli olduğu gözlemlenmiştir.

Bu çerçevede Görüşmeci 5'in düşünceleri şöyledir:

Çocuğum yok, evli değilim. Kardeşim Final Okuluna gidiyor. Özel okul olduğu için memnunuz zaten. Ama kentsel dönüşüm öncesi köyde tek bir okul vardı. Maddi sıkıntılardan dolayı biz pek iyi eğitim alamadık. Okul eve çok uzaktı. Okul yolu bozuktu ve başıboş hayvanlar vardı. Öğretmen kadrosu yetersiz ve eksikti. Ben 3. sınıfta tam olarak okuma yazmayı öğrenebilmişim. Yaklaşık 200 kadar aynı dönem arkadaşımın 20 kadarı ancak üniversite okuyacak temele sahip olabildi. Garip bir durumdu ama öğretmenler arasında başarılı öğrencilerin üzerinde duruluyordu. Bana çoğu zaman test kitaplarımı öğretmenlerim almıştı. Ancak şu anda Sincan'da diğer semtlerle bir farkı yok sanırım imkân açısından.

Bu çerçevede Görüşmeci 7'nin düşünceleri şöyledir:

Kesim değiştiğinden, ister istemez eğitim de değişti. Orada umursamıyorlardı, hor görüldüğü için ortamdan dolayı. O ortama rağmen okuduk çıktık mı? Evet çıktık ama çok nadir, on parmaktan biri çıktı çünkü hocalar önemsemiyordu hocalar da ayrı görüyordu. Bir olunca, iki olunca bu seferde ister istemez tutkunluk oluyordu. Diyorsun onlar bizi ötekileştirirse biz de onları ötekileştiririz. Altında kaldık mı, kalmadık. O ayrı bir şey ama hocalar bile yapıyordu bunu. Özellikle ilkokulda umursamıyordu. Aileler de okumamış olduğundan çoğu aile bilmiyordu. Bilen aile yine hakkını savunuyordu ama hocalar bile ders işlemiyordu. Okullarda temizlik desen yok. Burada şimdi denetim var, takip eden var, okumuş aileler var. Orada beş altı çocuklu hangi birinin peşinden gidecek. Aileler değiştiği için eğitim değişmiştir. Orada veliler üstüne düşmediği için hocaların da, hiç kimsenin de umurunda değildik.

Bu çerçevede Görüşmeci 19'un düşünceleri şöyledir:

*Geneli oranın ilkokul mezunuydu. Eğitim seviyesi hiç yok denecek kadardı. Eğitim iyiydi aslında, hocaların verdiği eğitim. Dönemin iyileriydik belki ondandır. Bi' de annemiz bizimle çok ilgilenirdi, gelirdi peşimizden. Eğitim kalitesinin düşük olması tamamen çevreyle alakalı. Mesela kardeşimin arkadaşlarından bir tane Y** kişisi vardı. Mahallenin Çingenelerindendi. Çadırda yaşıyorlardı. Göçebe gibi belli dönemde mevsimlik işçi gibi düşün. Evleri bile yoktu. Bir gün bizim evin önüne geldi. Şey dedi aa bak kardeşinin neden çalışkan olduğu belli dedi. Neden belli ablam dedim. Dedi baksana sizin eviniz çok güzel, ağaçlarınız var dedi. O yüzden kardeşin çalışkan dedi böyle. Yani biraz da işte buna da bağlıyorum ben yani çocukların öyle olmasını. Şey var ya şunu söyleyebilirim. Evet belki hepsi okumadı. Evet ailelerin hepsi bilinçli değildi ama saygı çok fazlaydı.*

Eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin yaşam kalitesi ve buna bağlı olarak yaşam memnuniyetleri artmaktadır (Gür, 2014). Eğitim seviyesi toplumunun ilerleyişini

sağlayan ve sosyal açıdan çöküntünün önüne geçen faktörlerden biridir. Toplumun eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesi ise ekonomik, fiziksel ve sosyal çevre koşulları ile ilişkilendirilmektedir. Dönüşümle birlikte fiziksel mekân koşulların iyileşmesi ve toplumun yenilenerek bilinçli bir sosyal çevrenin oluşmasıyla hem okullarda verilen eğitimin kalitesi artmış hem de bölgedeki eğitim düzeyi yükselmiştir.

6. Mahalledeki sağlık hizmeti koşullarının kentsel dönüşüm projesi öncesi ve sonrası durumunu karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların hepsi sağlık hizmetleri konusunda herhangi bir değişimin olmadığını ve bu bölgede yeni sağlık tesislerinin yapılmadığını belirtmişlerdir. Dönüşümden sonra yaşanan konutun konumu değiştiği için sadece mesafede farklılık yaşanmıştır. Bölgede sağlık tesisinin eksikliği hissedilmektedir.

Bu çerçevede görüşmecilerin hepsi benzer cevapları vermiştir. Tüm katılımcıların sağlık hizmetlerine ilişkin görüşleri yaklaşık olarak şöyledir:

Sağlık konusunda diyebileceğim bir şey yok. Sağlık ocağı eksik, gerekli buraya. Eskiye göre bir şey değişmedi.

Sağlık koşullarının yeterli ve sağlık tesislerinin erişilebilir olması yaşamdan memnuniyeti ve yaşam kalitesini etkilemektedir (Gür, 2014). Bölgede sağlık konusunda dönüşümle birlikte herhangi bir değişim yaşanmamakla birlikte şu an için sağlık koşullarından bireylerin memnun olmadığı anlaşılmaktadır. Mahallede henüz sağlık tesisi yok fakat imar planında sağlık tesisi alanı ayrıldığı görülmekte bu sebeple sağlık koşullarının iyileşmesi konusunda biraz zamana ihtiyaç olduğu çıkarımı yapılmaktadır.

7. Sosyo-kültürel faaliyetler açısından mahallenin kentsel dönüşüm öncesi ve sonrası durumunu karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların geneli dönüşüm öncesi sosyo-kültürel faaliyetlere yönelik imkanların olmadığını ancak kendi imkanlarıyla faaliyet alanları oluşturduklarını belirtmişlerdir. Ancak görüşmeciler dönüşüm sonrasında da sosyo-kültürel faaliyetlere yönelik imkanların yeterli olmadığını vurgulamıştır.

Bu çerçevede Görüşmeci 1'in düşünceleri şöyledir:

Gecekondu zamanında yapacağımız tek faaliyet torbacılık olurdu. Onun haricinde hiçbir faaliyet yoktu. Kendi imkanlarınızla herhangi bir faaliyet, aktivite yaparsanız olur. Şu anki halinde oyun alanları, parklar falan var yakın bir mesafede. Ben hatırlıyorum çocukken gecekondu zamanında iki veya üç tane oyun alanı, salıncak kaydırak falan

yaptılar. Düzgün bir şekilde kimse kullanmadan, herkes bir parçasını söküp götürdü. Kaydırak birinin bahçesinde, salıncak birinin, basamaklar birinin. Bazen insanların çok görgüsüz olduğu zamanlar oldu tabii gecekondu zamanında. Bi' de hani sökenlere diyorum niye söktünüz, hani biz nasıl kullanacağız? Siz de erken gidip bir parça alsaydınız diye kendilerini savunuyorlar. Şaka gibi. Şu an ise sosyo-kültürel faaliyet çok yok ama yine eskisinden iyi. En azından artık Saraycık'ta torbacı yok.

Katılımcıya faaliyet olarak bahsettiği duruma iten çevresel faktörlerin neler olduğu sorulmuştur.

Bu çerçevede Görüşmeci 1'in düşünceleri şöyledir:

Etrafınızdaki çoğu kişi ya torbacı ya içici, çok nadirdi içmeyen kişiler. İki tane abim var. Sigara bile içmezler onlar. Hani çok iyiler, herhangi bir şeyler de kullanmadılar. Ama ben biraz şımarıktım herhalde. Onlar ders çalışırken ben torbacılarla gezdim. Belki ondan kaynaklı olabilir. İşte herhangi yakında ne bi' alışveriş merkezi, ne bi' dükkân, mağaza herhangi bir şeyler yoktu. Yedi tane falan bakkal, iki tane giyim mağazası, bir tane internet kafe. Genellikle internette baliciler olurdu. Başka da bir şey yoktu. İnsanlar genellikle varlıklı değildi. Çoğu kişide telefon bile yoktu. Ben ilk telefonumu bile kendim aldım ayakkabı boyayarak. Başkada bir şey yoktu. Şaka maka nasıl bir çocukluk geçirmişim.

Bu çerçevede Görüşmeci 6'nın düşünceleri şöyledir:

Her etabın kendisine ait voleybol, basketbol sahası, çocuk oyun alanları mevcut, rahatlıkla ulaşılabilir ve yeterli. Önceki durumda bu imkanların hiçbiri yoktu. Yapılanı da bir iki gün içerisinde söküp alıyorlardı. Şimdi etap yönetimleri bakımını, temizliğini yapıyor.

Bu çerçevede Görüşmeci 9'un düşünceleri şöyledir:

Sosyal, yeni yapılacak işte. Evlerimizin önünde kalan arsalarla yapacaklar, yaşlıları toplamak için. Geçen sene bi' başladılar geri bıraktılar. Bilmiyorum artık bu sene olur mu, olmaz mı? Eskiden yoktu. Saraycık'ta zaten hiçbir şey yoktu. Bi' okul vardı, bi' cami vardı, bi' tane de kahve vardı. Şimdi TOKİ'ye ait her şey var. Bir tek işte mağazalar eksik. Büyük marketler de var da o yüzden kıyafet falan alacak olduğun zaman ya Sincan'a ineceksin, ya da bir yere gideceksin.

Sosyo-kültürel faaliyetler gündelik hayatta bireylerin boş vakitlerini değerlendirip sosyalleşmeleri açısından önemli olmakla birlikte yaşam kalitesini artıran faktörlerden biridir. Dönüşümden önce bölgede sosyo- kültürel faaliyet alanlarının eksik ve yetersiz oluşu bireylerin boş zamanlarını değerlendirmek için farklı yollara başvurmalarına neden olmuştur. Ayrıca toplumsal bozulmanın da bu durumu hem etkilediği hem de bu

durumdan etkilendiği görülmektedir. Dönüşümle birlikte bölgede sosyo-kültürel faaliyet imkânları iyileşmiş kentsel yaşamdan memnuniyet ve yaşam kalitesi artmıştır.

8. Mahallenin güvenlik açısından dönüşüm öncesi ve dönüşüm sonrası durumunu karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların tamamı dönüşüm öncesi güvenliğin sağlanamadığını, dönüşüm sonrası ise güvenliğe dair küçük çaplı problemlerin olmasına rağmen eskisi kadar büyük problemlerin yaşanmadığını dile getirmişlerdir.

Bu çerçevede Görüşmeci 6'nın düşünceleri şöyledir:

Önceki mahallede güvenlik falan hak getire. Önceden Jandarma sorumluluk bölgesindeyken iyiydi ama mahalle olup polise geçince çokta güvenli olmadı. Jandarma, polise göre daha sert olduğu için caydırıcıydı. Bu mahalle nazaran daha güvenli, etapların etrafına tel çit ve kapı yapılırsa daha da güvenli olur tabi arka caddelere polis kontrolüyle. Etraftaki boş alanlarda uyuşturucu içildiğini duyuyorum. Bi' kaç kez de binaların içinden ayakkabı çalındığını duydum. Fazla da güvensiz hissetmiyorum açıkçası. Eskiden Saraycık, insanların birbirine sahip çıktığı, komşuluğun, dostluğun olduğu yerdi. Bir süre sonra Çinçin'den gelen Çingeneler yerleştikten sonra işin tadı kaçtı tabi. Uyuşturucu satanı mı ararsınız, hırsızlık yapanı mı hepsi vardı. Zaten Saraycık'ı mahveden onlar oldu. Gültepe (Çinçin)'de TOKİ yapıldıktan sonra, önce bi' kısmı oradaki TOKİ'de barınamadıkları için buraya geldiler. Çinçin yıkılmaya başlayınca kalanları da oradan geldi. Şu an burada kaldıklarını düşünmüyorum, hiç denk gelmedim. Hepsi olmasa da bence %90'ı problemliydi. Hani belki onlara göre yaşantıları normal ama bize göre problemliler. Yani ayırım yapmak gibi olmasın. O dönemde Doğu tarafından bayağı gelen göç oldu. Onların gençleri de ezilmemek için o tayfaya katıldı. Çinçinliler kadar olmasa da onların da bi' miktar payı var. Tabi bu tüm Saraycıklar veya Doğulular aynı demek değil, yanlış anlaşılmasın. Çok fazla oldu yani bi' gecekonuda üç, dört aile yaşayanları biliyorum göç edipte gelen. Hani ağırlık olarak Çorumlu, Yozgatlı çok fazlaydı. Bi' dönemden sonra Doğulular çok fazla gelmeye başladı. Mesela Saraycık'ta dönüşümden önceki son zamanlarda artık insanlar başımız belaya girmesin, çoluk çocuk zarar görmesin diye yok pahasına evini, arsasını sattı veya yıkıp gitti. Malazgirt Mahallesi olsun, Pınarbaşı olsun çoğu kişi Saraycık'tan taşındı. Bi' süre sonra yaşanmaz hale geldi. Kentsel dönüşümden sonra güvenlik anlamında olsun, düzen anlamında olsun, bayağı güzel değişimler oldu. Ama buradaki eski Saraycık'a doğru taraflarda kalan yolları denetlemezlerse çok da uzun sürmez gibi. Çünkü akşam adam kesseler, üç gün sonra fark edilir. O durumda yani ama sekiz, dokuzdan sonra ortalık berbat ne polis geziyor, ne başka bir şey. Ben hiç bekçiye denk gelmedim mesela, polisi

bir iki defa gördüm. O da TOKİ'nin çıkışındaki Final Kolejinin orada trafik çevirmesi yapıyorlardı. Ama arka taraflarda hiç denk gelmedim. Hani binalarda da ahım şahım bi' güvenlik yok. İsteyen elini kolunu sallayıp girer. Etrafa tel, çit, kapı yapılması için anket yapıyorlar ama henüz bir sonuç yok. Orada içip kafayı bulan rahat rahat girer TOKİ'ye yani.

Bu çerçevede Görüşmeci 7'nin düşünceleri şöyledir:

Burada bazı etaplarda var da buraya daha yeni yapılacak, kamera falan takılacak. Burada da gelir gelmez hırsızlık olayı falan oldu. Her yerde olur. Saraycık o konuda güvenli değildi. Tabi adamına göre bizim açımızdan, yaşayan açısından sıkıntı yoktu. Dışarıdan gelenler için sıkıntılı olabilir esrardı, eroindi, silahtı oydu buydu. Kendimize güvenliydi yani onların zararı bize dokunmazdı yani. Dışarıdakiler almaya geliyordu. İçinde çok nadir oluyordu Çingeneleer birbirine giriyordu ama onlarınki iki günlüktü. Bugün küserler yarın karşılıklı oynarlar. Dışarıdakine zararı vardı, içeridekine değil. Sadece hırsızlık olmadı. Başkalarına yapan oldu mu? Birbirine küs olunca yapanlar oldu ama bu her yerde olur. Saraycık'a özgü bir şey değil. Şöyle, devlet kendi varlığını göstermiş olsaydı burada da kendini gösterirdi, orada da. Benim düğünümde mesela silah atılmasında bana karşı çıkıyordu ama Çingenerinkine gidip karşıdan izliyordu. Hepsinin kafası sarhoş gidip de müdahale edemiyordu. Şu an eroin, esrar yine duydum sağdan soldan. Benim bu etapta daha çok gördüğüm fuhuş. Ben bunu diyorum işte bizim mahallede bir yabancı araba gelse, bir kızın peşine biri takılsa, herkes düşmanı da olsa, tanımadığı da olsa hayırdır der; herkes birbirini tanır. Burada mesela araba giriyor kimseyi tanımıyorsun. Burada kapı komşunu tanımıyorsun. Güvenlik açısından orası daha güvenliydi. Eroin esrar hakkında bir şey demiyorum, devlet varlığını gösterse burada nasıl gösteriyorsa orada da gösterir, yeter ki istesin ama göstermiyordu. Sen böyle nasıl güvenliği sağlayacaksın. Ya da adamın birini yakalamış etmişsen çoğu es geçiyordu. Ben arıyordum polisi gel diyordum şey yap. Bizim bi' hayvanımız çalındı. Aradık polis ta sabahleyin geldi. Adama aynı anda müdahale etse ya da bir saat sonra müdahale etse onu bulacakken bir gün sonra gelmiş. Ne parmak izi alıyor ne bir şey. Poliste umursamıyordu.

Bu çerçevede Görüşmeci 9'un düşünceleri şöyledir:

Güvenlik şimdi daha iyi. Eskiden işte ortam biraz daha karışık olduğu için polis, jandarma hiçbir şey yoktu. Herkes kendi başının çaresine bakıyorsa bakıyordu. Polisi çağırсан gelmiyordu. Saraycık'ta polisler de korkuyordu. O yüzden olaylar bittikten sonra ancak geliyordu. Bıkmışlardı yani. Şimdi iyi buralar, güvenli. Çocuklarımızı çıkarıyoruz, oynatıyoruz parklarda kendileri de oynamıyor bir saat, iki saat geliyorlar. Ama eskiden korkuyorduk bir yere göndermeye. Okuldan mesela gidiyorduk, kendimiz

alıyorduk kocaman çocukları, Çingener dövüşür falan diye. Şimdi daha iyi hem okullarımız yakın en yakın okula veriyorlar.

Kişilerin yaşadıkları mekânda kendilerini güvende hissedip huzurla yaşayabilmeleri gerekli olmakla birlikte kentsel yaşam kalitesini etkileyen önemli faktörlerden biridir. Güvenlik problemiyle başa çıkılamaması bir süre sonra sosyal çöküntüye neden olmaktadır. Dönüşümden önce bölgede güvenlik sorununun fazla olması bireyleri tedirgin etmekte ve yaşam kalitelerini olumsuz etkilemektedir. Dönüşümle birlikte alandaki güvenlik problemi eskiye kıyasla çözülmüştür. Metruk yapıların ortadan kaldırılması, güvenlik kameraları ve aydınlatmalarla birlikte kişilerin kendilerini daha güvende hissettikleri anlaşılmaktadır.

9. Mahalledeki sosyal ilişkileriniz nasıl, dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların geneli gecekondü hayatında daha içten ve samimi, sürekli sosyal ilişkilerinin olduğunu vurgulamıştır. Dönüşüm sonrasında ise katılımcılar sosyal ilişkilerin eskiye oranla pek olmadığını daha çok eski mahalledeki komşularıyla bir araya geldiklerini ifade etmişlerdir.

Bu çerçevede Görüşmeci 1'in düşünceleri şöyledir:

Yani buradaki komşularda, daha doğrusu çoğu zaten gecekondü komşularımız çok iyi, geri kalan kısımda komşuluk yok zaten. Yaşadığım yere çok ait hissedemiyorum çünkü çok kalabalık, kimse kimseyi tanımıyor.

Bu çerçevede Görüşmeci 5'in düşünceleri şöyledir:

Burada pek bir sosyal ilişkimiz yok. Steril hayatlar diye bir kitap okumuştum. Oradaki gibi sosyal ilişki sıfır, maddi imkanlar daha iyi.

Bunun sebebi ne olabilir, maddi imkânların artmış olmasına m bağlıyorsunuz bu durumu?

Bu çerçevede Görüşmeci 5'in düşünceleri şöyledir:

Ya aslında bence temel sebebi eskiden komşuluk vardı, şimdi yok. Sebebi ise yeni dönemde bireyselliğin ön plana çıkmış olması.

Bu çerçevede Görüşmeci 7'nin düşünceleri şöyledir:

Biz hala eskilerle bir aradayız. Bakıyorum, Saraycık'ta oturan çok nadir kişiler arkadaş ediniyor. Herkes yine eski aynı takım, bizim yaşadığımız tarzımızla, buranınki çoğununla uyumuyor. Tabi ki iyisi vardır. Hepsini kötülemiyorum. Bir kere diyorum ya o ötekileştirme olduğu için bir kere tutunmuş daha da bırakmıyor. Buranın adamı da fazla uyumuyor yani. Ortam, aile farklıydı herkes birbirini tanıyordu. 20 yıl kolay değil. Çocukluğum,

gençliğim, büyümüşsün her şeyi orada yaşadığın için farklı yani. Bi' de yokluğu beraber görmüşsün, varlığı beraber görmüşsün. O yokluk belki de bizi daha çok bağladı. Şimdi geliyorum herkes varlık içinde giyinişiyse. Şimdi kimsenin çocuğu çalışmıyor. Bizde herkes çalışırdı. Boyada çalışırdı, simit satardı. Herkes kendi ailesine küçük yaşta katkı sağlıyordu.

Bu çerçevede Görüşmeci 10'un düşünceleri şöyledir:

Memnunuz. Şu anda tanıştığımız komşularımızdan memnunuz. Evet, kendi evimiz ait hissediyoruz. Orası iyiydi, orada daha yakındık komşularımızla. Burada da kimseyi bilemiyorsun. Bir tek karşı komşuyla girip çıkıyoruz. Bi' de böyle gecekonduda tanıştığımız komşularla. Eskilerle muhatap oluyoruz. Başka yabancıları bilemiyoruz. Onlar da gelmiyor.

Katılımcıya dönüşüm öncesi alanda yaşayan sakinler ile dönüşümden sonra alana yerleşen kişiler arasında yakınlaşmanın olmama sebebinin ne olduğu ve toplumda ayrıştırma olup olmadığı sorulmuştur.

Bu çerçevede Görüşmeci 10'un düşünceleri şöyledir:

Şu şey, pandemi dolayından. O aralarda taşındık ya ondan sonra da hastalık var diye kimse kimseyle bi' tanışma fırsatı bulamadı. E hareketlerimiz aynı. Yani böyle binada oturanlar gibi ince değiliz yani biz. Modern, sosyal bir şeyimiz yok. O da oturuyor biz de oturuyoruz. Yıllardır binada oturanla gecekonduda oturan değişik oluyor. Onlar daha şey oluyor, böyle havalı oluyor. Mesela siz Yozgatlısınız, siz kabasınız diyorlar. Ya kabalıkla ne ilgisi var, bizim şivemizde böyle. Yozgatlısınız diyorlar. Yozgatlılar cin gibi olur, ne bileyim adamı ayakta satar, kabasınız, akıllısınız. Benim bi' şikâyetim yok. Ben kendi halimde çok şükür idare ediyoruz.

Katılımcıya, kişilerin apartman hayatına adaptasyon sürecinde gecekonduda yaşamından getirdikleri farklı davranışlar olup olmadığı sorulmuştur.

Bu çerçevede Görüşmeci 10'un düşünceleri şöyledir:

Oradakini yapmaya çalışan köylüler. Tabii alışkınlar yufka ekmek yapmayı istiyorlar. Dağda, bayırda, kırlarda yapıyorlar. Salça kaynatıyorlar, menemen yapıyorlar. Aynı oranın hareketini yapıyorlar. Bina içinde yapamıyorlar da şöyle dış taraflarda sitenin dışında.

Bu çerçevede Görüşmeci 15'in düşünceleri şöyledir:

Orada sabah kalktığımızda, gözümüzü açtığımızda komşularımızı görüyorduk. Bi' merhaba, bi' konuşma, bi' sohbet, bi' muhabbet. Güzel bir şekilde geçiyordu. Hani birbirimizi arıyorduk, soruyorduk. Biri hastalandığı zaman göremeyince hani nerdesin, noldu falan diye soruyorduk birbirimize. Yardımlaşmamız falan oluyordu. Düğünlerimiz falan hep bi' el birliğiyle oluyordu ama tabi ki burada duymuyoruz öyle şeyleri,

bilmiyoruz. Hani bi' asansörde veya dışarıda görsek merhaba, o şekilde. Ayda yılda bir kere bi' komşuluk samimiyetimiz varsa bir araya gelebiliyoruz. Onun dışında olmuyor başka bir şeyimiz falan. Yani çok fazla bi' sosyal hayatımız olmuyor açıkçası.

Bu çerçevede Görüşmeci 17'nin düşünceleri şöyledir:

Birdenbire olmuyor yeğenim. Mesela üstteki komşuyla biz, geldikten bir iki ay sonra tanıştık. Böyle zaman zaman tanışyorsun. Ben buraya geleli iki sene oldu. İki yıl bitti daha yeni. Aynı apartmanda oturduğum, yeni tanıştığım kişiler var iki yıl sonra. Apartman hayatı böyle ama gecekondulaşma böyle olmuyor. Hemen hemen çevrende evlerin hepsini tanıyor. Kapısının önünde oturuyor. Aha şu o evin adamı, şu evin çocuğu, bayanı diyorsun. Ama burada bilmiyorsun, hangi numarada oturuyor. Kaç numarada oturuyor onu soruyorsun, söylüyor. Bir gün sonra unutuyorsun. Sonra tekrar soruyorsun, sen kaç numaradaydın? Dedim ya işte sana geçen diyor adam. Sitede de öyle ama yine de bizim sitenin hemen hemen çoğu tanıyor birbirini yani iki sene olmasına rağmen. Burada da samimi olduklarımız var. Evlerin anahtarını birbirine bırakacak kadar samimiyiz bazı komşularla. Çünkü bir yere gidiyor çocuğum gelecek şu anahtar sizde dursun mu diyor.

Bu çerçevede Görüşmeci 19'un düşünceleri şöyledir:

Aslında insanlar diyordu ya Saraycık şöyle kötüydü, böyle kötüydü. Saraycık kötü falan değildi aslında. Biz çok şanslıydık, böyle büyüdüğümüz için. Bi' komşuluk nedir biliyorduk. Oturmaya gelinirdi, sohbetler edilirdi. Ne bileyim bi' menemen konserve yapılacaksa herkes geliyor, yardım ediyordu. Bi' aşure yapınca, bizim aşuremiz farklı tuzlu, herkes getirirdi evinden bir şeyler, hep beraber yapılırdı. Sen onların kızıydın, sana emanet edebiliyorlardı. Şimdi sen küçücük çocuğunu emanet edebiliyor musun şu ortamda? Yok edemiyorsun. Oradayken de yoktu, buradayken de yok. Tamamen kişiye bağlı. Çıkıyorsun asansöre bineceksin, bi' günaydın, bi' iyi akşamlar, ben söylüyorum yani. Kişinin tamamen kendisiyle alakalı. Bina hayatı veya gecekondulaşma hayatı. Sen orada da aynıydın, burada da aynı. Görgü nezaket her yerde aynıdır. Çok samimi miyiz, yine hayır.

Kentsel dönüşüm sonrası bölgede sosyal ilişkilerin ve mahalle kültürünün bozulması kişilerde güvensizlik hissini oluşturup yaşam kalitelerinin azalmasına neden olmaktadır. Bireylerin komşuluk ilişkilerinden memnun olma durumları, konut ve konut çevresinden memnuniyetleriyle birlikte aidiyet ve bağlılık hislerini de etkilemektedir (Gür, 2014). Dönüşümle birlikte fiziksel çevre koşullarının değişmesi, müstakil konutlardan çok katlı apartman yaşamına geçiş bölgedeki sosyal ilişkileri de etkilemektedir. Dönüşümden önce mahallede sosyal ilişkiler, mahalle kültürünün getirdiği yaşam şekli, yardımlaşmalar ve toplu faaliyetler yaygınken dönüşümle birlikte

sosyal ilişkiler zayıflayıp mahalle kültürü yok olmuştur. Eski komşularıyla bir arada olamayan bireylerin bu durumdan fazlasıyla etkilenip memnun olmadıkları görülmektedir. Ayrıca dönüşümle birlikte mekâna yeni gelen bireylerin bir kısmı ile eski sakinler arasında yabancılaşma ve ötekileştirmenin de olduğu anlaşılmaktadır.

10. Dönüşüm öncesi ve dönüşüm sonrası mahalledeki yeşil alanların yeterliliğini ve bu alanların erişilebilirliğini karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların bir kısmı dönüşümden önce yeşil alanın yeterli olmadığını, diğer kısmı ise dönüşümden önce daha fazla yeşil alan olduğunu çünkü herkesin bahçesinin olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların geneli mevcut durumda mahalledeki yeşil alanların yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Bu çerçevede Görüşmeci 11'in düşünceleri şöyledir:

Yeşil alan yok, hiç yok. Var mı, görünüyor mu, onlar yeşil alan mı? O zaman yemyeşildi gider piknik yapardık.

Bu çerçevede Görüşmeci 13'ün düşünceleri şöyledir:

Tabi daha da iyi olsa daha güzel olur yani. Orada yeşil alan ne arasın. Bi' yola çıkıyorduk çamurdan eve geleliyorduk.

Bu çerçevede Görüşmeci 16'nın düşünceleri şöyledir:

Yeşil alanlar yeterli değil, bence az. Sağlığı tehdit eden bir şey göremiyorum şu anda. O zamanlar şey vardı mesela havayı olumsuz etkileyen; kömür yakıyorduk biz oradayken, odun yakıyorduk. Hava kirleniyordu. Böyle bir durum yok şu an o yönden güzel. O zaman yeşil alan vardı. Bizim evimiz baya şeydi, bahçemiz vardı.

Bu çerçevede Görüşmeci 20'nin düşünceleri şöyledir:

Yeşil alan yoktu. Orada herkesin kendi bahçesi. Kendin yetiştirirsen yeşil alan. Ortak kullanım alanı, devletin yaptığı hiçbir şey yoktu. Burada çok fazla ağaç ziyan oldu. Bakım yok, sulamıyorlar. Söktüler bir daha diktiler. Burada toplanabileceğimiz ortak bir yer var. Orada iki, üç kişi ya senin bahçene geçeceğiz ya onun kapısının önü. Ortak nere olur. Köyden çıkıp tarlaya gidersen anca öyle olur.

Yeşil alanların miktarı ve bu alanların bakımından duyulan memnuniyet yaşam kalitesini etkilemektedir (Gür,2014). Dönüşümden önce kişilerin konutlarının çevresinin ağaçlıklı olması ve kendilerine ait bahçelerinin bulunması dolayısıyla yeşil alanlardan memnun oldukları anlaşılmaktadır. Dönüşümle birlikte nüfusun ve bölgedeki yapılaşmanın artışı sebebiyle eskiye oranla kişi başına düşen yeşil alan miktarı azalmış ve kişilerin memnuniyet seviyesi düşmüştür. Bölgede oyun alanları ve yürüyüş alanları

mevcut fakat ağaçlandırma ve yeşil alanların yetersiz kalması bireylerin memnuniyetsizliğine yol açmıştır.

11. Mahallenin, yaşadığınız konutun fiziksel özellikleri yeterli ve konforlu mu, dönüşüm öncesi ve sonrası durumu karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların geneli, mevcut durumdaki şartların gecekondudaki şartlara göre daha iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Buna rağmen katılımcıların çoğu gecekonduda yaşam sürdürmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Bu çerçevede Görüşmeci 1'in düşünceleri şöyledir:

Gecekonduda sobayla, şu an merkezi sistem doğal gaz. Tabii ki de soba daha iyi ama zahmetli. Doğal gazda bu zahmet yok. Bi' de herkesinki eşit yanıyor bence bu durum saçma sapan bir şey, kimi az yakmak ister kimi çok. Gecekonduda her zaman sıcak su bulunmaz ama şu an her yerinde bulunuyor. Kişiden kişiye değişir. Benim için ama gecekonduda daha iyi.

Bu çerçevede Görüşmeci 7'nin düşünceleri şöyledir:

Burası Saraycık'a göre konforlu, merkezi sistem olduğu için bütün odalar daha sıcak. Saraycık'ta 1 odada, en fazla 2 odada soba oluyordu. Sobayla ısınyorduk bu defa toplu birlik yattıyorduk. Şimdi burada her odayı açabiliyorsun o yönden rahat. Sadece merkezi sistem kötülüğü var. Yaksan da yakmasan da mecbur ödeyeceksin o da ayrı bir sıkıntı.

Bu çerçevede Görüşmeci 9'un düşünceleri şöyledir:

Tabi ki şimdiki konfor daha iyi. Eskiden soba kuruyorduk mesela. Herkes bir odada oturuyordu. Çocuklar rahat ders çalışmıyordu. Odalar ayrıydı ama soba olmadığı için bir yerde olduğu için gelip orada çalışıyorlardı. Şimdi daha rahat herkesin odası ayrı ayrı oluyor. Gelen misafirin de rahat oluyor. Ev halkı daha rahat oluyor. Eskiden küçüktü şimdi evlerimiz iyi. Üç artı bir evde oturuyorum ben. Kendi evimiz. Borçluyuz ama ödüyorum yani kira öder gibi bilmiyorum ne kadar sürecek.

Bu çerçevede Görüşmeci 13'ün düşünceleri şöyledir:

Memnunuz iyi yani. Burada çöpüne varana kadar alıyorlar. Orası çok kötüydü. Kayınbabam iki artı bir yaptırdı. O da küçük küçüktü. Çocuklar büyüdü, rahatlığı binada gördük. Evim küçüktü, ben zorla yaşadım çocuklar büyüyünce. Mesela bir ödev yapıyorlardı. Benim yatak odamda yatağın üstünde yapıyorlardı. Ben onu ne diye öveyim.

Bu çerçevede Görüşmeci 17'nin düşünceleri şöyledir:

Orada da iyiydi. Benim durduğum ev 130 m² ama üç katlıydı. Soba, kömür, kömür isi. Yeğenim siz bilmezsiniz ama baban, epey olduysa Ankara'ya geleli bilir. Şöyle baktığın zaman 200-300 metre ilerideki binaları göremezdin. Böyle nasıl söyleyeyim yerden 200-300 metre yüksekliği sis. Şimdi kömür yakan yok. Şurada ta şurada 100 metre ötede

kömür yakan olsa kokusu burnuma geliyor acı acı. Eskiyle şimdi kıyaslanır mı, tabi canım şimdi millet beyefendi gibi yaşıyor ya.

Yaşanılan konutun niteliği ve sunduğu yaşam şartları kişilerin memnuniyeti ve yaşam kalitesini etkilemektedir. Dönüşümle birlikte apartman hayatına geçişin getirdiği konfor ve fiziksel şartlar bireylerin memnuniyetlerini olumlu yönde etkilemektedir. Yapıların yüksek katlı olması ve müstakil konutlar gibi mahremiyeti gözetmeyip aralarındaki mesafenin yakın olması durumu ise kişilerin memnuniyetini olumsuz yönde etkilemektedir.

12. Bölgenin yönetiminden memnun musunuz, dönüşüm öncesi ve dönüşüm sonrası durumu karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların geneli dönüşüm öncesi güçlü bir yönetim anlayışının olmadığını, yönetimden kendileri ve muhtarın sorumlu olduğunu; şimdi ise bölgenin yönetiminin olduğunu ve yönetimden kısmen memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

Bu çerçevede Görüşmeci 5'in düşünceleri şöyledir:

Memnun değiliz. Gereksiz çok aidat topluyorlar. Ciddi manada şikâyet var. Vaktim olsa şikâyet ederdim yönetimi. Duyduğum kadarıyla biraz kafalarına göre şahsi meseleleri için yönetim imkanlarını kullanıyorlar.

Bu çerçevede Görüşmeci 6'nın düşünceleri şöyledir:

Belediye elinden geleni yapıyor diye görüyorum. Ama TOKİ'nin yönetimi çok söz sahibi değil gibi ya da uğraşmak istemiyor. Site içerisinde yasak dedikleri çoğu şeye göz yumuyorlar. Mesela çamaşır asmak, bina içlerine motosiklet park etmek, sitenin önünde ortak elektrik prizlerini kullanarak araba temizlemek gibi şeylere göz yumuyorlar.

Katılımcıya insanların bu davranışlarının kaynağının ne olduğu ve bina hayatına adapte olup olmamalarıyla mı ilgili olabileceği sorusu yöneltmiştir.

Bu çerçevede Görüşmeci 6'nın düşünceleri şöyledir:

Adapte olamayan da var, değişmek istemeyen de bence. Ben burada binanın içinde tarhana kurutan da gördüm, balkonda halı yıkayanı da, sekizinci katta oturup, halı çırpıp, komşuyla saç baş birbirine giren de var. Ortaya karışık oldu yani burası.

Katılımcıya bu problemin önüne nasıl geçileceği ve problemin projeye bir bağlantısının olup olmadığı hakkında soru yöneltmiştir.

Bu çerçevede Görüşmeci 6'nın düşünceleri şöyledir:

Projede problem yok, sorun insanlar da. Site yönetimi daha katı olursa belki önüne geçebilir. Tutanak tutar, zabıtaya bildirir işte ne gerekiyorsa. Sonuçta toplu yaşam alanı,

belli başlı kurallar varsa bi' şekilde insanların uyması sağlanmalı. Yoksa o yapıyorsa bende yaparım zihniyetiyle büyür gider bence.

Bu çerçevede Görüşmeci 11'in düşünceleri şöyledir:

Site yönetimi biraz şeffaf değil. Kimin ne yaptığı belli değil. Muhatap üç kişi var. Para vermeye gidiyoruz sadece onlarla muhatap olabiliyoruz. Başka bir muhatap merci var mı onu da bilmiyoruz. Daha önce yönetim yoktu muhtar vardı.

Bu çerçevede Görüşmeci 16'nın düşünceleri şöyledir:

Eskiden yönetim kendimizdik. Şimdiki yönetimden çok olmasa da memnunuz. Aşağıda her ay bütçe giderlerini asıyorlar. Ben bakıyorum ama bir insan her ay görevliye kıyafet almaz. Her ay kıyafet değiştiriyorlarsa ne diyeyim. İnsanlar veriyor ama nereye veriyor bilmiyor bu aidatları. Bunun açıklamasını yapmıyorlar. Yönetime gittiğiniz zaman, geçenlerde toplantı vardı gelin göstereyim diyor hepsini adam. Göstersen ne yani, ben ne bileyim oraya sahte bir fatura kesmediğini, bunun izahı yok yani hiçbir şekilde.

Yönetim göstergesi, yaşam alanının ihtiyaç duyduğu bakımın ve düzenin sağlanması açısından önemlidir. Dönüşümden sonra TOKİ tarafından oluşturulan sitelerin ihtiyaçlarının karşılanması ve işlerin yürütülmesi için yönetim birimleri oluşturulmuştur. Mahalle sakinleri yaşam alanlarında hala eksikliklerin bulunduğu ve yönetim sistemi oturmadığı için de bu eksikliklerin karşılanmadığını düşünmektedir. Bu nedenle katılımcılar yönetimin işleyişinden memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir.

13. Dönüşüm öncesi ve dönüşüm sonrası mahallenin istihdam koşullarını ve aylık gelirinizin ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterliliğini karşılaştırabilir misiniz?

Katılımcıların geneli dönüşümden önce ekonomik açıdan şartlarının daha iyi olduğunu ve dönüşümden sonra masrafların arttığını ifade etmişlerdir. İstihdam koşulları ise dönüşümden sonra yeni çalışma alanları olduğundan artış göstermiştir.

Bu çerçevede Görüşmeci 3'ün düşünceleri şöyledir:

Eskiden gider daha azdı tabi. Konserve olsun, bağ yaprağı, turşu kurulumu vs. hepsi bahçeden karşılanıyordu. Şimdi tabi ki öyle bir durum yok. Hepsi satın alınıyor marketten, pazardan. Binada aidat, ısınma, doğalgaz her şey arttı. İster istemez gelirim yeterli gelmiyor. Ben bekârim bizim ikinci ev var. Burada anne, babamla kalıyoruz. Diğer evi ve biraz borcu bana devrettiler. Kredi kartı olsun, kendi harcamalarım falan kendimi zor çeviriyorum. Evin bütün giderleri bende. Yiyecek, faturalar, eve bir şey alınırsa falan hepsi bende. Ailemden para istemiyorum. Hâliyle buraya gelince ödemeler çok çok arttı.

Bu çerçevede Görüşmeci 10'un düşünceleri şöyledir:

Aylık gelir sıkıntımız var. Bir emekli maaşımız var başka da yok. Ben ev hanımıyım, adamın bi' 3,5 milyar emekli maaşı var. Orada İnşaatta çalışıyordu. Hani günlük alıyordu, haftalık alıyordu en azından iyiydi. Burada tabii ki giderimiz arttı. Burada aidatımız 265, TOKİ'ye taksitimiz var 155 mi, 165 mi. Elektrikimiz var, suyumuz var, sıcak suyumuz var, doğalgaz merkezi sistem yetiştiremiyoruz. Orada rahattık. Bir ton kömür alıyordun böyle doğalgaz sorunu falan yoktu. Aidat yoktu bir şey yoktu orada.

Bu çerçevede Görüşmeci 12'nin düşünceleri şöyledir:

Gecekinduda rahattık ama burada insan durmadan para ödiyor. Aidat zorladı, evin parası zorladı. Diyorum ya işte mesela bi aidat ayda 300 lira olur mu, 300 lira. Olan var olmayan var.

Bu çerçevede Görüşmeci 16'nın düşünceleri şöyledir:

Orada istihdam yoktu tabii ki de ama burada birazcık daha istihdam daha fazla oldu. Mesela burada dükkân sayısı fazla. Daha yeni muhtarımız gruba mesaj attı mesela. Eleman arıyor şu an fırın varmış ileride fırına tezgâhtar arıyor. Orada öyle bir imkân yoktu mesela. Burada her binada kapıcı var, mesela görevliler var. Kapıcı demeyeyim ayıp olur. İstihdamı artırıyor yani. İki, üç tane binaya bir kişi bakıyor. Burada toplam otuz yedi tane bina var bu etapta sadece. Üçe böldüğümüz zaman yaklaşık on beş kişi çalışıyor sadece bu etapta. Tamamına vurduğun zaman yaklaşık elli kişi yapıyor. Elli, altmış kişi daha fazla hatta. Şu an üç bölge, sekiz etap var insanların yerleştiği. Yeni yapılanlar var yukarıda çukurda, ileride yapmışlar orası dördüncü bölge, karşı taraf var beşinci bölge, ortaya doğru altıncı bölge diyorlar ama bilmiyorum. Burada aidat çok fazla 300 lira giderler daha fazla.

Ekonomik koşulların iyileştirilmesi bölgede yaşam kalitesinin artmasını sağlamaktadır (Gür, 2014). Dönüşümle birlikte mahallede ekonomik anlamda canlılık sağlanmış ve istihdam olanakları artmış fakat apartman hayatına geçiş ile birlikte masraflar artmış ve mahallenin eski sakinlerinin geçim sıkıntısı yaşamasına neden olmuştur.

14. Dönüşüm projesiyle nasıl bir konut ve konut çevresi üretilseydi daha memnun olurdunuz?

Katılımcıların geneli yüksek katlı yapılardan ziyade müstakil evlerden oluşacak bir çevrede yaşamayı tercih edeceklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar eski komşularla aynı çevrede yaşama imkânı verilseydi geçiş sürecini daha kolay atlabileceklerini düşünmektedir. Bunlar dışında yeşil alan miktarının artırılması, hastane ve büyük marketlerin inşa edilmesi gibi durumların katılımcıların konut ve konut

çevresine ilişkin memnuniyet düzeylerini artıracacağı anlaşılmaktadır. Katılımcıların bir kısmı dönüşüm projesiyle oluşan çevreden memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

Bu çerçevede Görüşmeci 2'nin düşünceleri şöyledir:

Yani illa dönüşüp olmak zorunda diye bakılsa villa hayatı daha yakın gecekonduların hayatına. Bahçeli müstakil tarzında villa olsun isterdim.

Bu çerçevede Görüşmeci 3'ün düşünceleri şöyledir:

Daha güzel olabilirdi. Mesela binaların aralığı daha fazla olabilirdi. Kullanım alanları mesela mutfak, salon daha geniş yapılabilirdi, ebeveyn banyosu bütün dairelerde olabilirdi. Bina içinde daha fazla otopark alanı yapılabilirdi. Yeşil alan daha fazla yapılabilirdi. Maalesef burada biraz taşeron firmalara daha fazla nasıl para kazandırırız derdine düşmüşler. Sitenin etrafında parklar, yürüme alanları yapılabilirdi. Site içi de aynı şekilde spor alanları, daha çok yürüme alanı yapılabilirdi.

Bu çerçevede Görüşmeci 5'in düşünceleri şöyledir:

E yine müstakil tarzda yapılırsa çok daha memnun olurduk. Yine apartman yapılacaksa da eski yakın komşuları, talep halinde aynı apartmana denk getirebilselerdi daha güzel olurdu sanki.

Bu çerçevede Görüşmeci 7'nin düşünceleri şöyledir:

Halkı, tamam asimile edersin ama örnek vereyim Çingenelerin çoğu zaten paraya verdi gitti. Onlar da paraya verdirse zaten başka da asimile edilecek bir şey yok zaten. Bütün halkta kötü değildi. Aradan üç beş tane kişi çıktı diye Saraycık'ın adını çıkardılar. Hepsi bile kötü olsa bırak biz kötüler hepsi bir arada kalalım. Biz ayrılmak istemiyorduk. Çoğu kişi de aynı şeyi söyler. Bizi yerimizde, oturduğumuz yer burası mı, burada ve komşularımızla yakın yerde verselermiş. Birini bi' binaya atmış, birini öbür bölgeye atmış, biri orada, biri burada herkesi asimile ettiler. Herkesi ayırdılar. Yeşillik olarak da böyle olmaması lazımdı. Şu an dağ, bayır böyle çam dikiyorlar. Onu da önemli kişiler gelince diktiler zaten sırf güzel göstermek için. Dediğim gibi mahalleliyi ayırmadan, bize istediğimiz yerden verselerdi. Bizi diyor ya dereye koydular. Bizim oranın birinci katı, buranın onuncu katına bedel hani yüksekti güzeldi. Ayırmadan ve bu yeşillendirme, bu düzen böyle olmaması lazımdı. Farklı bir düzen yapılması lazımdı. Ayırıyorsan da tamam illa herkesi aynı konuta verme ama bu kadar ayırma hiç değilse.

Katılımcıya, mahalleliyi ayırmadan bir bölgenin Saraycık yerlilerine verilmesi durumu daha çok ötekileştirmeye sebep olmaz mıydı? Sorusu yöneltiştir.

Bu çerçevede Görüşmeci 7'nin düşünceleri şöyledir:

Şimdi benim dediğim gibi üç, beş kişiyi verirseniz de bu sefer de kimse gelip oraya oturmazdı o da var. Şimdi evet, tamam asimile ama hani dışlasınlar. Bize fark etmezdi biz alıştık yani ona, artık bünye alışmış. Fark etmez bizim mahallemiz yine bizim olsun

da yani hiç değilse aynı konutta herkesi de değil, çoğunu diyorum ya. Bir tane komşu bile denk gelmiyor. Biri ta birinci bölge, biri ta ikinci bölge, üçüncü bölge orada da zaten bir ton bina var. Biri bi' binada, biri bi' binada. Çoğu birbirini görmüyor. Çoğu hani arada rast gelirse karşılaşıyor. Yerler uzak her dakika gidip gelinmiyor. Yenilerle de samimi olmazsan sıkıntı. Diyorum ya zannetmiyorum öyle olacağını. Öyle olsaydı da zaten sıkıntı olmazdı. Bizim milletimiz alışmıştı zaten kimse kimseyi tınlamıyordu zaten. Bizim kendi mahallemiz olsa, gerekirse bi' bölgeyi bize verselerdi ki bir bölge tutmazdı bile. Bir etabı bize verselerdi yeterdi zaten. Şimdi buraya gelmesinler çokta umurumuzda.

Bu çerçevede Görüşmeci 11'in düşünceleri şöyledir:

İnsanların bir şeylere ulaşması eskiden kolaydı. Şimdi yapılan dönüşüm projesi bence yeterli, güzel. Eksikleri olabilir ama yani proje bazlı düşündüğümüzde altyapısı, sosyal-kültürel faaliyet alanlarını da içinde barındıran bir dönüşüm olsaydı daha iyi olurdu. Yani şimdi ben burada sinema izlemek için Optimuma gitmek zorunda kalmasaydım veya ne bileyim bi' alışveriş için Sincan merkeze inmek zorunda kalmasaydım mesela. Gerçekten bu kadar büyük bir yapıya büyük bi' alışveriş merkezi tarzı bir şey olabilirmiş.

Bu çerçevede Görüşmeci 15'in düşünceleri şöyledir:

Yani şöyle gecekondur da tam değil, bina da tam değil ama ikisinin tam ortası olmuş olsaydı. On katlı olmasaydı ve biraz daha hani komşuları pekiştiren, gençleri hani birbirine kaynaştıran ondan sonra daha farklı bir şey olabilirdi. Yani hani böyle mesela bizim yaşlılarımızdaki insanlar gibi hani biraz daha böyle faaliyetler olsa; hani böyle bi' hanım konakları falan. Gidip orada mesela kendimizi geliştirebileceğimiz bir şeylerimiz falan olsa, ya da yaptıklarımızı, ürünlerimizi satışa falan sunabilecek bir şeylerimiz olsaydı daha iyi olurdu. Daha iyi olurdu hani boş vaktimiz olmazdı. Evde boş boş vakitler geçiriyoruz.

Bu çerçevede Görüşmeci 16'nın düşünceleri şöyledir:

Burada sekiz, dokuz katlı yapılanma var. Mesela karşı taraftan dublex Etimesgut'un içerisinde yapılıyor ama bu tarafa doğru geliyor. Güzel bir görüntü değil. Yani çarpık bi' kentleşme geliyor bu tarafa doğru. Şu an gelmediği için biz bunu görmüyoruz ama on yıl sonra bu bizi rahatsız edecek. Evin içi tamamen boş verildi. Mesela çevre düzenlemesi yapılmadı. Burada oturanların da birazcık suçu var ama insanlar hem kira ödedi hem TOKİ taksitini ödedikleri için dayanamadılar bastırdılar. Çevre düzenlemesini bırak, biz buraya geldiğimizde bizim lavabonun şeyleri takıldı. Yani bitmemiş halde teslim ettiler. Evin içerisinde mesela duş kabini falan her şey olacak denmişti bize ama duş kabini yoktu. Bunları, her şeyi biz kendi cebimizden yaptırarak bombuştuk buralar. Tezgâhlar mesela sıkma kâğıttan verdiler tezgâhları. En azından insan oraya bi' mermer koyar ucuz da olsa. Hala devam eden sorunlarımız var. Mesela onlardan bahsedeyim. Kilerlerimiz

var, oraları elden alıp çöplük yapmaya çalışıyorlar. İnsan yani dairesinin katının olduğu yeri, orayı çöplük için verir mi? Çöpü oraya koydun diyelim, koku basacak iki gün sonra neyin nesi yani insanlar orayı kiler olarak kullanıyor. Evin eksigi yoktur diye kâğıt imzalattılar herkese. Dediler ki siz eksiklerini yazın altına, üstüne de imzanızı atın, biz onları yapacağız dediler. İnsanlar onu söyledikleri için imza attı oraya. Atmaz olaydım diyor insanlar, attıklarına bin pişmanlar atmayanlar da var. Yüz bine yakın para harcadık biz buraya. TOKİ yapılırken çevre duvar hani etap etap yapıyorlar ya, duvarları bize ödettirmeye çalışıyorlar. İstinat duvarını bize yaptırmaya çalışıyorlar. Mesela şuradaki yere yapılmış tümsek olduğu için aşağıdan, ama çevreye yapılmamış. Çevrede olanı da TOKİ'de olanlara ödettirmeye çalışıyorlar. Bu onların yapması gereken bir şey. İstinat duvarıyla benim ne alakam var. Baştan hani yapıp teslim edin, ortaya yapmışsın. E şimdi belediyeye de teslim edemiyorlar, duvar olması şart ya duvar da yok, onu bize ödettirmeye çalışıyorlar mesela. Mesela adamın camı çatlak. Bizimkini biz değiştirttik ama ne zaman biz burayı teslim aldık, 2020 de teslim aldık bu aylarda. Adam daha camını değiştirtmedi düşün. Bu şekilde çok şeyler var, aksaklıklar var. Ufak tefek şeyler ama hepsi birleşince bi' külfet çıkıyor ortaya. Yağmur yağdığı zaman alttan su geliyor biz yaptırdığımız için bizim alttaki komşumuza herhangi bir zararımız olmadı ama üstteki komşu mesela bizim evin yarısına kadar hep ıslaktı ilk geldiğimiz zamanlarda. İlk yağmur yağduğunda, bu cephede oturanların hep evini su bastı bu camdan dolayı. Burayı eğreti koymuşlar, elli silikon harcamışsınız elli silikon ne demek.

Bu çerçevede Görüşmeci 18'in düşünceleri şöyledir:

Evlerin büyük, mutfakların büyük olmasını isterdim. Yeşil alanların olmasını isterdim. Böyle yakın mesela var ama başka ağaçlar dikseler daha mantıklı. Hastane, sağlık ocağı olabilir, büyük market olabilir.

Bu çerçevede Görüşmeci 19'un düşünceleri şöyledir:

Öncelikle mutfağı büyük bir yer olmasını isterdim. Biraz daha yapılı olmasını isterdim. Evler kullanışlı değil çok fazla Diğer TOKİ'ler gibi belli miktar dört, beş katlı olsaydı. Keşke öyle yapılırdı en azından. Binaların araları biraz daha açık olsaydı. Yapışık olmasaydı. Işıklandırma çoğu yerde yok. Onun dışında tarla mesela boş tarla çok fazla onlara bir şeyler yapılacak. Bir an önce yapsınlar. Çünkü mesela eski Saraycık'ta ne vardı mesela, şu an tehlikeli Saraycık olarak anlattıkları; köpeklerin olması, serserilerin olması. Bunların hep sebebi ıssız olmasından kaynaklıydı. O ışıklandırmalar falan yapılırsa, şu tarlanın oradan kalkması demek belki biraz daha burada toplanan serserilerin azalması demek. Niye ışıklandırma olursa çok fazla toplanamazlar. Çünkü vatandaş giriyor. Vatandaşın girdiği yere de öyle tipler çok girmez yani. Çok kalabalık bir mahalle, kalabalık olmasından hiç market yok, yetmiyor. Dükkân daha fazla olabilirdi. Binaların alt kısımlarına daire yapmak yerine dükkân yapabilirlerdi. Hem

istihdamı sağlayacaklardı. İş olanağı açacaklardı. Hem de belki vatandaş daha rahat edecekti. En azından kira da biraz düşerdi.

Konut ve konut çevresi bireylerin gündelik hayatlarını, yaşam kalitelerini ve memnuniyetlerini etkileyen faktörlerdendir. Dönüşüm sonrası konut çevresinin tamamen değişmesi aidiyet üzerinde de etki oluşturmaktadır (Gür, 2014). Bölgede konut ve konut çevresindeki bazı eksiklikler sakinlerin memnuniyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Eski mahalle sakinlerinin bölgede dönüşüm öncesi yaşam kültürü ve yaşam koşullarını aradığı görülmektedir. Yapıların yüksek katlı ve bina mesafelerinin birbirine yakın olması, dairelerin genişliği, sağlık tesisi eksikliği, aydınlatma yetersizliği, sosyo-kültürel alanların eksikliği, yeşil alan miktarı yetersizliği, sosyal ilişkilerin bozulması gibi durumların bireyleri olumsuz yönde etkilediği anlaşılmaktadır.

4.2. Değerlendirme

Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesine ilişkin katılımcı görüşleri değerlendirildiğinde, dönüşüm projesiyle oluşan yaşam çevresinin sakinlerin yaşam kalitesi üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerinin göreceli olarak değiştiği anlaşılmaktadır. Katılımcıların bir kısmı dönüşüm projesiyle yaşam kalitelerinin arttığını savunurken diğer bir kısmı azaldığını ifade etmiştir. Katılımcılar yaşam kalitesi göstergeleri için farklı memnuniyet seviyesine sahiptir. Genel olarak bölgede eksiklikler bulunmakla beraber, dönüşüm projesiyle oluşan yapı çevre fiziksel yapı açıdan değerlendirildiğinde sakinlerin memnuniyet seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, sakinler dönüşüm projesiyle oluşan yapı çevreyi eski mahalleleriyle kıyasladıklarında hala eski yaşam çevrelerine olan özlemlerini dile getirmektedir.

Saraycık Mahallesinde üretilen kentsel dönüşüm projesi sosyal yönüyle değerlendirildiğinde, projeye bölgedeki sosyal çöküntünün önüne geçildiği fakat projenin sosyal ilişkiler açısından sakinlerin beklentilerini karşılamadığı anlaşılmaktadır. Proje öncesinde müstakil konutların bulunduğu mahallede, sakinler arasındaki etkileşim ve sosyal ilişkilerin yoğun olması, mahallede komşuluk ilişkilerinin ve mahalle kültürünün olduğunu göstermektedir. Projeye birlikte apartman hayatına geçiş, mahallede sakinler arasındaki etkileşimlerin ve sosyal ilişkilerin azalmasına neden olmuştur. Bu durum proje öncesinde Saraycık Mahallesinde yaşayan sakinlerini etkilemiş, mahalle sakinlerinin memnuniyetlerini ve mahalleye aidiyet hislerini azaltarak yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi yaşanabilir konut ve konut çevresi için gerekli olan yaşam kalitesi kriterleri temelinde değerlendirildiğinde ise;

- Temel ihtiyaçlara erişilebilirliğin ve ulaşım şartlarının eskiye göre daha konforlu olduğu fakat temel ihtiyaçlardan biri olan sağlık koşullarının şu an için yetersiz olduğu,
- Bölgede sosyo-kültürel faaliyetlere yönelik alanların ve yeşil alan miktarının yetersiz olması durumunun bireylerin memnuniyet seviyesini düşürerek yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilediği,
- Eğitim koşulları ve bölgenin eğitim seviyesinin eskiye göre iyileştiği bu açıdan herhangi bir problem bulunmadığı,
- Eskiden güvenlik açısından büyük problemlerin yaşandığı mahallede gerçekleşen dönüşümle birlikte bu problemin ortadan kaldırıldığı fakat daha önce mahallelinin birbirini tanınması, dışarıdan gelen yabancıyı bilmesi ve sahiplenici olup koruyup kollaması gibi durumlar kendi içlerinde güvende hissetmelerine neden olurken şimdi ise bölgeye ve mahalleliye yabancılaşarak güvensiz hissetmelerine yol açtığı,
- Ekonomik açıdan istihdam koşullarının arttığı fakat giderlerin artmasıyla birlikte ekonomik açıdan bireyleri zorlayan koşulların oluştuğu,

tespit edilmiştir.

Dönüşüm öncesi bölgede yaşayan sakinlerin değişen yaşam koşullarıyla birlikte gündelik yaşamlarının değişmesi adaptasyon sürecinde çeşitli problemler yaşamalarına neden olmuş bu durum ise kişilerin hem kendilerine hem de yaşadıkları bölgeye yabancılaşmalarına neden olmuştur. Alanın ekonomik, fiziksel ve sosyal koşullarına uyum sağlayamayan, kendilerini yenilenen bölgeye ait hissetmeyen sakinler ise kendileri için daha yaşanabilir olduğunu düşündükleri bölgelere göç etmişlerdir.

Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesinin üretim sürecinde sakinler sürece dahil edilmemiştir. Bu nedenle kentsel dönüşüm projesi sakinlerinin öncelik, istek ve yaşam kültürü göz ardı ederek üretilmiştir. Sakinler projeye oluşan yapıyı fiziksel açıdan yaşanabilir bulsa da sosyal açıdan eksik yönlerinin olduğunu da vurgulamaktadır. Bu sonuç konut üretim sürecinde yalnızca fiziki koşulların iyileştirilmesinin insanların yaşam kalitesinin yükselmesi için yeterli olmadığını göstermektedir. İnsanların yaşam kalitesini artırmak için konut üretim sürecinde sosyal boyut başta olmak üzere birçok faktörün göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1 Sonuçlar

Kentsel dönüşüm projeleri; hızlı kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan sosyal ve fiziksel problemlerin çözümlenmesi amacıyla sakinlerin yaşam kalitesini arttırmaya yönelik yürütülen uygulamalardır. Yaşam kalitesi insan ve çevrenin etkileşimi sonucu ortaya çıkan, sübjektif ve objektif kriterlerle ölçülebilen geniş kapsamlı bir kavramdır. Bu kriterlerin yanında bireylerin memnuniyet seviyesi de yaşam kalitesinin ölçümünde önemli görülmektedir. Her bireyin yaşam kalitesini algılayış şekli aynı olmamakla birlikte kimi bireyin memnun olduğu koşullardan kimi bireyin memnun olmadığı görülebilmektedir. Zaman, koşullar, yaşam şekli veya kişilerin algıları gibi durumlar bu farklılıklara sebep olabilmektedir. Dönüşen fiziki koşullar ile birlikte gündelik hayatın farklılaşması da bireylerin yaşam kalitelerinin değişmesinde rol oynamaktadır. Kentsel dönüşüm projeleriyle birlikte değişen ve dönüşen gündelik hayatların irdelenmesi, bireylerin bu süreçte iyi veya kötü deneyimlerini anlamak, yaşam kalitesini değerlendirmek açısından önemli görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında gündelik hayat, yaşam kalitesi ve kentsel dönüşüm kavramlarına ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Bu kapsamda üretilen araştırma sorularına seçilen alanda gerçekleştirilen çalışma ile yanıt aranmıştır. Kentsel dönüşüm projelerinin gündelik hayata etkisini yaşam kalitesi çerçevesinden değerlendirmek amacıyla Ankara Sincan ilçesi Saraycık Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi alanında kişilerle mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakat gerçekleştirilen bireyler, dönüşüm öncesi Saraycık Mahallesi'nde gecekondulu yaşamı sürdüren dönüşümle birlikte Saraycık Mahallesi'nde yeni yapılan TOKİ konutlarına yerleşmiş bireyler olarak seçilmişlerdir. Mülakatın bu gruptaki kişilerle gerçekleştirilme sebebi ise kentsel dönüşüm projesinin yaşam kalitesine etkisini kişilerin yaşam deneyimlerinden yola çıkarak ölçebilmektir. Mülakat için yaşam kalitesi kriterleri göz önünde bulundurularak sorular hazırlanmış ve kişilerden durumu değerlendirmeleri istenmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar şunlardır;

- Fiziksel koşulların değişip dönüşmesi yaşam kalitesini doğrudan artıran bir etken değildir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler yaşam kalitesinden memnun olma düzeyini etkileyen sosyal, fiziksel, fizyolojik, ekonomik ve çevresel olmak üzere birçok faktörün olduğunu göstermektedir.

- Saraycık Mahallesi'nde gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcıların kentsel dönüşüm sonrası yaşam kalitelerinden memnun olma düzeylerinin birbirinden farklı olduğu, bu durumu etkileyen faktörlerden birinin ise bireylerin yaş ortalaması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş ortalaması yüksek olan bireylerin önceliklerinin yaşam koşullarının kolaylaşması olması durumu projeden beklentilerini azaltmakta ve yaşam kalitesinden memnun olma düzeyini artırmaktadır. Genç katılımcıların ihtiyaç ve beklentilerinin daha farklı olma durumu ise yaşam kalitesinden memnun olma düzeyini azaltmaktadır.
- Dönüşüm sonrası yaşam kalitesinden memnun olma düzeyine etki eden faktörlerden diğerinin ise bireyin yaşam koşulları ve refah seviyesi ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Refah düzeyi yüksek olan bireylerin dönüşüm öncesi de yaşam sürdürdükleri konutların niteliği ve yaşam şartları iyi olduğundan dönüşüm sonrasında yaşam kalitelerinde büyük farklılıklar olmadığı aksine eski koşullardan daha memnun oldukları anlaşılmaktadır.
- Müstakil konut hayatını deneyimlemiş katılımcılar için bina hayatı yaşam kalitesini artıran bir faktör olarak görülmemektedir. Kişilerin kendilerine ait özgürce hareket edebilecekleri yaşam alanlarının olması, kısıtlayıcı unsurların olmaması ve sosyal ilişkilerin daha iyi olması zorlu hayat koşullarına rağmen geçekonu hayatını tercih etmelerine sebep olmaktadır.
- Kentsel dönüşüm ile birlikte fiziksel açıdan değişen ve dönüşen mekânda gündelik hayatın dönüşümü de gerçekleşmektedir. Apartman hayatına uyum sağlamakta zorlanan bazı bireyler müstakil konut yaşamından getirdikleri birtakım davranışları aynı şekilde sürdürmeye çalışmaktadırlar. Aynı davranış kalıplarını sürdüremeyen, alana adapte olamayan bazı bireylerin ise benzer şartlara sahip bölgelere göç ettikleri tespit edilmiştir.
- Kentsel dönüşümden önce göz ardı edilen Saraycık Mahallesi'nde kamu hizmetlerinin yetersiz olduğu, dönüşümle birlikte ise alanda kamu hizmetlerinde iyileşmeler yaşandığı görülmektedir.

- Kentsel dönüşümle birlikte bölge insanının değişmesi ile birlikte eğitim seviyesi ve okullarda verilen eğitimin kalitesinin arttığı anlaşılmaktadır.
- Kentsel dönüşümden önce güvenliği sağlanamayan, suç unsurlarının yoğunlaştığı mahallenin dönüşümle birlikte güvenlik açısından daha yaşanabilir duruma getirildiği görülmektedir.
- Müstakil konut yaşamından bina yaşamına geçiş sosyal yönden ilişkilerin indirgenmesine, bireyselleşmenin daha fazla ön plana çıkmasına sebep olmaktadır. Eski mahalle yaşantısında kişiler sokakta ve toplanma alanlarında bir araya gelip ilişkilerini pekiştirerek mahalle kültürünü sürdürürken apartman hayatı bu duruma imkân tanımamaktadır.
- Mekânı paylaşan gruplar arasında ayrışmanın olduğu bütünleşmenin tam sağlanamadığı görülmektedir. Aynı çevrenin, aynı kültürün insanları yine birbirleriyle ilişki kurmayı tercih etmektedirler.
- Müstakil konut zamanında konut çevresinde kendilerine ait bahçeleri bulunan katılımcılar için daha önce her yerin yeşil olduğu algısı bulunmaktadır. Mahallede dönüşümden önceki yaşamı deneyimlemiş bireyler için dönüşümden sonra yeşil alan yetersiz kalmakta ve kişilerin beklentilerini karşılayamamaktadır.
- Kentsel dönüşüm öncesi sosyo-kültürel faaliyetlere yönelik imkanlar bulunmaz iken dönüşümle birlikte bu faaliyetlere imkân sağlayacak yeni alanlar oluşturulmuş fakat yine eksik ve yetersiz kalmıştır. Eğlence ve büyük alışveriş merkezleri için il ve ilçe merkezine bağımlılığın olduğu görülmektedir.
- Kentsel dönüşüm sonrası yaşanan konut ve konut çevresinde fiziksel açıdan konforun artmasıyla yaşam kalitesi artmıştır. Gecekondu yaşamında yaşam kalitesi ve konfor şartları düşük olmasına rağmen bireyler gecekondu yaşamını tercih etmektedirler.
- Kentsel dönüşüm ile birlikte bölgede yeni istihdam alanları oluşmuştur.
- Kentsel dönüşüm ile birlikte borçlandırmaların olması ve masrafların artması ekonomik açıdan gelir düzeyi düşük olan bireyleri olumsuz etkilemektedir.

- Kentsel dönüşümle birlikte bölgedeki insan profilinin değişmesi durumu mahallenin daha önce ötekileştirilen kimliğinin de değişip dönüşmesine etki etmektedir.
- Tek katlı müstakil evlerden çok katlı apartman hayatına geçiş kişilerin memnuniyet seviyelerini düşürmekte ve birtakım zorluklar yaşamalarına sebep olmaktadır.

Saraycık Mahallesi'nde kentsel dönüşüm projesi ile birlikte fiziksel ve sosyal açıdan dönüşüm yaşanmıştır. Mahallenin eski fiziksel koşulları ve sosyolojik yapısı göz önünde bulundurulduğunda yaşam kalitesinin artıp mahalle kimliğinin değiştiği görülmektedir. Yaşam kalitesinin artması durumu direkt olarak bireylerin memnun olma durumunu beraberinde getirmemektedir. Görüşmelerden elde edilen çıkarım şu şekildedir: Saraycık Mahallesi'nin dönüşümü yapılırken bölge halkı, bölge halkının yaşam şekli, kültürü, ekonomik şartları ve istekleri göz ardı edilmiş yalnızca fiziksel ve sosyal çöküntüyü temizlemek amaçlanmıştır. Sosyolojik boyutun arka planda kaldığı görülmektedir. Kişi odaklı yürütülmeyen dönüşüm projeleri bölge halkının memnuniyet düzeyini azaltmakta ve kişilerin adaptasyon sürecinde birtakım zorluklar yaşayarak alana yabancılaşmalarına sebep olmaktadır. Alana uyum sağlayamayan bazı sorunlu bireyler ise başka bölgelere göç ederek bu problemleri farklı bölgelere dağıtmaktadırlar.

5.2 Öneriler

Çalışma, kentsel dönüşüm projelerinin katılımcı bir yaklaşımla, insanların ihtiyaç ve isteklerini doğrultusunda üretilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kentlerde özellikle mahalle kültürünün var olduğu (topluluk bilincine/kültürüne sahip) bölgelerde yapılması düşünülen dönüşüm projelerinde, bireylerin yeni yaşam alanlarına adapte olmaları ve toplumla bütünleşmeleri adına karar alma süreçlerine dahil edilmeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda kentsel dönüşüm projeleri ve proje üretim sürecine ilişkin, çalışma doğrultusunda şu öneriler geliştirilmiştir:

- Kentsel dönüşüm projeleri çok boyutlu, çok aktörlü ve katılımcı bir yaklaşımla ilerlemelidir.
- Kentsel dönüşüm projelerinde temel hedef kişilerin sosyal problemlerini gözetmeden yalnızca fiziksel mekânın iyileştirilmesi olmamalıdır.

- Kentsel dönüşüm projelerinde bölge halkının istekleri, yaşam şekli ve kültürü göz önünde bulundurulmalıdır.
- Kentsel dönüşüm projeleri gerçekleştirilirken bölgenin sahip olduğu kimliğini ve kültürünü koruyacak yeni yaklaşımlar geliştirilmelidir.
- Sosyal çöküntü alanları haline gelmiş bölgelerde üretilecek dönüşüm projelerinde farklı yaklaşımlar getirilmeli, dönüşüm projesi sosyolojik açıdan problemleri çözmeye yönelik ilerlemeli, sorunu bir bölgeden alıp farklı bölgeye dağıtarak geleceğin problemlili bölgeleri oluşturulmamalıdır.
- Kentsel dönüşüm projelerinde toplumsal eşitsizliği ortadan kaldıracak, bireyleri topluma kazandıracak yaklaşımlar benimsenmelidir.
- Kentsel dönüşüm projeleri kişilerin ihtiyaçları ve memnuniyetleri doğrultusunda yürütülmelidir.
- Kentsel dönüşüm projelerinde yaşam kalitesi kriterleri benimsenmelidir.
- Öncesinde komşu olan ailelerin farklı yerlere dağıtılarak asimile edilmeye çalışılması, kişilerin yeni oluşan çevreye uyum sağlamasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle kentsel dönüşüm projelerinde hem yerli halkın eski sosyal ilişkilerini devam ettirebilecekleri hem de alana yeni gelenler ile sosyal ilişki kurabilecekleri bir yöntem belirlenmelidir.
- Kentsel dönüşüm projeleri gerçekleştirilirken kişilerin gündelik hayatlarındaki ihtiyaçlarını rahatça karşılayabilecekleri imkânlar sağlanmalıdır.
- Kentsel dönüşüm projelerinde kişiler borçlandırılırken bölgenin ekonomik koşulları göz önünde bulundurularak, kişilerin zorlanmayacağı şekilde yapılmalıdır. Özellikle düşük gelirli aileler için üretilecek projelerde aidat giderleri, yakacak giderleri gibi giderlerinde maliyet hesaplarında değerlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Adler, P. A., Adler, P., Fontana, A. ve Balkız, B. (2012). Gündelik Hayatın Sosyolojisi. *Sosyoloji Dergisi*, (27), 115-139.
- Akalın, M. (2017). Kentsel Dönüşüm Projelerinin Suç Oranlarına Etkilerinin Değerlendirilmesi: Ankara/Altındağ Örneği. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 5-33.
- Akçakaya N. (2019). Gündelik Hayatın Eleştirisi I, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 369-377.
- Akkar, Z. (2006). Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye. *Planlama Dergisi*, 29-38.
- Aksoy, E. ve Güzey Kocataş, Ö. (2017). Gecekondu Alanlarında Uygulanan Kentsel Dönüşüm Projelerinin Meşruiyet Zemini Olarak Yoksulluk ve Suç. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14) , 275-295.
- Akman, E., Yağmur, C. A. N. ve Yalçın, Ö. (2018). Bir Politika Uygulaması Olarak Kentsel Dönüşüm: Devlet Destekleri Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (Özel Sayı 3), 2987-3009.
- Akpolat, Y., Kökalan Çımrın, F. ve Çalışkan, A. (2021). Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçümlerinde Kavramsal Değerlendirmeler ve Boyut Önerileri. *Journal of Economy Culture and Society*, (64), 313-335.
- Aktaş, A. (2014). Avrupa Kentsel Şartı Bağlamında Yaşam Kalite Arayışları: Tozkoparan Örneği (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Anonim,(2021). Google Earth: <https://earth.google.com/web/@39.94011514,32.6017889,855.91579172a,0d,60y,-34.0677283h,102.12732073t,0r> [Ziyaret Tarihi: 08.03.2021].
- Anonim, (2016). Sincan Belediyesi Arşivi.
- Anonim, (2017). Sincan Belediyesi Arşivi.
- Anonim, (2021). Sincan Belediyesi Arşivi.
- Anonim, (2022). Sincan Belediyesi Arşivi.
- Anonim, Sincan Belediyesi, (2019). Saraycık Strateji Belgesi Raporu.
- Anonim, (2019). Sincan Belediyesi: <https://www.sincan.bel.tr/wpcontent/uploads/2020/07/Sincan-Belediyesi-2019-faaliyet-raporu.pdf> [Ziyaret Tarihi: 17.03.2021].
- Anonim, (2020). Sincan Belediyesi: <https://www.sincan.bel.tr/saraycik-kentsel-donus-um-projesi/> [Ziyaret Tarihi: 18.03.2021].

- Anonim. Türk Dil Kurumu: <https://www.tdk.gov.tr/> [Ziyaret Tarihi: 05.06.2021].
- Anonim. Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/>[Ziyaret Tarihi: 01.12.2022].
- Araç,C.(2021). Toki-Saraycık Tanıtımı: <https://www.youtube.com/watch?v=GV827NkjyD8&t=30s> [Ziyaret Tarihi: 20.12.2022].
- Arslan, D. A. (2009). Sosyal Boyutlarıyla Mersin'de Yaşam Kalitesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 558-582.
- Aslan, E. (2017). Kentsel Dönüşüm Sürecinin Bireylerin Gündelik Hayat Pratikleri Üzerindeki Etkisi: Esenler Turgut Reis Mahallesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Ataöv, A. ve Osmay, S. (2007). Türkiye'de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 24(2), 57-82.
- Atik, M. (2014). Kentsel Yaşam Kalitesi ve Kent Kimliği Bağlamında İstanbul'daki Yenileme Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme: Sulukule Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Arınc Akkuş, Ş. (2016). Kentsel Dönüşüm Alanlarında Uygulama Araçları ve Yasal Sorunlar: İmar Hakkı Transferi Kapsamında Erzurum Palandöken İlçesi İmar-İskan Blokları Örneği (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Aydın, N. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71.
- Aykutalp, A. (2021). Geç Modern Çağda Gündelik Hayat ve Kamusal Karşılaşma: Covid-19 Salgınının Sosyolojisi Üzerine Bir Analiz. Çatalcalı Ceylan A., Kurt M. B., Özbay F., Özomay Z., Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler 1, Gece Kitaplığı Yayınları, Ankara, 221-236.
- Balta, E. (2018). Marxizm, Ütopya ve Gündelik Hayat. A. Esgin, ve G. Çeğin, Gündelik Hayat Sosyolojisi: Temalar, Sorunsallar ve Güzergâhlar (s. 53-67). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Bal, N. (2020). Akışkan Modernite ve Gündelik Hayatın Yeniden İnşası (Yüksek Lisans Tezi). *Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi*, 1-110.
- Bektaş, H., Eyiler, R., Saldanlı, A. ve Şeker, M. (2014). TR 63 Bölgesi Yaşam Kalitesi Analizi.
- Bektaş, Y. ve Yücel, C. (2013). Ankara-Altındağ Tepesi Gecekondu Bölgesi'nde Mekânsal Ayrışmanın Gözlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Megaron*, 8(2), 115-129.
- Belge, R. ve Çeker, A. (2015). İstanbul'da Kentsel Dönüşüm Kapsamında Gerçekleşen Bir Olgu: Soylulaştırma. *Türk Coğrafya Dergisi*, (65), 77-86.

- Bennett, A. (2005). *Culture and Everyday Life*. London: Sage Publications.
- Beritan, S. C. (2014). *Küresel Kentler Bağlamında Yaşam Kalitesi Göstergelerine Kalitatif Bir Bakış: İstanbul–New York Karşılaştırması (Doktora Tezi)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Bodur, A. (2019). Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri İlk Uluslararası Standardı: ISO 37120. *Kent Akademisi*, 12(2), 417-419.
- Boylu, A. A. ve Paçacıoğlu, B. (2016). Yaşam Kalitesi ve Göstergeleri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), 137-150.
- Boyraz, Z. ve Hoş, B. Y. (2014). Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(3).
- Bulut Yörük, C. (2016). 03 17, Emlak Kulisi: <https://emlakkulisi.com/sincan-saraycik-kentsel-donusum-projesinde-yikim-basladi/491381>[ZiyaretTarihi: 17.03.2021].
- Büyükcivelek, İ. A. ve Varol, C. Mekansal Plan Değişikliklerinin Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Ankara Çankaya Örneği. *İdealkent*, 12(32), 327-354.
- Coşar, Y. (2014). Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 226-240.
- Çetin, E. (2018). Gündelik hayatın sosyolojisi. *İstanbul, İstanbul Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları*, 1-254.
- Daşkiran, F. ve Ak, D. (2015). 6306 Sayılı Kanun Kapsamında Kentsel Dönüşüm. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 264-288.
- Deniz, A. Ç., Ekinci, Y. ve Hülür, A. B. (2016). Göç, Strateji Ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri. *The Journal Of International Social Research*, 9(42), 1077-1087.
- Dostoğlu, N. ve Polat, S. (2007). Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine: Bursa'da Kükürtlü ve Mudanya Örnekleri.
- Dur, M. (2015). *Kentsel Dönüşümün Sosyo-Kültürel Dinamikleri: Konya Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Durak, F. L. (2019). *Gündelik Hayatta Yabancılaşmış Birey-Mekân İlişkisi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Durmaz Akyol, A. (1993). Yaşam Kalitesi ve Yaklaşımları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 9(2), 75-80.
- Ekşioğlu, A. Y. (2011). *Kentsel Yaşam Kalitesi ve İstanbul Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

- Eren, B. H. (2014). Geçmişte ve Bugün Marjinal Olanın Yarımı: Yenidoğan ve Çinçin Bağları Üzerine. *İdealkent*, 5(11), 268-285.
- Eren, F. (2006). Kentsel Dönüşümlerde Kamu- Özel Ortaklıkları ve Özel Girişimin Dönüşümdeki Varlığı: Konya Örneği. (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Ergun, C., ve Tümtaş, S. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (21), 1347-1359.
- Erol, D. ve Koçak, E. (2018). Kentsel Yoksulluktan Mekânsal Ayrışmaya, Kentsel Dönüşümden Soylulaşmaya: Ankara Gültepe Mahallesi Örneği.
- Ersavaş, Ö. (2009). Gecekondu Alanlarının Dönüşümü: Ankara Gültepe Mahallesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Evcil Türksever, A. (2001). Türkiye’de Büyük Şehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Gökalp Yılmaz G. (2017). Gündelik Hayat Sosyolojisinden Kente ve Kültüre Bakmak; Certau’cu Bir Taktik Alanı Olarak Kent.
- Görgülü, Z. (2002). “Kentsel Dönüşüm ve Ülkemiz”, İzmir, TMMOB İzmir Sempozyumu.
- Gür, M. (2014). Kentsel Dönüşüm Uygulamasında Yaşam Kalitesi Araştırması ve Kavramsal Bir Model Önerisi: Bursa Doğanbey Örneği (Doktora Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Kahya, Y. (2020). Gençlerin Yaşam Kalitesi ve Gelecek Beklentileri. *Business and Management Studies: An International Journal*, 8(1), 950-968.
- Kındap, A. ve Sarı, V. İ. (2018). Türkiye’de Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergelerinin Analizi. *Sayıştay Dergisi*, (108), 39-72.
- Kırış, E. (2019). Fransız Sosyoloji’sinde Gündelik Hayat Çalışmaları. *The Journal of Social and Cultural Studies*. 5(9), 131-145.
- Kışlal Aydın, H. (2017). Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi), Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Kızıldere, D. (2009). Socio-Economic And Spatial Transformations In The Historical Centre Of Istanbul After 1980: The Case of Talimhane, Beyoğlu, *Yeditepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

- Koçak, Y. (2014). Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Göç Üzerine Etkisi: Kars 29 Ekim Mahallesi Örneği, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish*, 9(5), 1411- 1432.
- Koyuncu, B. (2011). Kentsel Yaşam Kalitesi Kriterleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Kurtoğlu A. (2021). Sosyolojik Bir Araştırma Nesnesi Olarak Gündelik Hayatın Kavramsallaştırılması ve İncelenmesi Sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 38(1), 222-237.
- Lefebvre, H. (2012). Gündelik Hayatın Eleştirisi I. (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lefebvre, H. (1998). Modern Dünyada Gündelik Hayat (I. Gürbüz, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Lefebvre, H. ve Regulier, K. (2005). Gündelik Hayat ve Ritimleri. *Birikim*, 191, 79-88.
- Mutlu, S. (2007). Türkiye’de Yaşanan Gecekondulaşma Süreci ve Çözüm Arayışları: Ankara Örneği (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Özdemir Sönmez, N. ve Yakın İnan, Ö. (2019). Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçüm Yöntemlerinin Geliştirilmesi. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 2(3), 184-198.
- Özbay, C. (2021). Sosyolojik Boyutlarıyla Mersin’de Yaşam Kalitesi (Yüksek Lisans Tezi), Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Ökde, F. (2019). Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisinin Toplumsal Yansıması: Mamak Örneği (Doktora Tezi), Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Ökde, F. ve Yaylı, H. (2020). Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Sosyal Unsurlara Etkisi Üzerine Bir Araştırma, *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 339-368.
- Roberts, P. and Sykes, H. (2000). The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration. H. S. Peter Roberts içinde, *Urban Regeneration* (s. 9-36). London: Sage Publications.
- Salihoğlu, T. ve Türkoğlu, H. (2019). Konut Çevresi ve Kentsel Yaşam Kalitesi. *Megaron*, 14.
- Saçlı, A. (2019). Soylulaştırma ve Kent Güvenliği. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 240-255.
- Serdaroğlu Sağ, N. (2011). Dönüşüme Bağlı Kentsel Gelişmenin Yönetilmesinde Bir Araç Olarak Akıllı Büyüme; Konya Kenti Örneği (Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi.

- Sezer Şanlı, A. (2018). Gündelik Hayatın Dönüşümünde Bir İmkan Olarak Toplumsal Muhalefetin Değerlendirilmesi: Cumartesi Anneleri Üzerine Bir Araştırma (Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Subaşı, N. (2001). Gündelik Hayat ve Dinsellik, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 239-267.
- Şahin, B. H. ve Tereci, A. (2021). Konut ve Çevresi Kavramına Yaşam Kalitesi Bağlamındaki Yaklaşımların Değerlendirilmesi. *İdealkent*, 12(33), 852-872.
- Şahin, F. (2020). Kentsel Dönüşüm Süreci, Yasal Dayanakları ve Bağcılar İlçesinde Örnek Bir Uygulama, <https://timursahin.com/kentsel-donusum-sureci-yasal-dayanaklari-ve-bagcilar-ilcesinde-ornek-bir-uygulama/> [Ziyaret Tarihi: 26.06.2021].
- Tekeci, F. (2012). Sincan'da İkinci Çiçin Korkusu. *Hürriyet Gazetesi*. 18.03.2021 tarihinde, <http://www.hurriyet.com.tr/ankara/21155260.asp> [Ziyaret Tarihi: 18.03.2021].
- Tekçe, Ö. (2020). Dönüşen Kentlerde Değişen Gündelik Hayat: Esenler Havaalanı Mahallesi, İstanbul (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Van Kamp, I., Leidelmeijer, K., Marsman, G. and Hollander, A. D. (2003). Urban Environmental Quality And Human Well-Being Towards A Conceptual Framework And Demarcation Towards A Conceptual Framework And Demarcation Of Concepts; A Literature Study. *Landscape And Urban Planning* 65, 5-18.
- Yener, Z. ve Arapkirlioğlu, K. (1996). Avrupa Kentsel Şartı İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını.
- Yılmaz, M. (2021). Gündelik Hayat: Sosyo-Kültürel Bir Yaklaşım. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 143-162.

EKLER**EK-1 Mülakat Formu**

**“Kentsel Dönüşüm Projelerinin Gündelik Hayata Etkisinin Yaşam Kalitesi
Kavramıyla Açıklanması: Saraycık Mahallesi - Ankara”
İsimli Bilimsel Araştırmaya Yönelik Mülakat Formu**

Mülakat, kentsel dönüşüm projeleriyle üretilen yaşam alanlarının, sakinlerin gündelik hayatı üzerindeki etkilerini yaşam kalitesi kavramı üzerinden ortaya koymayı amaçlayan “Kentsel Dönüşüm Projelerinin Gündelik Hayata Etkisinin Yaşam Kalitesi Üzerinden Okunması: Saraycık Mahallesi- Ankara” isimli yüksek lisans tez çalışması kapsamında yapılmaktadır. Bu doğrultuda öncesinde Ankara Sincan Saraycık Mahallesi gecekondularında yaşamış ve sonrasında kentsel dönüşüm projesi kapsamında Saraycık Mahallesi TOKİ konutlarına yerleştirilip, burada yaşamlarını sürdüren insanların gündelik hayatlarındaki değişimi anlamak amacıyla saha araştırması yapılmaktadır.

Bu kapsamda Saraycık Mahallesi örnek alan olarak belirlenmiştir. Öncesinde Saraycık Mahallesi gecekondularında yaşamış, kentsel dönüşüm projesi sonrasında Saraycık Mahallesi TOKİ konutlarına yerleşmiş olan insanların gündelik hayatlarındaki değişimi anlamak için mülakat yöntemiyle veri toplanacaktır. Saha araştırması kapsamında yapılan mülakat metinleri, bireysel olarak hiçbir üçüncü şahıs veya kuruluşla paylaşılmayacaktır. Vereceğiniz cevapların doğruluğu ve samimiyeti çalışmanın başarılı olmasında büyük önem taşımaktadır. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Araştırmacılar:

Elif TEKPINAR

Sinan LEVEND

ÇALIŞMA İÇİN KOŞUL SORULARI

1. Saraycık Mahallesi'nde mi ikamet ediyorsunuz?
2. Dönüşüm projesinden önce Saraycık Mahallesi'nde yaşadınız mı?

MÜLAKAT SORULARI

1. Kentsel dönüşüm öncesi yaşadığınız çevreyle apartman hayatını kıyaslayabilir misiniz?
2. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşadığınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşamınızdan memnun musunuz?
3. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?
4. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?
5. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?
6. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?
7. **Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşadığınızı sosyo-kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?
8. **Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?
9. **Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

- 10. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?
- 11. Yapılı Çevre:** Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?
- 12. Yönetim:** Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?
- 13. İstihdam-Ekonomi:** Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?
- 14. Dönüşüm projesiyle nasıl bir konut ve konut çevresi oluşturulseydi daha memnun olurdunuz?**

EK-2 Bölgede Görüşmecilerle Gerçekleştirilen Mülakat Metinleri

Görüşmeci 1: Erkek

Yaş:23 **Meslek:** Alüminyum kalıpcısı

1. Apartman hayatı ile gecekondü hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Müstakil ve apartman hayatı arasında dağlar kadar fark var. On tane daire, bir tane gecekondü etmez. Daire hayatı hiç güzel değil. Niye diye soracak olursanız çünkü komşuluktan ziyade, sanki akrabanızdan bile yakınsınız komşularınızla. İstedığınız kadar ses yapabilirsiniz burada anlayış yok. Rahatlıkla komşularınızın evinde yemek yiyip oturabilirsiniz ve güven sonsuzdur. Bizim bir tane anahtarımız her zaman komşumuzda olurdu. Biz gecekondüdayken ne zaman mangal yaksak babam eti fazla alırdı. Komşularla beraber yakarız diye. Ama dairedeki çoğu insanın komşulukla alakası yok. Komşu en yakın akrabandan bile daha yakın. Acil bir şey de o çok yakındır. Daire bildiğiniz cezaevi gibi bir şey. Apartmana taşınalı 7 sene falan oldu. Tanıdığım, yirmi dört dairelik bir apartmanda dört daire, onun haricinde kimseyi tanımıyorum. Hatta alt komşumun geçen 17 yaşında olduğunu öğrendim.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Hiç bozmasalardı en iyisi. Ama illaki bozacaklarsa bizi borçlandırıp dublex benzeri bir şeyler olsa çok daha iyi olurdu.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Şu ankinden hiç memnun değilim. Arkadaşlarım farklı yerlerde. Konuştuğunuz kişi R** Y** benim yakın arkadaşım onunla aramda 10 km mesafe var diğer arkadaşım Etimesgut'a 28 km. Hepsiyi aramıza mesafe girdi. Önceden en fazla 500 metre uzaklıktaydım. Bahçemiz ve ağaçlarımız vardı şu an hiçbirini yok.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Yol düzeni çok kötü. Çok fazla ilgilenen yok. Doğal gaz sistemi çok saçma.

5. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Ulaşım şartları eski gecekondü sistemi gibi etrafı dolaşılıyor. Fazla yakın mesafe değil ama bu ev düzenine göre. Hani temel ihtiyaçlara fazla zorluk çekmiyoruz. Çoğu yerde market, manav benzeri şeyler var. Onun harici sağlık için biraz uzak kalıyor. Eski halinde hastane mesafesi daha uzaktı.

6. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarımızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Önceki haline göre eğitim çok çok iyi. Önceden küçük çocuklar bile çok büyük küfürler eder. Terbiyeyiz terbiyesiz konuşurdu. Şimdi çok daha düzgün.

7. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Sağlıkta herhangi bir değişiklik olmadı. Sadece mesafe olarak biraz daha yakın oldu. Onun haricinde değişen bir şey yok.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Gecekondu zamanında yapacağınız tek faaliyet torbacılık olurdu. Onun haricinde hiçbir faaliyet yoktu. Kendi imkanlarınızla herhangi bir faaliyet, aktivite yaparsanız olur. Şu anki halinde oyun alanları, parklar falan var yakın bir mesafede. Ben hatırlıyorum çocukken gecekondu zamanında iki veya üç tane oyun alanı, salıncak kaydırak falan yaptılar. Düzgün bir şekilde kimse kullanmadan, herkes bir parçasını söktüp götürdü. Kaydırak birinin bahçesinde, salıncak birinin, basamaklar birinin. Bazen insanların çok görgüsüz olduğu zamanlar oldu tabii gecekondu zamanında. Bi' de hani sökenlere diyorum niye söktünüz, hani biz nasıl kullanacağız? Siz de erken gidip bir parça alsaydınız diye kendilerini savunuyorlar. Şaka gibi. Şu an ise sosyo-kültürel faaliyet çok yok ama yine eskisinden iyi. En azından artık Saraycık'ta torbacı yok.

Torbacılık faaliyeti diye bahsettiğiniz duruma iten nedir?

Etrafınızdaki çoğu kişi ya torbacı ya içici, çok nadirdi içmeyen kişiler. İki tane abim var. Sigara bile içmezler onlar. Hani çok iyiler, herhangi bir şeyler de kullanmadılar. Ama ben biraz şımarıktım herhalde. Onlar ders çalışırken ben torbacılarla gezdim. Belki ondan kaynaklı olabilir. İşte herhangi yakında ne bi' alışveriş merkezi, ne bi' dükkân, mağaza herhangi bir şeyler yoktu. Yedi tane falan bakkal, iki tane giyim mağazası, bir tane internet kafe. Genellikle internette baliciler olurdu. Başka da bir şey yoktu. İnsanlar genellikle varlıklı değildi. Çoğu kişide telefon bile yoktu. Ben ilk telefonumu bile kendim aldım ayakkabı boyayarak. Başkada bir şey yoktu. Şaka maka nasıl bir çocukluk geçirmişim.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Yeni hali daha güvenli. Çünkü eskiden balicisi, torbacısı, firarisi. Ama işte eski hali de kendi içinde çok iyiydi. İnsanlık olarak, yardımlaşma, sohbet, muhabbet kafam karıştı.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Yani buradaki komşularda daha doğrusu çoğu zaten gecekondu komşularımız olanlar çok iyi. Geri kalan kısımda komşuluk yok zaten. Yaşadığım yere çok ait hissedemiyorum. Çünkü çok kalabalık. Kimse kimseyi tanımıyor.

- 11. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yeşil alan tabii ki eski haline göre çok çok az. Eski halinde her yerde ağaç, bahçe, yeşillik vardı. Şu an yok denecek kadar az. Sağlığımızı tehdit eden unsurlar var. İnşaatlar devam ettiği için toz, ses.

- 12. Yapılı Çevre:** Yaşadığımız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığımız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduya yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Gecekonduya sobayla, şu an merkezi sistem doğal gaz. Tabii ki de soba daha iyi. Ama zahmetli. Doğal gazda bu zahmet yok. Bi'de herkesin ki eşit yanyanıyor. Bence bu durum saçma sapan bir şey. Kimi az yakmak

ister kimi çok. Gecekondu her zaman sıcak su bulunmaz. Ama şu an her yerinde bulunuyor. Ama kişiden kişiye değişir. Benim için gecekondu daha iyi.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Dönüşüm öncesi yönetim diye bir şey yoktu. Adı vardı. Şu an yönetim var, ilgileniyorlar.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirin buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirin yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Şimdi yakıtlar çok yüksek geliyor. Aidat çok pahalı. Daha önce aidat yoktu. Bi'de hani gecekondu o kadar masraflı değil. Elektrik faturası, su faturası genelde her ay gelmezdi. İki aya bir falan gelirdi.

Sorular bitti ama son bir şey daha sormak istiyorum. Gecekondu yaşantısında normal olan ama apartman hayatına uymayan insan davranışları var mı? Apartman hayatına adapte olmaya çalışırken eski yaşantıyı sürdürmeye çalışma davranışları gibi.

Öyle bir şey kalmıyor. Çünkü o gecekondudakiler gibi anlayış yok. Bi' ailelik yok. O yüzden bir şey yaparken çekiniyorsunuz. Örnek olarak gecekonduya taşındık. İlk gece hani biz eşyaları düzenliyoruz. Çünkü tek annem kalacak evde. Sabah hepimiz işe gideceğiz. Benim kız kardeşim yok. Üç kardeşiz üçü de erkek. Anneme yardım edecek kimse yok. Biz de hani yapalım. Annem yarın tek başına nasıl yapacak diye düşünüyoruz. İster istemez ses oluyor. Alttaki Alttan tavana vurmaya başladı. Bi'de ses geliyor. Ses yapmayın diye. Hani saatte öyle geç bir saat değil. 22.30 civarı falan. İndim aşağı ne diyorsun sen dedim. Dedi çok ses geliyor. Rahatsız oluyorum. Ben de dedim ki hani evi düzeltiyoruz. Yok yarın düzeltin gündüz dedi. Ben gece rahatsız oluyorum dedi. Bende dedim ki istediğin kadar rahatsız ol. Adam olsan iki saat idare edersin ama dedim sen adam değilsin. Sonra baktım hani eşi geldi. Dedim neyse onu pişman ederim ben. Biz taşınalı beş seneyi geçti. Hala bi' ses gelsin alt kattan. Hemen iniyorum ses yapma rahatsız oluyorum. B'ide hani niye bu kadar inada bindin dersin. Çünkü hiç doğru bi' üslupla konuşmadı. Hani sordum yandaki komşusuna dedim bu niye böyle. Dedi sorma bize de aynı. Ses olduğu zaman böyle. O ama kendi yapınca bir şey yok. Yani sizin anlayacağınız daire hayatı hiç güzel değil. Yani Saraycık'ta önceden herkes dışarıdan kötülüyordu hani tamam bazı kötülükleri var. Ama Saraycık'ta yaşamayan bilmez.

Görüşmeci 2: Erkek

Yaş:24 Meslek: Mobilyacı

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Gecekondu ile apartman arasında baya fark var. Gecekondu hayatı özgür bir hayattır, isteyerek veya istemeyerek kimseyi rahatsız etmez, kimseden rahatsız olmazsınız. Kendinize ait bahçeniz, özel alanınız oluyor. Örneğin istediğiniz meyveyi ya da sebzeği kendi bahçenizde tedarik edebiliyor, kendi pikniğinizi, mangalınızı rahatça yakabiliyorsunuz. Kurban Bayramı'nda kendi kurbanınızı kendi bahçemizde kesebiliyor, istediğimiz vakte kadar vakit geçirebiliyorduk. Ailemizle, akrabalarımızla, çocuklarla özgürce, gönül rahatlığıyla bahçede vakit geçirip onlara zaman ayırabiliyorduk. Yani kısacası gecekondu hayatı, her türlü apartman hayatından daha kaliteli ve daha rahat bir hayattır.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Yani illa dönüşüm olmak zorunda diye bakılsa villa hayatı daha yakın gecekondular hayatına. Bahçeli müstakil tarzında villa olsun isterdim.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşadığınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşamınızdan memnun musunuz?

Dönüşümden önceki yaşamdan şu şekilde bahsedeyim. Arkadaşlarla toplanıp herhangi birinin bahçesinde faaliyette bulunabiliyorduk. Futbol oynayacağımız alanlarımız bulunuyordu. Özel olmasına gerek olmadan seçtiğimiz herhangi boş bir gecekondular olabiliyordu. Toplanma alanlarımız mevcuttu. Evde sıkıldığınız zaman o alana gitmemiz yeterliydi. Herkesin toplandığı bir yerdi. İllaki birileri vardı. Kola, çekirdek yapıp sohbetlerimiz olurdu istediğimiz vakitlere kadar. Uyuyamıyorum, yarın iş var tarzında rahatsız olup seslenen olmazdı apartmandaki gibi. Tabii ki de değişti. Arkadaş çevremiz, komşuluk, bahçemiz her şeyimiz değişti. Eskiden daha güzeldi her şey. Herkes herkese güvenirdi. Ben şimdi otuz iki dairelik bir binada oturuyorum. Sadece iki komşumu tanıyorum iki yıldır. Dönüşümden sonraki yaşamımızdan tabii ki de memnun değilim. Eski yaşamımı özleyorum. Dediğim gibi özgür bir yaşamımız vardı. Şu an her şey kısıtlı öncesine göre.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Şu an yol ile ilgili hizmet yeterli değil. Düzensiz bir yol yapısı ve rahatsız edici şekilde projesi bulunmakta. Benim bulunduğum etapta giriş kısmı sadece bir kere açıldı. İki senedir kapalı göbek var ama yok. Önceden çok güzeldi hiçbir sorun yoktu. Bi'de bizim gecekondumuz daha merkezi yerdedi. Şu an oturduğumuz yerler resmen eskiden bataklığın olduğu yerlerdi. Asıl yerimiz şu an yapılan dönüşüm yerinin üst tarafındaydı asıl yerlerimiz verilmedi bize

5. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Öncesinde de sonrasında da erişim aynı. Sadece şu var. Önceden de mağaza sorunu vardı şu anda var.

6. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Buna cevap veremiyorum. Öncesinde kendim okuduğum için sorun yoktu şu anki için yorum yapamıyorum bilmediğim için.

7. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Sağlık hizmetleri aynı bi' farklılık yok.

8. **Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşamınızı sosyo-kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Sosyo-kültürel faaliyet alanı eskiden yoktu. Şimdi yeni yapılan yerler var.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Eskiden bizim için sorun yoktu. Tamam güvensiz olan durumlar vardı ama bize zararı yoktu. Şimdi daha güvenli herkes için.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Komşuluk diye bir şey kalmadı eskisi gibi değil. Çevre aynı olduğu için herhangi bir ait olmama hissiyatı yok. Şimdiye nazaran önceden her konuda daha iyiydi. Şimdi ev, iş oluyor iyi olmadığı için.

- 11. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yeşil alan eksikliği tabii ki de değişiyor. Eskisi gibi değil. Betonlaşma olduğu için sağlığı tehdit eden bir unsura denk gelmedim.

- 12. Yapılı Çevre:** Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Gecekonduda yaşarken soba ile ısınyorduk. Şu anki durum sadece bu konuda daha iyi. Tek iyi yönü bu diyebilirim. Toplumsal olarak da yaşam tarzı olarak da daha iyiydi.

- 13. Yönetim:** Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Yönetimden çok memnun değilim idare eder.

- 14. İstihdam-Ekonomi:** Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirin buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirin yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

İstihdam arttı eskiye kıyasla. Gelirim yeterli eskiden de aynıydı masraflarımız arttı biraz daha.

Sorular bitti ama son bir şey daha sormak istiyorum. Gecekondu yaşantısında normal olan ama apartman hayatına uymayan insan davranışları var mı? Apartman hayatına adapte olmaya çalışırken eski yaşantıyı sürdürmeye çalışma davranışları gibi.

Herhangi bir farklı davranış yok. Çevrede de görmedim. Sadece özlem var eski yaşantıya. İçten içe yansıyan bir durum bulunmuyor.

Görüşmeci 3: Erkek

Yaş:29 Meslek: Doğalgaz Teknikeri

- 1.** Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Apartman hayatı bence daha kötü. Burada komşuluk olayı pek yok. Üst kattaki mesela seni rahatsız edebiliyor. Küçük çocukları falan varsa. Şu an otopark sorunu var mesela. Müstakil evde bu sıkıntılarımız yoktu. Orada komşuluk çok iyiydi. Herkes birbirini tanır gider gelirdi. Apartmanda böyle bir şey olmuyor

yani apartman hayatının da güzel yanları var ısınma kalorifer ile sağlanıyor. Sobayla falan uğraşmıyorsun. Duş için mesela güneş enerjisi vardı. Kış günleri sorun oluyordu. Apartmanda böyle bir sorunumuz yok.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Daha güzel olabilirdi. Mesela binaların aralığı daha fazla olabilirdi. Kullanım alanları mesela mutfak, salon daha geniş yapılabilirdi. Ebeveyn banyosu bütün dairelerde olabilirdi. Bina içinde daha fazla otopark alanı yapılabilirdi. Yeşil alan daha fazla yapılabilirdi. Maalesef burada biraz taşeron firmalara daha fazla nasıl para kazandırırız derdine düşmüşler. Sitenin etrafında parklar, yürüme alanları yapılabilirdi. Site içi de aynı şekilde spor alanları, daha çok yürüme alanı yapılabilirdi.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşamınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşamınızdan memnun musunuz?

Dönüşüm öncesi tabii ki çok güzeldi. Arkadaşlarımla rahat görüşebiliyordum. Şimdi zor görüşüyoruz. Müstakil ev daha iyiydi. İstedik gibi davranabiliyordun. Bahçeye çıkıp mangal yapabiliyordun. Bina da öyle bir durum yok bunalıyorsun. Otel niyetine kullanıyorsun. Anne, baba için de çok zor oluyor. Onlar da sürekli dışarı çıkıp geziyorlardı. En basiti sandalye sesi bile alttaki rahatsız oldu mu diye düşünüyorsun. Yeğenlerim gelince çocuklar koşuyor evde ister istemez. Rahatsız oluyor mu diye düşünüyorsun alt komşun. Alışmak zor oluyor apartmanda yaşamaya. Bahçemiz vardı mesela müstakilde bahçede sebze yetiştirdik. Tavuklar vardı, yumurtası çok güzeldi. Apartmanda marketten almak zorunda kalıyoruz bunları hormonlu, tadı tuzu yok.

Adaptasyon sürecinde aile bireylerinin geçekonu hayatından getirdiği, devam ettirmeye çalıştığı davranışlar var mı?

Bu sorudan anladığımı anlatayım. Bahçe ekmek. Annem ilk geldiğimiz sene bahçe ekti. Site içine devam ettirmek istedi ama olmadı. İzin vermedim. Burada olmaz o iş eskide kaldı. Bahçeyle, tavukla vs. uğraşmayı seviyor. Bizim kapıcı var mesela akşamları dairelerin çöplerini topluyorlar. Biz daha hiç kapıya koymadık. Babam döker ya da nadir ben öyle yani.

Bu davranışın nedeni ne peki hangi düşünceden kaynaklanıyor?

Ayrı olur düşüncesi. Babam emekli, yaptığı bir iş yok o yüzden. Hem kendisi boş kalmıyor, ekmek, camiye gidiyor. Bir tane arkadaşı var onla buluşuyor. Binanın etrafında geziyorlar babama da iyi geliyor.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığımız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Yeterli bulmuyorum. Ulaşım sorunumuz var. Ego sisteminde yazan otobüs zamanında gelmiyor. Yol problemiz var. Aydınlatma sorunu var yollarda, bütün yollara aydınlatma yapamadılar. Şu an ters yönlere girmek zorunda kalıyoruz, planlamada rezillik. Dönüşüm öncesi saatlerinde geliyordu otobüs. Zorluk çektiğimiz zamanlar oldu. Belli bir saatten sonra dolmuşlar çıkmıyordu dönüşüm öncesi. Yani apartman hayatına geçince aslında pek bir değişiklik olmadı. Genel olarak öncesi de sonrası da rezillik. Şu an yollar asfalt, dönüşüm öncesi yollar toprak yoldu. Belediye yardımları falan dönüşüm öncesi nerdeyse her ev yardım alabiliyordu. Yakacak, yiyecek şimdi kimseye vermiyorlar galiba öyle yani.

- 5. Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Temel ihtiyaçlara bakkalı baz alırsak pek değişen bir şey yok ama büyük marketleri baz alırsak apartmanda a101 falan var. Yürüme mesafesiyle ulaşıyoruz ama biz başka maketten alışveriş yapıyoruz. Değişen bir şey yok bizim için.

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Genel olarak apartman binasındaki insanlar daha eğitimliydi. Okulları bilmiyorum ama bizde ya da yakında tanıdık çocuk yok. Gecekondu zamanında insanların eğitim seviyesi düşüktü. Okulda da aynı şekilde bizim mahallede her türlü insan vardı. Maalesef iyi değildi.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Sağlık ocağı eskiden de yoktu. Şimdi de yok. İyi değil, uzak yine bize. Eskiden dolmuşla arabayla giderdik. Şimdi babam yirmi dakika falan yürüyor. Ben evde olmazsam gidiyor yani.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo-kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Sosyal faaliyet maalesef yok. Konak olur ya da ona benzer yüzme havuzu vs. hiçbirini yok. Dediğim gibi taşeronlar para kazandıracağız diye arsaları bu tarz kurumlar için kullanmıyorlar.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Güvenlik açısından şu an daha iyi. Kapıda bir şey bırakmazsanız, hırsızlık daireye gireni duymadım. Eskiden sürekli bir şeyler çalınıyordu. Şimdi sadece ayakkabılarımız çalınıyor. Geçen sene benim, iki gün öncede camide babamın ayakkabısı çalındı. Ama apartmanda daha güvenilir bence.

Eskiden bunu yapanlar mahallenin içindeki yabancılar mıydı dışarıdan gelen insanlar mıydı?

Roman kardeşlerimizdi. İçeriden yani.

Çinçin'den gelenlerin etkisi var mıydı peki bu güvensiz olaylarda?

Orası yıkılınca daha arttı bu durum evet.

Peki şu an TOKİ'de yaşıyorlar mı Çinçin'den gelen insanlar?

Bir iki ev vardı. Onlar da sattı gitti evi. Aidatlar çok yüksek olduğu için yaşam alanı onları sarmaz.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Eskiden orada büyüdüğüm için kendimi oraya ait hissediyordum. Sosyal ilişkiler çok iyiydi komşularla. Ama şimdi kırk daire içinde bir ya da iki kişiyle anca babamlar görüşüyor. Ben hiç memnun değilim. Şu an yani evimiz olduğu için biraz hissetmeye başladım. Alışıyorum yani.

- 11. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Önceki hayatımızda yeşil alan hiç yoktu. Şimdi de site içinde az çok var yeşil alan. Site dışında hiç yok maalesef. Her taraf bina nefes alamıyoruz.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Gecekonduda ısınma soba, kömür ile oluyordu. Belli bir süre yanıyordu. Sadece yatma odalarında ve salondaydı. Mutfak, koridor soğuk oluyordu. Şimdi her taraf sıcak. Konfor açısından bina iyi şu an. Dairede pimapenler çok kötü, çok soğuk geliyor pimapen aralarından. Gecekonduya bakarak yine de iyi.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Önceden memnundum beklentim yoktu çünkü. Şu an değilim. Kaç yıl oldu taşınalı buraya. Göze hitap edecek hiç güzel bir şey yok.

Nasıl bir beklentiniz var şu an?

Küçük çaplı alışveriş merkezi, market, spor tesisi olabilir. Spor salonu, halı saha, yüzme havuzu gibi. Millet bahçesi mesela. Okul yönünden iyi, cami yönünden iyi, küçük market yönünden de iyi burası.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Eskiden gider daha azdı tabi. Konserve olsun, bağ yaprağı, turşu kurulumu vs. hepsi bahçeden karşılanıyordu. Şimdi tabi ki öyle bir durum yok. Hepsi satın alınıyor marketten, pazardan. Binada aidat, ısınma, doğalgaz her şey arttı. İster istemez gelirim yeterli gelmiyor. Ben bekârim bizim ikinci ev var. Burada anne, babamla kalıyoruz. Diğer evi ve biraz borcu bana devrettiler. Kredi kartı olsun, kendi harcamalarım falan kendimi zor çeviriyorum. Evin bütün giderleri bende. Yiyecek, faturalar, eve bir şey alınır falan hepsi bende. Ailemden para istemiyorum. Hâliyle buraya gelince ödemeler çok çok arttı. Daha Şimdi zorlanıyorum enflasyon maalesef beni de derinden etkiledi. Enflasyon karşılığı maaşa yansımadı. Önce de ben çalışıyordum. Kendi ihtiyacımı rahatlıkla karşılıyordum.

Görüşmeci 4: Erkek

Yaş:25 Meslek: Serbest Meslek

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Gecekondu hayatında daha güzel, daha içten ve daha samimi bir hayat yaşıyorsunuz ve bir o kadar da zorlu bir hayat. Mesela kışları gecekondu eziyet olur ama bir o kadar güzel olur. Zorluğu, yağmur, çamur, soba yakma çilesi falan derken gün öyle biter. Ama bir yandan da kar yağdığı zaman sobada pişirilen yemekler çok farklı lezzetler ama onları içinde yaşamak önemli.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdunuz?

Şu an için oturduğumuz site alanı gibi konutlar ideal. Daha çok konut çevresi yeşil alan olarak görmek isterdim

- 3. Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahseder misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Tabi ki değişti. Saraycık'ta komşuluk, arkadaşlık bakımından dolayı çok sıkı derecede bir dostluk bağı vardı. Her ne olursa olsun komşunun veya akrabanın yardıma geleceğini bilirdin. Veya sokağa çıktığın zaman tanıdık, güler yüzlü insanlar. Apartmana taşındıktan sonra bunun zorluğunu çok yaşadık ama insan alışabiliyor bir süre sonra apartmanın rahatlığına.

- 4. Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Her gecekondu nasılsa Saraycık'ta öyleydi. Normal bir köy hayatı gibiydi.

- 5. Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Şu an için istediğimiz şeylere erişmek daha rahat, basit hale geldi. Ulaşım olarak da öyle

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Şu an için bu konuyla ilgili herhangi bir fikrim yok.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Değişen bir şey yok. Evlerimiz şehir içiyle, o zaman da iç içeydi.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Hayır böyle bir faaliyet görmedim. Daha önceki hayatımızda gecekondudan dolayı pek sosyal aktivite veya kültürel etkinliğe katılma imkânı çok azdı. Kendi kendini geliştirmek gerekiyor daha çok.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Tabi ki şu an için daha güvenli. Daha önce güvenlik açısından sıkıntılı günlerimiz geçti.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığımız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Yeni taşındığımız yerde pek mevcut değil komşuluk ilişkileri. Eski mahallemizde daha çok bağılylık komşuluk olarak.

- 11. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Şu an için herhangi bir yeşil alan mevcut değil. Önceki yaşantımızda çok olmasa da yine de memnun edici derecede mevcuttu.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Şu an için yeterli ve konforlu evlerimiz var. Sobamız vardı. Odun ve kömür yoluyla ısıtıyorduk. Sobanın yeri farklıydı tabi.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Yönetimden pek memnun değiliz. Yine de idare eder.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Hayır. Burada ekonomi olarak zorluk daha üst derecede. İyi bir geliriniz yoksa burada yaşamak daha sıkıntılı olabiliyor.

Sorular bitti ama son bir şey daha sormak istiyorum. Gecekondu yaşantısında normal olan ama apartman hayatına uymayan insan davranışları var mı? Apartman hayatına adapte olmaya çalışırken eski yaşantıyı sürdürmeye çalışma davranışları gibi.

İlk zamanlarda buradaki ortama alışamayanlar oldu. Onlar da zaten yapamayınca satıp gittiler. Şu an için abes bir durum yok. Daire yaşantısı diyelim. Mesela eski yaşantımızda bağ bahçe, hayvancılık işiyle uğraşan çok insanımız vardı. Bu bir nevi onların hayata tutunma çabasıydı. Daire hayatı daha sosyal olduğu için zorluklarını yaşadılar.

Görüşmeci 5: Erkek

Yaş:27 Meslek: Avukat

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Apartman daha temiz, ulaşım kolay, fiziki imkanlar daha iyi ama komşuluk, samimiyet, güven vs. yok. Çocukken annem evde olmadığında komşular bakardı bize ama burada bakıcı tutulması falan gerekiyor. Bir yerde fiziki imkanlar iyi diğerinde manevi imkanlar. Ben ikisinden de memnunum ama.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdunuz?

E yine müstakil tarzda yapılırsa çok daha memnun olurduk. Yine apartman yapılacaksa da eski yakın komşuları, talep halinde aynı apartmana denk getirebilselerdi daha güzel olurdu sanki.

3. Gündelik Hayat: Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahseder misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasında yaşadığınızdan memnun musunuz?

Evet, değişti tabi ki. Fiziki imkânlarımız arttı ama kalıp kalıp yapılmış kibrit kutularının içinde olmak da, insanı pek mutlu eden bir şey değilmiş. Mesela gecekonduda bahçemiz ve ağaçlarımız vardı. Orada annem; yeşillik, meyve, sebze yetiştirirdi. Kendi ekmeğimizi kendimiz yapardık. İneklerimiz ve tavuklarımız vardı. Arkadaşlarla dağ, tepe, bayır gezerdik. Şimdi sadece 119 m² bir ev, oradayken her yer bizimdi.

- 4. Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Valla açıkçası ben sadece eve uyumak için geliyorum. Ulaşım için şahsi aracımı kullanıyorum. Onun dışında camii ve okul açısından yeterli gibi duruyor.

- 5. Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Dönüşüm öncesi bakkal vardı. Süpermarket veya mağazalar için Sincan Merkez'e gidiyorduk. Şimdi yine aynı durumdayız. 2-3 km yaklaşmış olduk. Toplu taşıma vs. iyidir bence ama ben şahsi araç kullanıyorum. Yolların ışıklandırma ve tabela sistemi çok saçma. Bazı yerlerde çok uzun u dönüşleri yapılmış. Planı düzgün yapılmamış bence.

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Çocuğum yok, evli değilim. Kardeşim Final Okuluna gidiyor. Özel okul olduğu için memnunuz zaten. Ama kentsel dönüşüm öncesi köyde tek bir okul vardı. Maddi sıkıntılardan dolayı biz pek iyi eğitim alamadık. Okul eve çok uzaktı. Okul yolu bozuktu ve başıboş hayvanlar vardı. Öğretmen kadrosu yetersiz ve eksikti. Ben 3. sınıfta tam olarak okuma yazmayı öğrenebilmişim. Yaklaşık 200 kadar aynı dönem arkadaşımın 20 kadarı ancak üniversite okuyacak temele sahip olabildi. Garip bir durumdu ama öğretmenler arasında başarılı öğrencilerin üzerinde duruluyordu. Bana çoğu zaman test kitaplarımı öğretmenlerim almıştı. Ancak şu anda Sincan'da diğer semtlerle bir farkı yok sanırım imkân açısından.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Bildiğim kadarıyla sağlık hizmeti yok. Ama sağlık hizmetine ulaşım Sincan'daki diğer mahallelerle aynı. Birkaç devlet, birkaç özel hastane ve özel klinikler yeterli değil. Daha çok merkez ilçedeki yakın hastanelere gidiyor insanlar.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Sanırım imkân açısından çocuk parkları dışında bir fark yok. Ama bu imkânlara ulaşabilme noktasında imkân farkı ekonomik sebeplerden dolayı olabilir. Aslında şu anda Sincan'ın diğer semtlerinden hiçbir farkı kalmadı Saraycık'ın.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Evet güvende hissediyorum. Eskiden akşam sekizden sonra falan ablamlar korkardı. Esrar satıcıları, hırsızlar ve kendi yakın çevre dışında tanımadığımız insanlar vardı. Jandarmanın gelmesi zaman alıyordu. Güvenlik kamerası ve sokak aydınlatması yetersizdi.

Peki bu illegal işlerle ilgilenen kimlerdi?

Her çevreden vardı sanırım. Avukat olduğum için birçoğu davalarına bakmamı dahi istedi ama alanım olmadığı için reddetmişim.

10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler: Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Burada pek bir sosyal ilişkimiz yok. Steril hayatlar diye bir kitap okumuştum oradaki gibi sosyal ilişki sıfır maddi imkanlar daha iyi.

Bunun sebebi ne olabilir insanları değiştiren şey maddiyat mı buna mı çıkıyor sonuç ve eskiden nasıl ilişkileriniz vardı?

Ya aslında bence temel sebebi eskiden komşuluk vardı şimdi yok sebebi ise yeni dönemde bireyselliğin ön plana çıkmıştır olması

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yeterli bence. Sağlığı tehdit eden bir şey yok. Önceden planlanmış bir yeşil alan yoktu. Ama sonuçta köyü her yer yeşildi.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

80 m² ve iki artı birdi. Sobayla ısınıyorduk bir şekilde eskiden. Şimdiki 119 m², üç artı bir ve doğalgaz. Ama eskiden bahçemiz vardı o daha güzeldi.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Memnun değiliz. Gereksiz çok aidat topluyorlar. Ciddi manada şikâyet var. Vaktim olsa şikâyet ederdim yönetimi. Duyduğum kadarıyla biraz kafalarına göre şahsi meseleleri için yönetim imkanlarını kullanıyorlar.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Yeterli imkana biz sahibiz ama diğer insanlarda nasıl pek bilemiyorum. İstihdam olacak bir iş imkânı yok. İş merkezi, çarşı, fabrika üretim hane yok.

Görüşmecı 6: Erkek

Yaş:31 **Meslek:** Satış pazarlama sorumlusu

1. Apartman hayatı ile gecekondü hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Apartman hayatı gecekonduya göre daha resmi ve sıkıcı. Gecekondudayken yaşam daha keyifli ama çevre faktörleri yoruyordu. Örnek belediyenin yollara asfalt atmaması, çamurdan geçemememiz, kışın suların donması gibi. Apartman gecekonduya göre konforlu ama gecekondü kadar keyifli değil.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Koca koca apartmanlar yerine müstakil tarzda evler veya 2-3 katlı daha fazla yeşil alanı ve otoparkı olan sıkışık olmayan proje olabilir.

- 3. Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşadığınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasında yaşadığınızdan memnun musunuz?

Çocukluğumuz Saraycık'ta geçti. Sabahtan akşama kadar sokaklarda gezerdik. Okul zamanlarında çamurdan çoraktan zor bela okula giderdik. Kış gelince zaten su donar, elektrik kesilir. Tam bi' rezillikti. Güzel yanı komşuluk çok iyiydi. Ama sosyal imkanlar nerdeyse sıfır gibi. Belli bi' saatten sonra dolmuş, otobüs yok. Doğru düzgün bakkal, market yok. Ama yine de insanların birbirine sahip çıktığı, komşuluğun, dostluğun olduğu yerdirdi. Bi' süre sonra Çinçin'den gelen Çingeneler yerleştikten sonra işin tadı kaçtı tabii. Uyuşturucu satanı mı ararsınız, hırsızlık yapanı mı hepsi vardı. Bi' süre sonra yaşanmaz hale geldi. Kentsel dönüşümden sonra güvenlik anlamında olsun, düzen anlamında olsun bayağı güzel değişimler oldu. Burada aradığımız çoğu şeyi bulabiliyorsunuz. Ulaşımında çok fazla bi' problem yok. Nerdeyse kendi başına bi' şehir oldu.

- 4. Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Kamu hizmeti olarak eski Saraycık'ta herhangi bir hizmet yoktu diyebilirim. Yani nerdeyse yol bile yoktu. Belediyeye ait bi' halk ekmek büfesi vardı. En güzel çalışan yer orasıydı. Muhtar deseniz yerinde yok zaten. Kamuya ait bi' okul, bi' muhtarlık. Yılda bir iki defa asfalt olan sadece bir ana caddeye yama yapıp geçerlerdi. Altyapı falan hak getire zaten. Hepimizin bahçesinde kendi açtığımız foseptik çukurları vardı. Kar küreme falan olmadığı için kar yağdığında öğlene anca otobüs dolmuş gelirdi. O zamanda şoförün canı isterse Saraycık'a çıkar, istemezse otobüs son durakta indirirdi. Burası oraya göre çok çok iyi. Tek problem hala yollarda ışıklandırma ve ters yön durumlarına çözüm sağlayamamış olmaları. Burası eskiye göre çok çok iyi.

- 5. Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Rahat rahat erişebiliyorum. Ulaşım şartları gayet iyi. Tabii devam eden etaplar bittiğinde nasıl olacak onu bilemem. Kampanyalara bakınca çok fazla konut yapılacak. Dönüşümden önce otobüs kartı almak için bile Sincan merkeze geliyorduk. Gerisini siz düşünün artık

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Henüz çocuğum yok. Onun için bu soruya bir şey diyemeyeceğim. Ama çevreden duyduğum kadarıyla buradaki eğitim kaliteli.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

1. etapta bi' sağlık kuruluşu yok. Bildiğim kadarıyla özel bi' sağlık kabini ve eczane var. Onlara da ihtiyacım olmadı şükür. Ama hastanelere ulaşım kolay. Eski Saraycık'ta hastane için Fatih Devlete ya da

Ulus'a falan gidiyorduk. O da dolmuş, otobüs gelirse. Gelmezse de gimsanın servis araçlarıyla Sincan merkeze, oradan dolmuş ya da otobüsle hastaneye.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo-kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Her etabın kendisine ait voleybol, basketbol sahası, çocuk oyun alanları mevcut, rahatlıkla ulaşılabilir ve yeterli. Önceki durumda bu imkanların hiçbiri yoktu. Yapılanı da bir iki gün içerisinde söküp çalıyorlardı. Şimdi etap yönetimleri bakımını, temizliğini yapıyor.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Önceki mahallede güvenlik falan hak getire. Önceden Jandarma sorumluluk bölgesindeyken iyiydi ama mahalle olup polise geçince çokta güvenli olmadı. Jandarma, polise göre daha sert olduğu için caydırıcıydı. Bu mahalle nazaran daha güvenli, etapların etrafına tel çit ve kapı yapılırsa daha da güvenli olur tabi arka caddelere polis kontrolüyle. Etraftaki boş alanlarda uyuşturucu içildiğini duyuyorum. Bi' kaç kez de binaların içinden ayakkabı çalındığını duydum. Fazla da güvensiz hissetmiyorum açıkçası. Eskiden Saraycık, insanların birbirine sahip çıktığı, komşuluğun, dostluğun olduğu yerdı. Bir süre sonra Çinçin'den gelen Çingeneler yerleştikten sonra işin tadı kaçtı tabi. Uyuşturucu satanı mı ararsınız, hırsızlık yapanı mı hepsi vardı. Zaten Saraycık'ı mahveden onlar oldu. Gültepe (Çinçin)'de TOKİ yapıldıktan sonra, önce bi' kısmı oradaki TOKİ'de barınmadıkları için buraya geldiler. Çinçin yıkılmaya başlayınca kalanları da oradan geldi. Şu an burada kaldıklarını düşünmüyorum, hiç denk gelmedim. Hepsi olmasa da bence %90'ı problemliydi. Hani belki onlara göre yaşantıları normal ama bize göre problemlı. Yani ayırım yapmak gibi olmasın. O dönemde doğu tarafından bayağı gelen göç oldu. Onların gençleri de ezilmemek için o tayfaya katıldı. Çinçinliler kadar olmasa da onların da bi' miktar payı var. Tabi bu tüm Saraycıklar veya Doğulular aynı demek değil, yanlış anlaşılmasın. Çok fazla oldu yani bi' gecekonduda üç, dört aile yaşayanları biliyorum göç edipte gelen. Hani ağırlık olarak Çorumlu, Yozgatlı çok fazlaydı. Bi' dönemden sonra Doğulular çok fazla gelmeye başladı. Mesela Saraycık'ta dönüşümden önceki son zamanlarda artık insanlar başımız belaya girmesin, çoluk çocuk zarar görmesin diye yok pahasına evini, arsasını sattı veya yıkıp gitti. Malazgirt Mahallesi olsun, Pınarbaşı olsun çoğu kişi Saraycık'tan taşındı. Bi' süre sonra yaşanmaz hale geldi. Kentsel dönüşümden sonra güvenlik anlamında olsun, düzen anlamında olsun, bayağı güzel değişimler oldu. Ama buradaki eski Saraycık'a doğru taraflarda kalan yolları denetlemezlerse çok da uzun sürmez gibi. Çünkü akşam adam kesseler, üç gün sonra fark edilir. O durumda yani ama sekiz, dokuzdan sonra ortalık berbat ne polis geziyor ne başka bir şey. Ben hiç bekçiye denk gelmedim mesela, polisi bir iki defa gördüm. O da TOKİ'nin çıkışındaki Final Kolejinin orada trafik çevirmesi yapıyorlardı. Ama arka taraflarda hiç denk gelmedim. Hani binalarda da ahım şahım bi' güvenlik yok. İsteyen elini kolunu sallayıp girer. Etrafa tel, çit, kapı yapılması için anket yapıyorlar ama henüz bir sonuç yok. Orada içip kafayı bulan rahat rahat girer TOKİ'ye yani.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığımız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Burada çok fazla bi' sosyal ilişki yok. Komşu komşuyu tanımıyor. Sabah işe gidip akşam eve geliyoruz. Daha öncesinde herkesin herkesten haberi vardı. Herkes birbirini tanırdı ama burada maalesef.

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yeterli, ulaşım kolay. Dikilen ağaçlar büyüdüğünde daha da güzel olacak. Yazın ilaçlamanın yetersiz olduğu için çok fazla sivrisinek vardı. Bu yaza çözüm bulunur herhalde. Önceki yaşantıda kendimize ait bahçemiz, meyve ağaçlarımız falan olduğu için daha keyifliydi. Ama bu kadar düzenli değildi tabi.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Fiziksel özellikler yeterli ve konforlu. Dönüşüm öncesi gecekonduydu. Şimdi site daha rahat. Gecekondudayken ısınma kömür sobası ile sağlanıyordu.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Belediye elinden geleni yapıyor diye görüyorum. Ama TOKİ'nin yönetimi çok söz sahibi değil gibi ya da uğraşmak istemiyor. Site içerisinde yasak dedikleri çoğu şeye göz yumuyorlar. Mesela çamaşır asmak, bina içlerine motosiklet park etmek, sitenin önünde ortak elektrik prizlerini kullanarak araba temizlemek gibi şeylere göz yumuyorlar.

İnsanların bu davranışlarının kaynağı ne peki, bina hayatına adapte olup olmamalarıyla mı ilgili?

Adapte olamayan da var, değişmek istemeyen de bence. Ben burada binanın içinde tarhana kurutan da gördüm, balkonda halı yıkayan da, sekizinci katta oturup, halı çırpıp, komşuyla saç baş birbirine giren de var. Ortaya karışık oldu yani burası.

Bu problemin önüne nasıl geçilebilir ve bu problemin projeyle bir bağlantısı var mı sizce?

Projede problem yok, sorun insanlar da. Site yönetimi daha katı olursa belki önüne geçebilir. Tutanak tutar, zabıtaya bildirir işte ne gerekiyorsa. Sonuçta toplu yaşam alanı, belli başlı kurallar varsa bi' şekilde insanların uyması sağlanmalı. Yoksa o yapıyorsa bende yaparım zihniyetiyle büyür gider bence.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Buradaki oturanlar devlet memuru ve yakın organizelerde çalışanlar diye biliyorum. Çok lüks bi' yer değil. 175 TL aidatı var. Kışın ortalama ısınma bedeli 500-600 TL arası çıkıyor. Eşim de çalıştığı için gelirim gayet yeterli. Ama asgari ücretle çalışıp da burada kirada oturanlar bayağı zorlanır diye tahmin ediyorum. 3000-3500 TL kiralardan bahsediliyor. Eski Saraycık'ta iken evi babam geçindiriyordu. Orada yeterli mi değil mi çok hesaplamıyordum ama.

Görüşmeci 7: Erkek**Yaş:25 Meslek: Esnaf****1. Apartman hayatı ile gecekondü hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?**

Gecekondü yaşantısında kendi bağımız, bahçemiz vardı. Komşuluk vardı. Burada maalesef ne bağım bahçem var, ne komşuluk var. Biz alışmamışız dairede oturmaya, sürekli alt tarafa, üst tarafa ses mi gider gelir. Evinde rahat rahat konuşamıyorsun bile. En büyük özellik burada komşuluk yok. Orada aile olmuştuk herkesle, bildiğin köylü olmuştuk ama burada o yok. Orada eksik olsa istediğin komşudan gidip alabiliyordun, evine girip alabiliyordun, sofrasına oturabiliyordun. Burada selam selam, merhaba merhaba. Eskilerle devam ediyor. Herkes dağıldığı için daha da yakınlaştık. Şimdi hiç birbirini sevmeyen adam bile birbirini görmeyince özlüyor. Çünkü oranın ortamı farklıydı. Burada ne o rahatlık ne komşuluk var. İstediyin zaman çıkıyordun bahçene, mangalını yakıyordun. Herkesi tanıyorsun, mahalleye yabancı araç girse biliyorsun ama burada kimse kimseyi tanımıyor, karşı komşunu bilmiyorsun. O yüzden baya sıkıntı, çok fark var. Sen yaklaşsan da ister istemez bizim bir şeyimiz oluşmuş; örf, adet. Zamanında Saraycıklı diye farklı gözle baktığı için bu seferde herkes birbirine kenetlenmiş. Biz de bu sefer onları yabancı görüyoruz. Bizim örfümüze, adetimize uymuyor. Şimdi burada her kesimden insan var; kimisi açık, kimisi kapalı, kimisi geniş bize göre değil mesela. Örf, adetler yok yani. Bizim orada 20 senedir örf, adetin oluşmuş. Mahallendeki herkesi sahipleniyorsun, burada kimseyi sahiplenemezsin.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdunuz?

Halkı, tamam asimile edersin ama örnek vereyim Çingenelerin çoğu zaten paraya verdi gitti. Onlar da paraya verdiyse zaten başka da asimile edilecek bir şey yok zaten. Bütün halkta kötü değildi. Aradan üç beş tane kişi çıktı diye Saraycık'ın adını çıkardılar. Hepsini bile kötü olsa bırak biz kötüler hepsi bir arada kalalım. Biz ayrılmak istemiyorduk. Çoğu kişi de aynı şeyi söyler. Bizi yerimizde, oturduğumuz yer burası mı, burada ve komşularımızla yakın yerde verselermiş. Birini bi' binaya atmış, birini öbür bölgeye atmış, biri orada, biri burada herkesi asimile ettiler. Herkesi ayırdılar. Yeşillik olarak da böyle olmaması lazımdı. Şu an dağ, bayır böyle çam dikiyorlar. Onu da önemli kişiler gelince diktiler zaten sırf güzel göstermek için. Dediğim gibi mahalleliyi ayırmadan, bize istediğimiz yerden verselerdi. Bizi diyorum ya dereye koydular. Bizim oranın birinci katı, buranın onuncu katına bedel hani yüksekti güzeldi. Ayırmadan ve bu yeşillendirme, bu düzen böyle olmaması lazımdı. Farklı bir düzen yapılması lazımdı. Ayırıyorsan da tamam illa herkesi aynı konuta verme ama bu kadar ayırma hiç değilse.

Mahalleliyi ayırmadan bir bölgenin Saraycık yerlilerine verilmesi durumu daha çok ötekileştirmeye sebep olmaz mıydı?

Şimdi benim dediğim gibi üç, beş kişiyi verirseniz de bu sefer de kimse gelip oraya oturmazdı o da var. Şimdi evet, tamam asimile ama hani dışlasınlar. Bize fark etmezdi biz alıştık yani ona, artık bünye alışmış. Fark etmez bizim mahallemiz yine bizim olsun da yani hiç değilse aynı konutta herkesi de değil, çoğunu diyorum ya. Bir tane komşu bile denk gelmiyor. Biri ta birinci bölge, biri ta ikinci bölge, üçüncü bölge orada da zaten bir ton bina var. Biri bi' binada, biri bi' binada. Çoğu birbirini görmüyor. Çoğu hani arada rast gelirse karşılaşıyor. Yerler uzak her dakika gidip gelinmiyor. Yenilerle de samimi olmazsan sıkıntı. Diyorum ya zannetmiyorum öyle olacağını. Öyle olsaydı da zaten sıkıntı olmazdı. Bizim milletimiz alışmıştı zaten kimse kimseyi tınlamıyordu zaten. Bizim kendi mahallemiz olsa, gerekirse bi' bölgeyi bize

verselerdi ki bir bölge tutmazdı bile. Bir etabı bize verselerdi yeterdi zaten. Şimdi buraya gelmesinler çokta umurumuzda.

- 3. Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahseder misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşadığınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşamınızdan memnun musunuz?

Ben hayatımdan memnunum ama dediğim gibi ortamından memnun değilim. Bundan zaten kimse memnun değil. Dediğim gibi arkadaşlık, dostluk, aile, komşuluk farklıydı. Burada öyle bir şey yok. Günlük yaşamda da tabi bi' mangal yakardık, bi' futbol oynardık. Kendi yerimiz, kendi alanımız. Hayvanımız vardı. İstedığımız her şeyi besliyorduk. Şimdi maalesef böyle yerlerde besleyemiyoruz. Bizim beslediğimiz tarz değil, onlar evcil besliyor, biz normal besliyorduk kangal falan. Şu an imkân olsa, tekrar o Saraycık ortamına dönmek isteriz.

- 4. Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığımız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Eski Saraycık gerçekten ötekileştirilmişti. Tamam belki halkından diyebiliriz. İçinde belki kötü şeyler oluyordu ama bu da ister istemez devletin de biraz elindeydi. Eskiden kamu hizmeti gelmiyordu. Şimdi burada da eksiklik çok, yolun ters olmasından tut başka şeylere kadar ama öncekine göre kamu hizmeti geliyor. Eskiden devlet kendi varlığını göstermiyordu. Tamam geliyordu, gidiyordu, yardımı, polisi vs. ama polis sadece garibana polislik yapıyordu, güçlüye polislik yapmıyordu.

- 5. Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Burada evet TOKİ bir şeyler yapmış ama sadece market, emlakçı var. Öyle pek bir şey yok. Eski Saraycık'tan bir farkı yok. Diğer ihtiyaçların için arabana binip yine merkeze gitmek zorundasın. Saraycık'ta da bu ulaştığımız şeylere rahat erişebiliyorduk zaten. Ulaşım iyi, ulaşım da bir sıkıntı yok. Saraycık'ta eskiden de ulaşım da problem yoktu. Sadece biraz olaylar olunca çıkmıyorlardı. Öbür türlü bir sıkıntımız yoktu. Dolmuş oraya da gidiyordu, buraya da geliyor fark eden bir şey yok. Ulaşım da problem kavşak açık değil, yollar ters 30 m yol için 1 km rahat dolanıyorsun.

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarımızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Kesim değiştiğinden, ister istemez eğitim de değişti. Orada umursamıyorlardı, hor görüldüğü için ortamdan dolayı. O ortama rağmen okuduk çıktık mı? Evet çıktık ama çok nadir, on parmaktan biri çıktı. Çünkü hocalar önemsemiyordu hocalar da ayrı görüyordu. Biz bir geziye gidecektik her sınıftan beşer kişi benim yanıma geldi. Okul aile birliği beş kişi gidecek dedi. Sadece bizim arkadaşları yazdım beşimizi. Sonra hoca müdür yardımcısına sormuş bizi götürmedi. Niye? Biz Saraycıklıyız. Orada çıkar gider olay çıkarırız. Gitti okul mesela çocuklar orada dayak yemiş gelmiş. Yine kavga çıkmış bu sefer dayak yemişler gelmişler. Biz gitseydik ne olacaktı. Belki kavga yine çıkardı ama hiç değilse dayak yemezlerdi. Biz gitmeden de o kavga çıkmış. Bir olunca, iki olunca bu seferde ister istemez tutkunluk oluyordu. Diyorsun onlar bizi ötekileştirirse biz de onları ötekileştiririz. Altında kaldık mı, kalmadık. O ayrı bir şey ama hocalar bile

yapıyordu bunu. Özellikle ilkokulda umursamıyordu. Aileler de okumamış olduğundan çoğu aile bilmiyordu. Bilen aile yine hakkını savunuyordu ama hocalar bile ders işlemedi. Okullarda temizlik desen yok. Burada şimdi denetim var, takip eden var, okumuş aileler var. Orada beş altı çocuklu hangi birinin peşinden gidecek. Aileler değiştiği için eğitim değişmiştir. Orada veliler üstüne düşmediği için hocaların da, hiç kimsenin de umurunda değildik.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Burada değişen bir şey yok. Yine aynı sağlık ocağına gidiyoruz bu sefer bizim için daha da uzaklaştı.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Herhangi bir değişiklik olmadı. Sadece konutları buraya diktiler. Market açıldı. Eczane, okul başkada bir şey yok. Tam tersi eskiden hiç değilse bi' arkadaşlık vardı. Kendi aramızda bi' oyunumuz vardı, eğlenmemiz vardı, takılmamız vardı. Şu an o yok. Sadece fiziki burası sadece rant benim gözümde. Bizim yerimizde bile vermediler. Hiç değilse bizim yerimizde verselerdi. Derdik ki kendi yerimiz oranın birinci katı buranın onuncu katına bedel. Bizi dereye koydular. Attılar gittiler. Burada herhangi bi' sosyokültürel alan yok. Çocuklardan da görüyorum. Ev koymuşlar ortaya da bir tane park koymuşlar. O park Saraycıkta'da vardı.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Burada bazı etaplarda var da buraya daha yeni yapılacak, kamera falan takılacak. Burada da gelir gelmez hırsızlık olayı falan oldu. Her yerde olur. Saraycık o konuda güvenli değildi. Tabi adamına göre bizim açımızdan, yaşayan açısından sıkıntı yoktu. Dışarıdan gelenler için sıkıntılı olabilir esardı, eroindi, silahtı oydu buydu. Kendimize güvenliydi yani onların zararı bize dokunmazdı yani. Dışarıdakiler almaya geliyordu. İçinde çok nadir oluyordu Çingeneler birbirine giriyordu ama onlarınki iki günlüktü. Bugün küserler yarın karşılıklı oynarlar. Dışarıdakine zararı vardı, içeridekine değil. Sadece hırsızlık olmadı. Başkalarına yapan oldu mu? Birbirine küs olunca yapanlar oldu ama bu her yerde olur. Saraycık'a özgü bir şey değil. Şöyle, devlet kendi varlığını göstermiş olsaydı burada da kendini gösterirdi, orada da. Benim düğünümde mesela silah atılmasında bana karşı çıkıyordu ama Çingenelerinkine gidip karşıdan izliyordu. Hepsinin kafası sarhoş gidip de müdahale edemiyordu. Şu an eroin, esrar yine duydum sağdan soldan. Benim bu etapta daha çok gördüğüm fuhuş. Ben bunu diyorum işte bizim mahallede bir yabancı araba gelse, bir kızın peşine biri takılsa, herkes düşmanı da olsa, tanımadığı da olsa hayırdır der; herkes birbirini tanır. Burada mesela araba giriyor kimseyi tanımıyorsun. Burada kapı komşunu tanımıyorsun. Güvenlik açısından orası daha güvenliydi. Eroin esrar hakkında bir şey demiyorum, devlet varlığını gösterse burada nasıl gösteriyorsa orada da gösterir, yeter ki istesin ama göstermiyordu. Sen böyle nasıl güvenliği sağlayacaksın. Ya da adamın birini yakalamış etmişsen çoğu es geçiyordu. Ben arıyordum polisi gel diyordum şey yap. Bizim bi' hayvanımız çalındı. Aradık polis ta sabahleyin geldi. Adama aynı anda müdahale etse ya da bir saat sonra müdahale etse onu bulacakken bir gün sonra gelmiş. Ne parmak izi alıyor ne bir şey. Poliste umursamıyordu.

10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler: Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Biz hala eskilerle bir aradayız. Bakıyorum, Saraycık'ta oturan çok nadir kişiler arkadaş ediniyor. Herkes yine eski aynı takım, bizim yaşayış tarzımızla, buraninki çoğunukiyle uymuyor. Tabi ki iyisi vardır. Hepsini kötülemiyorum. Bir kere diyorum ya o ötekileştirme olduğu için bir kere tutunmuş daha da bırakmıyor. Buranın adamı da fazla uymuyor yani. Ortam, aile farklıydı herkes birbirini tanıyordu. 20 yıl kolay değil. Çocukluğum, gençliğim, büyümüşsün her şeyi orada yaşadığın için farklı yani. Bi' de yokluğu beraber görmüşsün, varlığı beraber görmüşsün. O yokluk belki de bizi daha çok bağladı. Şimdi geliyorum herkes varlık içinde giyinişiyile. Şimdi kimsenin çocuğu çalışmıyor. Bizde herkes çalışırdı. Boyada çalışırdı, simit satardı. Herkes kendi ailesine küçük yaşta katkı sağlıyordu.

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yeşil alan eskiden bağımız bahçemiz her yer yeşildi. Şimdi yeşil alan göremiyoruz. Yeterli değil.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Burası Saraycık'a göre konforlu, merkezi sistem olduğu için bütün odalar daha sıcak. Saraycık'ta bir odada, en fazla iki odada soba oluyordu. Sobayla ısınyorduk. Bu defa toplu birlik yatıyorduk. Şimdi burada her odayı açabiliyorsun. O yönden rahat. Sadece merkezi sistem kötülüğü var. Yaksan da yakmasan da mecbur ödeyeceksin. O da ayrı bir sıkıntı.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Önceden Saraycık'ta muhtar yoktu. Önceden muhtar seçiliyordu. Aşağıya çekip gidiyordu. Taşınıyordu burayla alakası yoktu. Burada site yönetiminden bahsedecek olursak memnun değilim. Bir tek çöp atma ve arada bi' temizlik var. Onun için de verdiğimiz para bence çok fazla. Bi' çöp atıyor. Çoğu zaman da denk gelmiyor zaten. Sonra izinliydim, hastaydım falan. Ben hep kendim atıyorum zaten. Biz hiç alışıkta değiliz zaten. Yönetimin yaptığı bir şey yok. Arada burada temizlik çoğu kişi bundan şikayetçi.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Dönüşümden önce daha rahattı. Dediğim gibi burada aidatı var. Onu var bunu var. Ama burada da geçimimizi sağlıyoruz.

Görüşmeci 8: Erkek

Yaş:36 **Meslek:** Emlakçı

1. Apartman hayatı ile gecekonduda hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Apartman temiz ama gecekonduda pis. Gecekondudan şöyle memnunduk gecekonduda mesela istediğimizde mangalımızı yakabiliyorduk. Komşuları rahatsız etmeden. Kendimiz rahatsız olmazdık. Apartmanda üst

kattan mesela ses geliyor alt kata. Bizde alt kattakine rahatsızlık veriyoruz mecburen. İster istemez oluyor. Bundan dolayı apartmandan çok memnun değiliz. Gecekonduyan memnunuz. Mangalımızı yapıyorduk, semaver çayımızı yakıyorduk. Kimse rahatsız olmadan, gelip bize şikâyetle bulunmadan. Biz bu güzelliklerimizden şu anda mahrum kaldık.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdunuz?

Şu anki halimizden memnunuz yani. Memnun olmasak gecekonduyla tartsak da şu an ki halimizden memnunuz. Şu anda oturuyoruz. Binamız temiz, çevre güvenliğimiz var, otobüs dolmuşumuz hemen ayaklarımızın altında. Zaten istediğimiz zaman istediğimiz yere gidip gelebiliyoruz.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahseder misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Gecekonduyken mesela o zaman Çingene çevremiz vardı. Hırsız olan çevremiz vardı. Uyuşturucu satan çok kişi vardı gecekondu zamanında. Şu anda o bütün pisliklerden arındırılmış ve şu anda tertemiz. Çoluğumuzu çocuğumuzu güzel bir şekilde yetiştirebileceğimiz bir hale geldi.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Şu anda yeterli. Önceden yeterli değildi.

5. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Evet şu anda erişebiliyoruz. Daha öncesinde şehir merkezine gidiyorduk. Ulaşım şartları çok güzel. Otobüsümüz, dolmuşumuz her şeyimiz var. Önceden de vardı ama bu kadar güzel değildi. Şu anda daha iyi.

6. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Eskiye göre eğitimin kalitesi şimdi çok güzel.

7. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Sağlık hizmetleri zaten şu anda eskisi gibi. Nasıl hastaneye gidiyorsak şu anda da aynı o şekilde hastaneye gidiyoruz.

8. **Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Evet var. Parklarımız, oturma alanlarımız, yönetim odalarının sohbet odaları var. Daha önce yoktu.

9. **Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Daha önce güvenli görmüyorduk kendimizi. Şu anda güvendesiniz. Şu anda güzel beklentilerimiz var. Her şeyimiz var.

10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler: Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Daha önce daha iyiydi. Şu an yok. Hiç hissetmiyoruz kendimizi ait. Kimse kimseyi tanımıyor. Hepsi yabancı. Hiç kimseyle konuşmuyoruz. Hiç kimseyi tanımıyoruz. Tanısak bile insanlık yok. Şurada bi' kavga edelim. Millet hep çıkar izler. Kimse gelip araya girip de ayırmaz.

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yeşil alan yeterli bence. Sağlığı tehdit eden unsur yok. Daha önce yoktu.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Şu anda yeterli ve konforlu. Daha önce gecekondu olduğu için değil.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Memnunuz. Daha önce yoktu.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirin buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirin yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Tabi ki yeterli değil. Daha önce yetiyordu. Daha önce mesela serbest meslekte çalışıyorduk. Daha önce yeterliydi. Yüz lira alıyorduk. Bize yetiyordu da artıyordu. Şu anda yüz lira yetmiyor. 1 Milyar bile yetmiyor. TOKİ çok güzel olmuş. Şu anda oturuyoruz tertemiz. Çöpümüz kapıdan alınıyor. Dibimizde çöp yok pislik yok. Tertemiz binalar, görevliler var temizlik yapıyor.

Görüşmeci 9: Kadın

Yaş:46 Meslek: Ev hanımı

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Gecekondu biraz daha serbest. Apartman hayatı komşularımız, tanıdıklarımız var. Biraz daha kolaylaştı. Zorlukları da var kolaylıkları da var. Tabi ki şimdiki hayatımız daha rahat. O zaman ulaşım biraz daha zordu. Burada mecburen arabayla inmek zorunda kalıyorsun. Her zaman da bulunmuyordu. Araba, çamur çaylak işte öyle geçti. Daha sonraları yol neyim yapıldı da biraz daha kurtardı.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

İşte o yol açılrsa daha memnun kalırdık. Bi' de büyük marketler olsa, mağazalar daha iyi olurdu.

3. Gündelik Hayat: Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Günlük hayatımızda hep içerideyiz zaten. Orada dışarıydık. Biraz daha rahattık. Burada dört duvar arasında bi' çocukları almaya gidersen gidiyorsun okula. Bi' de işte parkta neyim oturursan komşularla, buluşursan. Başka da bir şeyimiz yok. Yani dışarıda çok gezen biri de değilim.

- 4. Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Kamu hizmetleri vardı da eksikleri de vardı. Burada işte bakkallar ne var da büyük mağazalar yok. Böyle giyim üzerine falan. Mecburen aşağıya inmek zorunda kalıyoruz.

- 5. Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Ulaşım daha rahat şimdi kapımızın önünden binip gidiyoruz. Eskiden biraz daha zordu. Kendi araban olursa biraz daha kolay. Eskiden toplu ulaşım vardı ama tek başına uzak olduğu için pek gitmiyorduk. Yanımızda biri olacak öyle. Şimdi daha rahat yollar. Şimdi iyi eskiye göre daha iyi. Bizim zamanımızda yirmi sene oldu işte Saraycık'ta ilk geldiğimizden bu yanadır. İlk geldiğimiz zamanlar daha zordu. Ondan sonra bura yapıldı. Yollar daha da kolaylaştı. Şimdi daha iyi.

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Şimdi daha iyi bence. Eskiden kitapları hep kendimiz alıyorduk. Şimdi gidiyor çocuklar okulda kitaplar önlerinde. Öğretmenler daha iyi ilgileniyor.

Eskiden neden ilgilenmiyorlardı sizce?

Bilmiyorum artık ortamdan mı ne bizim orası biraz daha karışıkçı Çingeneler de vardı. İnsanlardan dolayı mıydı artık. Yani yetersiz kalıyorlardı baş edemiyorlardı.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Şimdi eskiye göre daha iyi tabi. İstedğin zaman randevu alıp gidebiliyorsun.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Sosyal yeni yapılacak işte. Evlerimizin önünde kalan arsalarla yapacaklar. Yaşlıları toplamak için. Geçen sene bi' başladılar geri bıraktılar. Bilmiyorum artık bu sene olur mu, olmaz mı? Eskiden yoktu. Saraycık'ta zaten hiçbir şey yoktu. Bi' okul, bi' cami, bi' tane de kahve vardı. Şimdi TOKİ'ye ait her şey var. Bir tek işte mağazalar eksik. Büyük marketler de var da o yüzden kıyafet falan alacak olduğun zaman ya Sincan'a ineceksin ya da bir yere gideceksin.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Güvenlik şimdi daha iyi. Eskiden işte ortam biraz daha karışık olduğu için polis, jandarma hiçbir şey yoktu. Herkes kendi başının çaresine bakıyorsa bakıyordu. Polisi çağırırsan gelmiyordu. Saraycık'ta polisler de korkuyordu. O yüzden olaylar bittikten sonra ancak geliyordu. Bıkmışlardı yani. Şimdi iyi buralar, güvenli.

Çocuklarımızı çıkarıyoruz, oynatıyoruz parklarda kendileri de oynuyor bir saat, iki saat geliyorlar. Ama eskiden korkuyorduk bir yere göndermeye. Okuldan mesela gidiyorduk, kendimiz alıyorduk kocaman çocukları, Çingeneler dövüşür falan diye. Şimdi daha iyi hem okullarımız yakın en yakın okula veriyorlar.

10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler: Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Sosyal ilişkiler bir yere katılmadığımız için o kadar önemli değil zaten evdeyiz eskiden de aynıydı şimdi de aynı. Komşuluk ilişkisi iyi bizim apartmanımız çok iyi. Aynı köy hayatı gibi herkes birbirini tanıyor biliyor bizim apartman güzel. Hele iki tane komşum var aynı bir evli gibiyiz o bizde biz onda yani öyle korkacak bir durumumuz yok.

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Eskiden hiç park falan bir şey yoktu böyle. Aynı köy gibiydi. Hani geldik. Kendimiz yaptık evlerimizi oturduk gecekonduydu işte. Arsalar verilince buralardan verdiler. Şimdi daha rahat.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Tabi ki şimdiki konfor daha iyi. Eskiden soba kuruyorduk mesela. Herkes bir odada oturuyordu. Çocuklar rahat ders çalışmıyordu. Odalar ayırdı ama soba olmadığı için bir yerde olduğu için gelip orada çalışıyorlardı. Şimdi daha rahat herkesin odası ayrı ayrı oluyor. Gelen misafirin de rahat oluyor. Ev halkı daha rahat oluyor. Eskiden küçüktü. Şimdi evlerimiz iyi. Üç artı bir evde oturuyorum ben. Kendi evimiz. Borçluyuz ama öduyoruz yani kira öder gibi. Bilmiyorum ne kadar sürecek.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Bölgenin yönetimi iyi de yolun orayı açtılar bi sefer geri kapattılar. Oradan memnun değiliz kavşaktan. Kavşağı geri dönüyor arabalar geri bu tarafa geliyorlar. Hani o kestirmeyi açsalar hemen bu tarafa geçilecek. Bir adımlık yere bir sürü yer dolaniyorsun. Eskiden yönetim yoktu. Muhtar vardı işte ne kadar yönetebilirse.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Her şey çok pahalandı. Ekonomik şartlar çok kötü. Dönüşümden önce de çarşıdan alıyorduk şimdi de çarşıdan alıyoruz bir şey değişmedi.

Görüşmeci 10: Kadın

Yaş:53 **Meslek:** Ev hanımı

1. Apartman hayatı ile gecekondü hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Bina hayatı güzel bir şey ama sıkıcı. Gecekonduda insan rahat oluyordu kendi başına. Yani çoluğun çocuğun serbest, rahat bura gibi olmuyor. Burası kapalı bir kutu.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdunuz?

Şu aidatımız biraz az olsaydı. TOKİ'yi bize borçsuz verselerdi. Bi' de şu merkezi sistemde herkesin saati kendine göre olsa. Ufak çocuğu olan oluyor. Hastası olan oluyor. Onlar çok yakıyor. Onlarla beraber biz de ödüyoruz aynı parayı. Etraf iyi, memnunuz sıkıntımız yok çok şükür.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahseder misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Orada yaptığımızı burada yapamıyoruz. Mesela rahat şey yapamıyorsun. Halı çırpamıyorsun, kilim çırpamıyorsun, bi' rahat hareket edemiyorsun. Rahatsız edeceksin aşağıdakileri diye konuyu komşuyu. E tabi orası rahat kendi başına bir ev müstakil. Temizlik yönünden de bura iyi.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığımız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Orası pisti ya Çingeneler neler vardı. Ora tabi ki pisti, gecekond ortamıydı.

5. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Ulaşıyoruz kendi şahsi arabamız da var. Orada da ulaşıyorduk da orada da tabi ki sıkıntılarımız oluyordu. Çocuklar küçüktü. Adamın doğru düzgün belli bi' işi yoktu. İnşaatta çalışıyordu işte. Yazın çalışıyordu. Kışın sıkıntıyla geçiniyordun.

6. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Orayla burası bir olur mu. Burası tabi daha güzel, bakımlı. Ora gecekondu semtiydi. Orada çocuklarımız bura gibi düzenli olmuyordu. Öğretmenlerin arkasından atamam şimdi. Onlar istediği kadar ilgileniyordu bebelerle ama bebeler onlara göre hareket yapıyordu yaşanan yere göre. Başa çıkamıyorlardı. Burası biraz daha tabi oradan iyi yani.

7. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Şu anda aynı herhalde.

8. **Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Parklara iniyoruz. Tanıdığımız komşulara gidiyoruz oradaki oturduğumuz. Akrabalarımıza neyim gidiyoruz. Başka binalara fazla girip çıkamıyoruz. Kimseyi tanımıyoruz daha. Orası serbestti. Komşumuzla içeride dışarıda oturuyorduk. Birbirimize gidip geliyorduk. Herkes birbirini tanıyordu. Burada tanıyamıyorsun kimseyi.

9. **Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Tabi ki. Orada edemiyorduk. Oranın ortamı kötüydü. Orada Kürtler, Çingenerler. Çoluğumu çocuğumu rahat bırakamıyordum. Sürekli peşinde geziyorduk. Hırsızlık yapıyordu Çingenerler.

Bu durumlara müdahale edilmiyor muydu?

Buraya polis karışmıyordu. Jandarma karışyordu ama jandarmaların da gücü yetmiyordu. Ya napsın Çingeneyle başa çıkılır mı? Ama burada onlar yok şu anda.

Bu ortamın temizlenmesi açısından dönüşüm iyi oldu diyebilir miyiz?

Çok iyi oldu. Evet evet çok iyi oldu.

10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler: Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Memnunuz. Şu anda tanıştığımız komşularımızdan memnunuz. Evet, kendi evimiz ait hissediyoruz. Orası iyiydi, orada daha yakındık komşularımızla. Burada da kimseyi bilemiyorsun. Bir tek karşı komşuyla girip çıkıyoruz. Bi' de böyle gecekonduda tanıştığımız komşularla. Eskilerle muhatap oluyoruz. Başka yabancıları bilemiyoruz. Onlar da gelmiyor.

Sorun ne peki, onlar mı ayrıştırıyorlar?

Şu şey, pandemi dolayından. O aralarda taşındık ya ondan sonra da hastalık var diye kimse kimseyle bi' tanışma fırsatı bulamadı. E hareketlerimiz aynı. Yani böyle binada oturanlar gibi ince değiliz yani biz. Modern, sosyal bir şeyimiz yok. O da oturuyor biz de oturuyoruz. Yıllardır binada oturanla gecekonduda oturan değişik oluyor. Onlar daha şey oluyor, böyle havalı oluyor. Mesela siz Yozgatlısınız, siz kabasınız diyorlar. Ya kabalıkla ne ilgisi var, bizim şivemizde böyle. Yozgatlısınız diyorlar. Yozgatlılar cin gibi olur, ne bileyim adamı ayakta satar, kabasınız, akıllısınız. Benim bi' şikâyetim yok. Ben kendi halimde çok şükür idare ediyoruz.

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Burası da iyi ama orada kendi bahçen vardı müstakil. Tabi meyvelerin vardı kafana göre. Bahçen oluyordu kapının önünde. Orayla bura bir olamaz.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Temizliğin yapılıyor, çöpün alınıyor saatinde. Yani öyle bir şeyler attırmıyorlar. Güzel yani temiz. Dış çevresi de iyi içi de. Oranın eksikliği gecekonduydu. Gecekonduyla daire bir olmaz. Dışarılar pisti yani asfalt yoktu. Çöpleri millet rast geldiği yere atıyordu. Orayla bura bir değildi. Ama kendi evimdi keşke de orada duraydım.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Yönetiminden memnunuz. Orada bir şey yoktu. Orada muhtar ilgileniyordu.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Aylık gelir sıkıntımız var. Bir emekli maaşımız var başka da yok. Ben ev hanımıyım, adamın bi' 3,5 milyar emekli maaşı var. Orada İnşaatçı çalışıyordu. Hani günlük alıyordu, haftalık alıyordu en azından iyiydi. Burada tabii ki giderimiz arttı. Burada aidatımız 265, TOKİ'ye taksitimiz var 155 mi, 165 mi. Elektriklerimiz var, suyumuz var, sıcak suyumuz var, doğalgaz merkezi sistem yetiştiremiyoruz. Orada rahattık. Bir ton kömür alıyordun böyle doğalgaz sorunu falan yoktu. Aidat yoktu bir şey yoktu orada.

Gecekondu yaşantısında normal olan ama apartman hayatına uymayan insan davranışları var mı? Apartman hayatına adapte olmaya çalışırken eski yaşantıyı sürdürmeye çalışma davranışları gibi.

Oradakini yapmaya çalışan köylüler. Tabii alışkınlar yufka ekmek yapmayı istiyorlar. Dağda, bayırda, kırlarda yapıyorlar. Salça kaynatıyorlar, menemen yapıyorlar. Aynı oranın hareketini yapıyorlar. Bina içinde yapamıyorlar da şöyle dış taraflarda sitenin dışında.

Görüşmeci 11: Erkek

Yaş:31 Meslek: Elektrik teknikeri

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Apartman hayatı şöyle kötü. Kimseyi tanımıyoruz. Çok kalabalık nüfus. Komşuluk diye bir şey yok. Gecekondu hayatında aile gibiydik. İç içeydik komşularımızın derdini bilirdik. Onlar bizim derdimizi bilirdi. Daha samimi bir ortam vardı.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdunuz?

İnsanların bir şeylere ulaşması eskiden kolaydı. Şimdi yapılan dönüşüm projesi bence yeterli, güzel. Eksikleri olabilir ama yani proje bazlı düşündüğümüzde altyapısı, sosyal-kültürel faaliyet alanlarını da içinde barındıran bir dönüşüm olsaydı daha iyi olurdu. Yani şimdi ben burada sinema izlemek için Optimuma gitmek zorunda kalmasaydım veya ne bileyim bi' alışveriş için Sincan merkeze inmek zorunda kalmasaydım mesela. Gerçekten bu kadar büyük bir yapıya büyük bi' alışveriş merkezi tarzı bir şey olabilirmiş.

3. Gündelik Hayat: Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasında yaşadığınızdan memnun musunuz?

Tanınmış çevrede, tanınmayan bir insan oldum. Çok dışarıdan göç aldı. Oradan birileri geldi. Biz sürekli buradaydık ama şimdi kimse tanımıyor. Tarla sürüyorduk, hayvan bakıyorduk. Onları yapamıyoruz.

4. Kamu Hizmetleri: Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

O zaman yeterli değildi. Şimdi yeterli sayılır talep çok olduğu için. Yeterli olmayan şeyler ulaşım sadece başka bir şey yok.

5. Erişilebilirlik-Ulaşım: Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Ulaşabiliyoruz. Orada da aynıydı.

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Değişti. Yani şöyle söyleyeyim o zaman köy okuluydu. Şimdi ilçe okulu. Köy okulu şartlarıyla ilçe okulu şartları bir değil. Okullarda verilen eğitim seviyesi değişti.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Sağlık konusunda diyebileceğim bir şey yok. Eksik. Sağlık ocağı gerekli buraya. Eskiye göre bir şey değişmedi.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Önceden cami vardı. Şimdi var. Çocuklar için parklar, halı sahaları var. Ama yeterli değil. Bi' de gençler değil de ailecek yapabileceğimiz hiçbir sosyal faaliyet yok.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Hep kendimi güvende hissediyordum da değişen bir şey olmadı. Saraycık güvenli değildi. Şimdi Çingenelerle alakası yok. Önceden güvenlik sağlanamıyordu. Çok denetimsizdi. Başı boştu. Şu an en azından ekip arabası görebiliyoruz günde birkaç defa.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Bölge olarak ait hissediyorum ama bina olarak bi' samimiyet yok. Topluluğa ait hissetmiyorum kendimi.

- 11. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yeşil alan yok. Hiç yok. Var mı, görünüyor mu, onlar yeşil alan mı? O zaman yemyeşildi. Gider piknik yapardık.

- 12. Yapılı Çevre:** Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Daha önce değildi. Şimdi evet konforlu.

- 13. Yönetim:** Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Site yönetimi biraz şeffaf değil. Kimin ne yaptığı belli değil. Muhatap üç kişi var. Para vermeye gidiyoruz sadece onlarla muhatap olabiliyoruz. Başka bir muhatap merci var mı onu da bilmiyoruz. Daha önce yönetim yoktu muhtar vardı.

- 14. İstihdam-Ekonomi:** Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Buraya geldik daha çok masrafımız arttı. Kiram yoktu mesela kira veriyorum şimdi. Ev sahibi değilim. Aidat ısınmak için, temizlik, asansör hepsi içinde.

Gecekondu yaşantısında normal olan ama apartman hayatına uymayan insan davranışları var mı? Apartman hayatına adapte olmaya çalışırken eski yaşantıyı sürdürmeye çalışma davranışları gibi.

İllaki var ama burada yok. Şimdi buradaki insanlar gecekonduya geçen insanlar değil. Geçen insanların yarısı da mal sahibi zaten zenginler yani. Evde de apartmanda yaşıyor gibi yaşıyorlardı yani böyle insanlar. Hatta uyarı da var. Mesela halıyı balkonda bıraktık. Birkaç gün sonra mesaj attılar balkonda halıyı alın diye. Öyle şeyler de var yani. Yönetim çalışıyor. Mesela ip asmak yasak. Karşıda balkonda görüyorsunuz yasak ama asıyoruz yani.

Görüşmeci 12: Kadın

Yaş:45 Meslek: Ev hanımı

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

İnan ki gecekondu rahattı ama daire rahat oradan. Yani şurası var ki yani fazla dışarı gezemiyorsun tozamıyorsun. İşinde gücünde, olan borcunu ödüyorsun, elektriğiymi, suyuymu, gazıymı öyle işte geçiniyorsun. Oğullarıyla uğraşıyorsun, çalışanın oluyor çalışmayanın oluyor.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdunuz?

Valla ayağına göre yorganını uzatacaktın. 300 lira olacağına ayda 100 lira, 150 lira yatırırsaydın iyi olurdu. Gimsa olsa iyi olur mesela market oradan bim olsa iyi olur. Yerlerimiz az büyük olsaydı dört artı bir olsaydı.

3. Gündelik Hayat: Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

İnan ki hiç değişmedi. Geleli borç ödüyoruz. Gecekondularımızın yerine bir buçuk dönüm yerimiz vardı. Üç daire verdiler, borçlandırdılar. Gecekonduya mesela her yere gidiyordun, geziyordun yani yürüyüş yapıyordun. Burada yapamıyorsun.

4. Kamu Hizmetleri: Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Öncekine göre yeterli.

5. Erişilebilirlik-Ulaşım: Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Yapıyorsun tabi yürüyerek. Mesela marketlere yakın gidebiliyorsun. Oradan yürüyerek gidiyorsun mesela. Salı pazarına neyine arabasına biniyorsun, geliyorsun. Orada rahat değildi. Sincan'a yürüyerek gidip geliyorduk gecekonduya.

6. Eğitim: Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Çocukları şu an okula gönderecek kimse yok. İki torun var işte.

7. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Değişmedi aynı.

8. **Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo-kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Spor yapma yerleri yapıldı. Yürüyüş yapmak istersen her yerde var. Orada öyle bir şey yoktu. Tarlalara gidip gezip dolaşıp geliyordun. Fazla bir şey yapamıyordun.

9. **Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Güvende hissediyoruz. Orada mesela Çingenerin içinde oturuyordun, korkuyordun. Orada korkudan hiçbir yere çıkamıyordun. Çingenerler bazen birbirini dövüyordu. Tüfek atıyordu, korkuyorduk. Burada öyle bir şey yok.

10. **Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

İyi güzel. Sen iyi olursan her kişi iyi. Orada da aynıydı. İnan ki hepsiyle iyi geçiniyorduk.

11. **Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yeterli. Orada zaten bir yere çıkamıyorduk.

12. **Yapılı Çevre:** Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Aynı değişen bir şey yok. Konforlu.

13. **Yönetim:** Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Buradaki yönetimden memnunuz. Orada yönetim yoktu.

14. **İstihdam-Ekonomi:** Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Gecekonduda rahattık ama burada insan durmadan para ödüyor. Aidat zorladı. Evin parası zorladı. Diyorum ya işte mesela bi' aidat ayda 300 lira olur mu, 300 lira. Olan var olmayan var.

Görüşmeci 13: Kadın

Yaş:40 Meslek: Ev hanımı

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Gecekonduda rahattık yani. Oturma, çocuklar için. Benim için bura daha iyi, rahat. Neyini özleyeyim, rezilliğini mi özleyeyim?

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Memnunuz. Bi' beklentimiz yok. Daha da gelişecek yani.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşadığınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasında yaşadığınızdan memnun musunuz?

Gecekonuda çok yoruluyorduk. Mesela kemre döküyorduk. Ev temizliydi, talaş yakıyorduk. Soba vardı. E banyo yoktu. Banyo, tuvalet birdi hep. Orada banyo yapıyorduk.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Yok canım ne hizmeti. Burada rahatız, yeterli.

5. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Ulaşabiliyoruz. Arabamız da var gidiyoruz. Orada da yakındık da o yönden orada iyiydi yani.

6. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Tabi ki orayla bura farklı.

7. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Uzak uzakta. Bizim arabamız olduğu için bir şey değişmedi. Tabi yakın olsaydı daha güzel olurdu.

8. **Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşadığınız sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Buna bir şey diyemiyorum. Bilmiyorum.

9. **Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Yani tabi ki. Orada da bir şey yoktu ya bize göre yoktu yani. Tabi Çingeneler şeyler vardı ama bize zararları yoktu. Kayınbabamdan dolayı, onu önceden tanıyorlarmış ya biz öyle bir şey çekmedik. Tabi yine korku vardı çocuklarımıza karşı. Hani Çingenenin içinde oturuyorsun. Çingenenin içinde oturuyorsun derken hani biraz uzaktı ama yine geliyorlardı çocukların içine.

10. **Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Orada komşuluk daha iyiydi.

11. **Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Tabi daha da iyi olsa daha güzel olur yani. Orada yeşil alan ne arasın. Bi' yola çıkıyorduk çamurdan eve geleliyorduk.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Memnunuz iyi yani. Burada çöpüne varana kadar alıyorlar. Orası çok kötüydü. Kayınbabam iki artı bir yaptırdı. O da küçük küçüktü. Çocuklar büyüdü, rahatlığı binada gördük. Evim küçüktü, ben zorla yaşadım çocuklar büyüyünce. Mesela bir ödev yapıyorlardı. Benim yatak odamda yatağın üstünde yapıyorlardı. Ben onu ne diye öveyim.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Memnunuz. Orada ne yönetimi olacak kendi kendimizi yönetiyorduk.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirin buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirin yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Orada da geçiniyorduk burada da daha iyi yani. Çocuklarım büyüdü ya.

Görüşmeci 14: Kadın

Yaş:50 Meslek: Kantin işletmecisi

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Gecekondu bizim kendimizin arsası olduğu için üç aile biz bir aradaydık. Kaynatamla kaynanam. Çok iyiydik, mutluyduk. Kimse bir şey demedi. Beş tane çocuğumu orada büyüttüm ben gecekonduda. Saraycık'ta her çeşit insan vardı ama bi' kötülüklerini görmedim kızım. Şimdi burada iyi ben burada da görmedim. Ben kendim çalışıyorum. Kantine gidip geliyorum. Sabah gidiyorum akşam geliyorum. Ben burada da kimseden bi' kötülük görmedim.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Hastanemiz olsaydı yakınca. Buraya bi' gimsamız yapılsaydı büyük. Alışveriş merkezimiz yapılsaydı. Bi a101 den başka bir şey yok burada, bi' bakkal bi' a101.

3. Gündelik Hayat: Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasında yaşadığınızdan memnun musunuz?

Apartmanda çoluğum çocuğum olmadığı için sesim çıkmaz benim. Herkesten de memnunuz. Orada tavuğumuzla, culuğumuzla uğraşıyorduk kapımızın önünde.

4. Kamu Hizmetleri: Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Valla çöpümüzü atıyorlar. Temizliğimizi yapıyorlar kızım. Orada ne de olsa gecekonduydu. Orada bi' çöpü getiriyorduk. Atıyorduk kendimiz. Silip süpürüyor, çöpümüzü atıyorduk. Yardımlarımızı alıyorduk belediyeden. Yol, çöp bakıyorlardı.

- 5. Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Buranın ulaşımı iyi gidiyoruz, geliyoruz. Dolmuşlarımız var. Otobüslerimiz var. Her şeyimiz iyi ama geldiğimiz sene hiçbir şeyimiz yoktu. Sonradan iyi oldu düzeldi. Burası daha iyi kızım. Ne olsa gecekonduyla daire bir olur mu olmaz.

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Valla eğitimi bilmiyorum. Küçük çocuğum yok. Torunlarım var.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Aynı yine değişen bir şey olmadı. Aynı sağlık ocağına gidiyorum yine.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo-kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Onu bilemiyorum ben.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Güvendeyiz. Orada aynıydı da orada da biz bir şey görmedik. Hiç dövüş, kavga zararlı bir şeyimiz gelmedi hiç.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Burada iyi komşularım da iyi benim. Benim komşumun çoğu burada oturuyor. Üç tane aynı binada oturan var. İyi, memnunum herkesten memnunum ben kızım.

- 11. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Burası faaliyete yeni yeni giriyor daha yetmez. Orada yeşil alanımız neyimiz yoktu. Gecekonduda ne yeşil alanımız olacak.

- 12. Yapılı Çevre:** Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Orada çoluk çocuk yanımdaydı. Şimdi yaşlandık bura daha iyi bize göre. Memnunuz.

- 13. Yönetim:** Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Yönetimle bir sorunumuz yok. Orada ne yönetim olacak. Yönetim de kendimizdik her şey kendimizdik.

- 14. İstihdam-Ekonomi:** Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Gaza, aidata çok para yatırıyoruz.

Görüşmeci 15: Kadın

Yaş:50 Meslek: Ev hanımı

- 1.** Apartman hayatı ile gecekondü hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Apartman biraz daha sosyal ama gecekondü iç içeydi. Komşuluklarımız çok pekişiyordu o zaman. Ondan sonra yardımlaşmamız vardı. Nasıl diyeyim bi' imece gibi düşünün. Çok farklıydı. Biraz daha hayatımız farklıydı. Daha bi' kolaydı bizim için. Ama tabi ki apartman da güzel bir şey bizim için ama sosyal hayatımıza döndü bu yani fazla bi' sosyal hayatımız olmuyor. Komşuluklarımız biraz daha uzaklaştı. Çok fazla bi' samimiyetimiz olmuyor. Yani olsa dahi bi' merhabalıkla geçiyor bu. Hani bi' beraberliğimiz falan olmuyor.

- 2.** Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Yani şöyle gecekondü da tam değil, bina da tam değil ama ikisinin tam ortası olmuş olsaydı. On katlı olmasaydı ve biraz daha hani komşuları pekiştiren, gençleri hani birbirine kaynaştıran ondan sonra daha farklı bir şey olabilirdi. Yani hani böyle mesela bizim yaşlılarımızdaki insanlar gibi hani biraz daha böyle faaliyetler olsa; hani böyle bi' hanım konakları falan. Gidip orada mesela kendimizi geliştirebileceğimiz bir şeylerimiz falan olsa, ya da yaptıklarımızı, ürünlerimizi satışa falan sunabilecek bir şeylerimiz olsaydı daha iyi olurdu. Daha iyi olurdu hani boş vaktimiz olmazdı. Evde boş boş vakitler geçiriyoruz.

- 3. Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz?

Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Orada sabah kalktığımızda, gözümüzü açtığımızda komşularımızı görüyorduk. Bi' merhaba, bi' konuşma, bi' sohbet, bi' muhabbet. Güzel bir şekilde geçiyordu. Hani birbirimizi arıyorduk, soruyorduk. Biri hastalandığı zaman göremeyince hani nerdesin, noldu falan diye soruyorduk birbirimize. Yardımlaşmamız falan oluyordu. Düğünlerimiz falan hep bi' el birliğiyle oluyordu ama tabi ki burada duymuyoruz öyle şeyleri, bilmiyoruz. Hani bi' asansörde veya dışarıda görsek merhaba, o şekilde. Ayda yılda bir kere bi' komşuluk samimiyetimiz varsa bir araya gelebiliyoruz. Onun dışında olmuyor başka bir şeyimiz falan. Yani çok fazla bi' sosyal hayatımız olmuyor açıkçası.

- 4. Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Gecekondü hayatında yoktu. Yani şu anda da yeterli değil aslında. Şu anda şey yani biraz farklı tabi ki.

- 5. Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Evet ulaşabiliyoruz. Orada da bi' dolmuşla gidebiliyorduk burada da. Burada biraz daha farklı tabii. A101 falan var yakın olarak. Ulaşım biraz daha farklılaştı değişti.

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Değişti evet. Şimdi daha iyi.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Daha önceki daha iyiydi. Şimdi biraz daha uzaklaştık. Şu anda yetişemiyoruz yani.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo-kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Aynı hemen hemen. Çünkü herkes kendi hayatını yaşıyor. Kimsenin kimseden haberi olmuyor.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Aslında orada daha güvendedik. Çünkü orada herkes birbirinden haberdardı. Biri bir şey olsa hemen duyuluyordu. Yabancı bi' araba kapıya geldiği zaman bile biliniyordu yani kimin olduğu. Ama burada yani binaya giren çıkan belirsiz, hani farklı farklı insanlarla karşılaşıyorsunuz.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Orada iyiydi burada da iyi. Bizim binada biraz pekişkenlik var yani.

- 11. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yani evet şu anda parklarımız var. Orada hani kendi bahçelerimiz oluyordu. Kendi alanlarımız oluyordu hani. Burada da parklar var. Hani fazla gidip gelmiyoruz açıkçası. Küçük çocukları olanlar var.

- 12. Yapılı Çevre:** Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Tabii ki burası biraz oradan iyi.

- 13. Yönetim:** Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Evet yönetimden memnunuz. Orada yönetim yok. Herkes kendi kendini yönetiyordu.

- 14. İstihdam-Ekonomi:** Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirin buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirin yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Orada daha iyiydi. Çünkü aidatlar yüksek, ondan sonra kışın gaz yüksek geliyor. Elektrik, suyu farklı geliyor vergisi çok.

Görüşmeci 16: Erkek**Yaş:27 Meslek:** Elektrik mühendisi

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Oradayken etrafta Çingeneler vardı. Rahat bir şekilde dışarıya çıkamıyorduk biz. Ben oynuyordum ama buradaki gibi rahat bir şekilde çıkamıyordum. Ulaşım sorunu vardı. Sincan merkeze gidip gelmek zor oluyordu. Okula gidip gelirken çok sıkıntı oluyordu. Önümüzü kesiyorlardı. Kavga falan edip bizi dövüyorlardı Çingeneler. O yüzden annem götürdü. Bir süre sonra kuzenim götürdü çocuklarıyla beraber. Ama burada öyle olmadı tabi ki. O yüzden her türlü apartman ama tabi. Normalde müstakil mi? Dublex olur villa olur. O tabi ama gecekondu değil.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurduunuz?

Burada sekiz, dokuz katlı yapılanma var. Mesela karşı taraftan dublex Etimesgut'un içerisinde yapılıyor ama bu tarafa doğru geliyor. Güzel bir görüntü değil. Yani çarpık bi' kentleşme geliyor bu tarafa doğru. Şu an gelmediği için biz bunu görmüyoruz ama on yıl sonra bu bizi rahatsız edecek. Evin içi tamamen boş verildi. Mesela çevre düzenlemesi yapılmadı. Burada oturanların da birazcık suçu var ama insanlar hem kira ödedi hem TOKİ taksitini ödedikleri için dayanamadılar bastırdılar. Çevre düzenlemesini bırak, biz buraya geldiğimizde bizim lavabonun şeyleri takıldı. Yani bitmemiş halde teslim ettiler. Evin içerisinde mesela duş kabini falan her şey olacak denmişti bize ama duş kabini yoktu. Bunları, her şeyi biz kendi cebimizden yaptırarak bomoştur buralar. Tezgâhlar mesela sıkma kâğıttan verdiler tezgâhları. En azından insan oraya bi' mermer koyar ucuz da olsa. Hala devam eden sorunlarımız var. Mesela onlardan bahsedeyim. Kilerlerimiz var, oraları elden alıp çöplük yapmaya çalışıyorlar. İnsan yani dairesinin katının olduğu yeri, orayı çöplük için verir mi? Çöpü oraya koydun diyelim, koku basacak iki gün sonra neyin nesi yani insanlar orayı kiler olarak kullanıyor. Evin eksigi yoktur diye kâğıt imzalattılar herkese. Dediler ki siz eksiklerini yazın altına, üstüne de imzanızı atın, biz onları yapacağız dediler. İnsanlar onu söyledikleri için imza attı oraya. Atmaz olaydım diyor insanlar, attıklarına bin pişmanlar atmayanlar da var. Yüz bine yakın para harcadık biz buraya. TOKİ yapılırken çevre duvar hani etap etap yapıyorlar ya, duvarları bize ödettirmeye çalışıyorlar. İstinat duvarını bize yaptırmaya çalışıyorlar. Mesela şuradaki yere yapılmış tümsek olduğu için aşağıdan, ama çevreye yapılmamış. Çevrede olanı da TOKİ'de olanlara ödettirmeye çalışıyorlar. Bu onların yapması gereken bir şey. İstinat duvarıyla benim ne alakam var. Baştan hani yapıp teslim edin, ortaya yapmışsın. E şimdi belediyeye de teslim edemiyorlar, duvar olması şart ya duvar da yok, onu bize ödettirmeye çalışıyorlar mesela. Mesela adamın camı çatlak. Bizimkini biz değiştirttik ama ne zaman biz burayı teslim aldık, 2020 de teslim aldık bu aylarda. Adam daha camını değiştirtmedi düşün. Bu şekilde çok şeyler var, aksaklıklar var. Ufak tefek şeyler ama hepsi birleşince bi' külfet çıkıyor ortaya. Yağmur yağdığı zaman alttan su geliyor biz yaptırdığımız için bizim alttaki komşumuza herhangi bir zararımız olmadı ama üstteki komşu mesela bizim evin yarısına kadar hep ıslaktı ilk geldiğimiz zamanlarda. İlk yağmur yağduğunda, bu cephede oturanların hep evini su bastı bu camdan dolayı. Burayı eğreti koymuşlar, elli silikon harcamışız elli silikon ne demek.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Oradayken dışarıda daha çok vakit geçiriyordum. Dışarıda oynama alanı vardı. Bizim orada karşı tarla vardı. Ama buradayken tabi birazcık hapsoldük şehir hayatına. Öyle bi' sıkıntı oldu. Başka bir değişim olmadı.

- 4. Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığımız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Şu an iyi diyelim. Orada bi' çöplük vardı. Ayda yılda bir gelip alıyorlardı ama burada günlük alıyorlar. Etrafta aydınlatma yoktu. Daha yeni yapılıyor. Baz istasyonları daha yeni geldi. Mesela karşı tarafta tarla var. Gece biz gelirken karanlık orası benim için sıkıntı yok ama ablamlar gelirken korkuyor mesela oradan.

- 5. Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

O zamanlarda tek dolmuş vardı. Otobüste nadir geçiyordu. Ama şimdi ulaşım daha iyi. Sefer sayılarımız biraz daha sık olabilir ama bence vasıta sayısı az. Otobüs TOKİ'yi çıkmadan doluyor zaten. O yüzden burada da daha rahatım diyemiyorum. Otopark sıkıntımız var burada. Mesela konut sayısı. Herkesin bir arabası olsun hiçbir şekilde yetmez. Biz şu an arabamız olmadığı için şey yapmıyoruz. Ama hafta sonu bak herkes dışarıda, otopark dolu. İnsanlar tarlaya doğru çekiyor. Yolu otopark gibi kullandırttırmaya çalışıyorlar.

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Bence o zaman da iyiydi. Çalışan çalışmayan ayrımı vardı. Biz hep dershaneye gittik. Belki biz o yüzden zorlanmadık.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Sağlık hizmetleri bu tarafta yok hiçbir şey yok.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Parklar var. Bizim bi' yeğenimiz var. Geldiğinde oraya götürüyoruz. Orası olmasa nereye götürelim. Eskiden daha güzeldi ama uçurtma falan yapardık.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Bizim zamanımızda güvenlik problemi çok yoktu. Bizim buradan taşınmamızdan sonra hırsızlık, uyuşturucu gibi suçlar yoğunlaştı. Şu an çok duymuyorum etraftan. Aydınlatmalar ve bazı boş tarlaların olması dışında çok bi' güvenlik sorunumuz yok.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığımız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Sosyal çevreyi çok bilmiyorum genelde evde kalmadığımdan. Ama eskiye oranla azalmıştır tabi.

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yeşil alanlar yeterli değil, bence az. Sağlığı tehdit eden bir şey göremiyorum şu anda. O zamanlar şey vardı mesela havayı olumsuz etkileyen; kömür yakıyorduk biz oradayken, odun yakıyorduk. Hava kirleniyordu. Böyle bir durum yok şu an o yönden güzel. O zaman yeşil alan vardı. Bizim evimiz baya şeydi, bahçemiz vardı.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Bizim evimiz güzeldi sıkıntı yoktu komşularımız güzeldi. Doğalgaz yoktu mesela annem her gün kömür getirip değiştiriyordu. Her gün odun geliyordu odun çekiyordu zordu yani. Çevresel olarak pis oluyordu, camur kışın sıkıntılı oluyor ama burada öyle bir şey yok. Apartmanı tercih ederim şu an.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Eskiden yönetim kendimizdik. Şimdiki yönetimden çok olmasa da memnunuz. Aşağıda her ay bütçe giderlerini asıyorlar. Ben bakıyorum ama bir insan her ay görevliye kıyafet almaz. Her ay kıyafet değiştiriyorlarsa ne diyeyim. İnsanlar veriyor ama nereye veriyor bilmiyor bu aidatları. Bunun açıklamasını yapmıyorlar. Yönetime gittiğiniz zaman, geçenlerde toplantı vardı gelin göstereyim diyor hepsini adam. Göstersen ne yani, ben ne bileyim oraya sahte bir fatura kesmediğini, bunun izahı yok yani hiçbir şekilde.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirin buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirin yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Orada istihdam yoktu tabii ki de ama burada birazcık daha istihdam daha fazla oldu. Mesela burada dükkân sayısı fazla. Daha yeni muhtarımız gruba mesaj attı mesela. Eleman arıyor şu an fırın varmış ileride fırına tezgâhtar arıyor. Orada öyle bir imkân yoktu mesela. Burada her binada kapıcı var, mesela görevliler var. Kapıcı demeyeyim ayıp olur. İstihdamı artırıyor yani. İki, üç tane binaya bir kişi bakıyor. Burada toplam otuz yedi tane bina var bu etapta sadece. Üç bölüğümüz zaman yaklaşık on beş kişi çalışıyor sadece bu etapta. Tamamına vurduğun zaman yaklaşık elli kişi yapıyor. Elli, altmış kişi daha fazla hatta. Şu an üç bölge, sekiz etap var insanların yerleştiği. Yeni yapılanlar var yukarıda çukurda, ileride yapmışlar orası dördüncü bölge, karşı taraf var beşinci bölge, ortaya doğru altıncı bölge diyorlar ama bilmiyorum. Burada aidat çok fazla 300 lira giderler daha fazla.

Görüşmeci 17: Erkek

Yaş:55 **Meslek:** Emekli

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Benim için gecekondu hayatı daha iyiydi. Apartman hayatı, site hayatında komşu birbirini pek tanımıyor. Mahallenin üst başındaki, alt başındaki tanıyordu, selamlaşıyorlardı. Şimdi apartmanda kimse kimseyi pek tanımıyor. Benim üç dört tane bi' tanıdığım var. Bana sorarsan gecekondu hayatı. Evin önünde bahçemiz neyim vardı

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Bizim aldığımız zaman çok güzel aralara ağaçlar diktiler. Bakmadılar kurudular. Çok güzel palamut ağacı diktiler. Ya o ağacın tanesi 1.5 milyar eski parayla yani. Sulamadılar o ağaçlara bakmadılar. Bakım yok halen de aynı.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşadığınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasında yaşadığınızdan memnun musunuz?

Şöyle değişti. Gecekondu hayatımız iyiydi, kışın olunca iyi olmuyordu. Soba yakıyorduk, kömür yakıyorduk. Onun isisi, dumanı bizi mahvediyordu. Şimdi beyefendi hayatına geçtik. Apartman hayatı, site hayatı öyle. Yazın, gecekondu hayatı iyi oluyordu ama kışın iyi olmuyordu. Orada da dışarıya çıkıyorduk. Kahveye, çarşıya burada da aynı camiye falan gidiyoruz.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığımız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Önceden kamu hizmeti pek yoktu. 2000'li yıllardan sonra farklılaştı. Mesela nasıl söyleyeyim mahallenin ortasında prefabrik bir okul vardı, geçici bir okul. 2000'li yıllarda yapıldı şu tepedeki okullar. Uzun yıllar oraya pek otobüs falan yoktu. Dolmuş arada bir geliyordu ama biz çok yürüyerek Saraycık Mahallesi'nden aşağılara indik çıktık. Sonra sonra 2000'li yıllardan sonra otobüsü neyim verdiler. Yollar asfalt değil, toprak yoldu. Çamurdu çizmelerle iner, çıkardık. Ulus'a gittiğimizde bile Saraycık'tan mı geliyorsunuz derlerdi. Çünkü ayağının çamurundan bilirlerdi. Su 2000'li yıllardan sonra geldi. Kuyu suyu, tanker suları falan içiyorduk. Tabi o zamanlar mahalle azdı. İki yüz, üç yüz hane yine vardı. Ama bizim TOKİ geldiği zaman bir ara duydum ben muhtardan, üç bin küsur hane dedi Saraycık sade yukarı Saraycık. Şimdi kamu hizmetinden memnunum.

5. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Burada ilk taşındığımız zaman ulaşım iyi değildi ama fazla uzun sürmedi. Önce bi' dolmuş verdiler. Ondan sonra otobüs verdiler. Kapının önünden geçiyor otobüs. Şimdi şu iyi değildi, bu iyi değildi derken kimseye nankörlük yapmayalım. Burada yerleşim biraz doldukça otobüste verdiler, dolmuşta verdiler. Aha şurada pazara gidiyorsun ya erken gidiver. Belediye sana dolmuş vermiş, dolmuşta dolanıp kapının önüne kadar getiriyor seni. Eskiden bu yoktu. Bundan on beş, yirmi sene önce bunlar yoktu. Pazar servisleri var ya önceden yoktu ki. Kapının önüne kadar getiriyor, gidiyorsun pazarını görüyorsun.

6. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Saraycık'ta ki eğitim pek iyi değildi. Şimdi ki eğitim seviyesi öncekinden kat kat fazla.

7. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Orada sağlık ocağı yoktu. Burada var da TOKİ'nin içinde yok. Olsa iyi olurdu.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Önceden yoktu. Şimdi var. Şu pencereye dikildiğinde aşağıya bak. Şimdi gözümüz kesmiyor. Spor yapma yeri var. İn aşağıda sporunu yap çık sonra da basket oyna diyor. Önceden neredeydi. O da kıyaslanmaz. Sosyal hayat mükemmel yani.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Emniyet bakımından, güvenlik bakımından soruyorsan şimdiki öncekinden iyi tabi. Gecekondu hayatında, müstakil hayatında o köyde dururken telefon ettiğin zaman polis gelmiyordu. Jandarma geliyordu. Jandarmada Fatih Karakolundan geliyordu. İki saat sonra geliyordu. Polise bağlı değildi orası. Bağımsız bir köydü. Ama şimdi alo dediğin zaman biri şuradan geliyor biri şuradan geliyor. Bi' bakmışsın sivil arabayla geliyor. Bi' bakmışsın resmi arabayla geliyor. Bilemiyorsun şimdiki emniyet güzel, iyi.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Birdenbire olmuyor yeğenim. Mesela üstteki komşuyla biz, geldikten bir iki ay sonra tanıştık. Böyle zaman zaman tanışyorsun. Ben buraya geleli iki sene oldu. İki yıl bitti daha yeni. Aynı apartmanda oturduğum, yeni tanıştığım kişiler var iki yıl sonra. Apartman hayatı böyle ama gecekondu olsa böyle olmuyor. Hemen hemen çevrende evlerin hepsini tanıyorsun. Kapısının önünde oturuyor. Aha şu o evin adamı, şu evin çocuğu, bayanı diyorsun. Ama burada bilmiyorsun, hangi numarada oturuyor. Kaç numarada oturuyor onu soruyorsun, söylüyor. Bir gün sonra unutuyorsun. Sonra tekrar soruyorsun, sen kaç numaradaydın? Dedim ya işte sana geçen diyor adam. Sitede de öyle ama yine de bizim sitenin hemen hemen çoğu tanıyor birbirini yani iki sene olmasına rağmen. Burada da samimi olduklarımız var. Evlerin anahtarını birbirine bırakacak kadar samimiyiz bazı komşularla. Çünkü bir yere gidiyor çocuğum gelecek şu anahtar sizde dursun mu diyor

- 11. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Önceden hiç yoktu yeğenim. Aşağıda yaşlıların spor yaptığı yer var. Önünde de basket sahası var. 100 metre öte git orada da var. TOKİ'nin içinde her yerde var. Hatta Sincan'ın diğer mahallelerinde de var böyle yerler. Sosyal aktivite mi derler benim ona aklım ermiyor fazla. Her yerde var. Şimdi ortam pek iyi.

- 12. Yapılı Çevre:** Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduya yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Orada da iyiydi. Benim durduğum ev 130 m² ama üç katlıydı. Soba, kömür, kömür isisi. Yeğenim siz bilmezsiniz ama baban, epey olduysa Ankara'ya geleli bilir. Şöyle baktığın zaman 200-300 metre ilerideki binaları göremezdin. Böyle nasıl söyleyeyim yerden 200-300 metre yüksekliği sis. Şimdi kömür yakan yok. Şurada ta şurada 100 metre ötede kömür yakan olsa kokusu burnuma geliyor acı acı. Eskiyle şimdi kıyaslanır mı, tabi canım şimdi millet beyefendi gibi yaşıyor ya.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Yönetimden memnunum ben. Eskiden yönetim yoktu. Mahalle muhtarı vardı zaten. Şimdi ceza yargılayan çok oluyor, yanlış bir hareket yaptığın zaman.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Gecekondu zamanında çalışıyordum. O zamanlar zor yettiryordum. Bi' de yeğenim önceki zamanla şimdiki zamanı kıyaslayamazsın. Millet çok zengin şimdi.

Görüşmeci 18: Kadın

Yaş:44 Meslek: Ev hanımı

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Gecekonduyu daha çok seviyordum. Şimdi de yaşlılık için buralar iyi, oralar tutmuyor o ayrı mesele. Oraları özlüyoruz. Gecekondu hayatlarımızı. Rahatlık olarak bura rahat ama oraları da özlüyoruz yani havalıydı gecekondu, komşuydu oralar iyiydi.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurduunuz?

Evlerin büyük, mutfakların büyük olmasını isterdim. Yeşil alanların olmasını isterdim. Böyle yakın mesela var ama başka ağaçlar dikseler daha mantıklı. Hastane, sağlık ocağı olabilir, büyük market olabilir.

3. Gündelik Hayat: Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Bahçe ekiyordum. Bahçeyle uğraşıyordum. Güz olunca ekmeklere başlıyordum, yufkalara öyle vakitlerimiz geçiyordu. Mahallede böyle toplanıyorduk. Komşular on beş, yirmi kişi aşure yapardı. Sohbetlere toplanırdık. Ekmeklere toplanırdık. Bulgur yapardık. Evimizin bahçesinde dibek vardı. Onlardan yapardık. Seviyorduk biz köylü çocuğu olduğumuz için yapıyorduk o işleri. Bahçeye ekerdik maydanoz, soğan, taze taze. Burada yapamıyoruz.

4. Kamu Hizmetleri: Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Önceden öyle olmuyordu. Şimdi daha iyi bence. Su da yoktu o zamanlar.

5. Erişilebilirlik-Ulaşım: Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Cuma günleri buradan, Sincan'dan, her yerden milleti topluyor belediye otobüsü Çimşit Mezarlığına götürüyor.

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Kurslar olsun şeyler olsun şimdi daha iyi orayla burayı kıyaslayamazsın. Şimdi daha iyi.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Burada şimdi yok ama yapılacakmış sağlık ocağı şu tarafa.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Şimdi iyi şimdi her yere gidebiliyorsun. Markete gidiyorsun. Yürüyüşe gidiyorsun. Hastaneye gidiyorsun. Ulaşım şimdi her yerden daha iyi. Belediyenin gezileri var. Oraya gidiyorum. Şimdi ki ortam daha iyi öncekine göre.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Şimdi daha iyi temizlendi.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Öncesi kendi çevremizdi iyiydi. Burada da edindik komşu bura da iyi. Şimdi kötü dersem Allah biliyor bura daha iyi. Samimi olduklarımız da var. Altımızdakiyle karşıımızdakiyle samimiyiz. Güvenilecek şekilde var. Her binada da yokmuş. Duyuyoruz selam bile vermiyorlar diyorlar. Öyle de varmış ama bizim bura iyi. Yani geneli iyi, şöyle kapıda olsun şeyde olsun konuşma şeyimiz yani iyiliği. Yani binamız iyi şimdi kötü diyemeyiz.

- 11. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Eskiden hiç yoktu ki yeşil alan şimdi iyi tabi.

- 12. Yapılı Çevre:** Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Şimdi daha konforlu daha temiz evimiz. O zaman da kötü değildi ama şimdi daha rahat. Sobayla uğraşıyorduk o zamanlar zordu tabi.

- 13. Yönetim:** Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Gecekondunun yönetimi yoktu.

- 14. İstihdam-Ekonomi:** Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirin buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirin yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Gelir yeterli ama masraf arttı burada.

Görüşmeci 19: Kadın**Yaş:34 Meslek: Kamu Personeli****1. Apartman hayatı ile gecekondü hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?**

Gecekondü hayatında her odada soba olmak zorundaydı. Mesela minimum iki tane soba her evde olurdu. Isınma yönünden iyi. Şu anki imkanlarda çocuklar ne yapıyor mesela parka gidiyor, kayıyor, oynuyor. Basketbol potaları, kaydıraklar biz bunu Sincan merkezde görüyorduk. Bizim oralarda yoktu. Sen ağaca salıncağı yapacaksın da öyle ancak sallanacaksın veya dışarıya. Şimdi annemlerin altı tane çocuğu vefat etti. Onlardan dolayı bize çok şeydiler mesela biz bir avlunun içinde böyle 2000 metre bi' avlu vardı. Demir tellerle çevriliydi. Pek dışarıya çıkarmıyorlardı bizi. Yasaktı bize. Yani biz hep o avlunun içinde büyüdük aslında. Arkadaşlarımız da hep bize gelirdi. Hani onlarla otururduk veya topu avlunun içinde oynardık. Bisiklete avlunun içinde binerdi kardeşim. İmkanlar daha kısıtlıydı.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Öncelikle mutfağı büyük bir yer olmasını isterdim. Biraz daha yapılı olmasını isterdim. Evler kullanışlı değil çok fazla. Diğer TOKİ'ler gibi belli miktar dört, beş katlı olsaydı. Keşke öyle yapılsaydı en azından. Binaların araları biraz daha açık olsaydı. Yapışık olmasaydı. Işıklandırma çoğu yerde yok. Onun dışında tarla mesela boş tarla çok fazla onlara bir şeyler yapılacak. Bir an önce yapsınlar. Çünkü mesela eski Saraycık'ta ne vardı mesela, şu an tehlikeli Saraycık olarak anlattıkları; köpeklerin olması, serserilerin olması. Bunların hep sebebi ıssız olmasından kaynaklıydı. O ışıklandırmalar falan yapılırsa, şu tarlanın oradan kalkması demek belki biraz daha burada toplanan serserilerin azalması demek. Niye ışıklandırma olursa çok fazla toplanamazlar. Çünkü vatandaş giriyor. Vatandaşın girdiği yere de öyle tipler çok girmez yani. Çok kalabalık bir mahalle, kalabalık olmasından hiç market yok, yetmiyor. Dükkân daha fazla olabilirdi. Binaların alt kısımlarına daire yapmak yerine dükkân yapabilirlerdi. Hem istihdamı sağlayacaklardı. İş olanağı açacaklardı. Hem de belki vatandaş daha rahat edecekti. En azından kira da biraz düşerdi.

3. Gündelik Hayat: Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahsedebilir misiniz?

Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Bizi küçümseme çok olurdu. Küçümseme mesela çok olurdu. Saraycık'tan gelen çocukları çok küçümserlerdi Sincan merkezdekiler. Sanki orada da bak benim arkadaş çevrem de hepsi şu an polis, asker, öğretmen herkes bir yerlere yerleşti. Herkes okudu ama böyle o kötü bir algıydı yani. Bazen mesela çekindiğim falan olurdu. Serviste mesela ayy Saraycık'ı da mı dolanacağız. Oraya da mı çıkacağız. Ya sen para veriyorsan ben de para veriyorum. Sen o imkânı sunuyorsan ben de sunuyorum. Mesela Sincan merkezdeki herkes rahatça evine giderdi. Kar yağdığı zaman ben mezarlığın orada kalırdım. Babam beni almaya gelirdi. Oradan yürüyerek giderdik. Mesela bi' bot alırken bile şimdi yapıyorsunuz buralarda dururken şık olsun tik tak tik tak giyeyim diyorsun. Orada kaymayacak, içi yünlü olacak efendim tam bi' böyle kar botu. Oranın insanları mesela kıyafet konusunda çok açık giyemezdin bi' de biz akraba olduğumuz için çevrede yadırganırdı. Buralarda daha rahat tabi kim kimin umurunda.

- 4. Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Okul biri prefabrikti. Diğeri normal betondan ama o da tek katlıydı yine. Belli yerlerde asfalt vardı. Saraycık'ta bir yol vardı. Girdiğin yerden u çek çık. Onun dışında ara sokaklarda hiçbir yerde asfalt yoktu. Her yer çamurdu.

- 5. Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Şu an daha iyi. Canın bir şey çekti diyelim sekizde dokuzda. Saraycık'ta mümkün değil o karanlıkta kız çocuğu bi' de dışarı nasıl çıkacak. Market bir kere yok ki doğru düzgün. Bir iki tane bakkal var. Küçük uzaktı bize. Burada gidiyorsun şurada a101 var. Yanında bi' market var. Yani o konuda daha iyi.

- 6. Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Geneli oranın ilkokul mezunuydu. Eğitim seviyesi hiç yok denecek kadardı. Eğitim iyiydi aslında, hocaların verdiği eğitim. Dönemin iyileriydik belki ondandır. Bi' de annemiz bizimle çok ilgilenirdi, gelirdi peşimizden. Eğitim kalitesinin düşük olması tamamen çevreyle alakalı. Mesela kardeşimin arkadaşlarından bir tane Y** kişisi vardı. Mahallenin Çingenelerindendi. Çadırda yaşıyorlardı. Göçebe gibi belli dönemde mevsimlik işçi gibi düşün. Evleri bile yoktu. Bir gün bizim evin önüne geldi. Şey dedi aa bak kardeşinin neden çalışkan olduğu belli dedi. Neden belli ablam dedim. Dedi baksana sizin eviniz çok güzel, ağaçlarınız var dedi. O yüzden kardeşin çalışkan dedi böyle. Yani biraz da işte buna da bağlıyorum ben yani çocukların öyle olmasını. Şey var ya şunu söyleyebilirim. Evet belki hepsi okumadı. Evet ailelerin hepsi bilinçli değildi ama saygı çok fazlaydı.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Sağlık konusu hiç yoktu. Eskiden hasta olma yani. Ortak nokta da şu yine sağlık ocağı yok.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Benim arkadaşım gelirdi. Otururduk müziği açar dinlerdik. Dedikodu veya ders muhabbeti, ip atlardık sosyal faaliyet oydu.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Şimdi kedi, köpek o zaman da vardı şimdi de var. Ben her zaman hayvanlardan korkan biriydim. Gece geç saatte buraya gelebilirsin ama gece oraya zor gidebilirsin Allah'a emanetsin yani gidemezsin tek başına çok zor.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Aslında insanlar diyordu ya Saraycık şöyle kötüydü, böyle kötüydü. Saraycık kötü falan değildi aslında. Biz çok şanslıydık, böyle büyüdüğümüz için. Bi' komşuluk nedir biliyorduk. Oturmaya gelinirdi, sohbetler edilirdi. Ne bileyim bi' menemen konserve yapılacaksa herkes geliyor, yardım ediyordu. Bi' aşure yapınca, bizim aşuremiz farklı tuzlu, herkes getirirdi evinden bir şeyler, hep beraber yapılırdı. Sen onların kızıydın, sana emanet edebiliyorlardı. Şimdi sen küçücük çocuğunu emanet edebiliyor musun şu ortamda? Yok edemiyorsun. Oradayken de yoktu, buradayken de yok. Tamamen kişiye bağlı. Çıkıyorsun asansöre bineceksin, bi' günaydın, bi' iyi akşamlar, ben söylüyorum yani. Kişinin tamamen kendisiyle alakalı. Bina hayatı veya gecekondulu hayatı. Sen orada da aynıydın, burada da aynı. Görgü nezaket her yerde aynıdır. Çok samimi miyiz, yine hayır.

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Çöp bir kere açıldı orada. Yeşil alan zaten yok orada. Burada da çok fazla konut var ama gerçekten yeşil alan kısıtlı. Tabi ki yine iyi kötü değil. Küçükte olsa insanlar toplanınca bir arada durabiliyorlar.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Bizim ev iyiydi. Büyüktü çevre kötüydü. Yollar falan perişandı. Çoğunun evi kötüydü ama şu anki ev onlara çok lüks gelir. Toplasan on ev yoktur iyi olan. İyi ki yıktılar. Yıkmasalardı temizleyemezlerdi. Eski Saraycık yok artık. Şimdi TOKİ'yle Saraycık'ı kıyaslıyorsun ya aslında Saraycık iki dönemdeydi. Biz 1990 ile 2007 arasındaki şeydeyiz. Sonrası çok kötü oldu. Sonraki on yıl mesela çok kötüydü.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Orada muhtar vardı. Şeyle ilgilenirdi. Şimdi hakkını yemeyeyim. Bizim Saraycık'ın halkı dehşet yardım alırdı. Belediyenin verdiği yardımı eksik olmasın, hiç kaçırmıyorlardı.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirin buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirin yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

İş olanağı sıfır, iş imkânı da sıfır orada hiçbir şekilde hiç kimseye katkısı olmayacak bir yer. En azından şu an ne oluyor. Markete giriyorsun. Çırac olarak çalışırsın. Pastane var oraya gider. Kırtasiyede çalışır yani o açıdan iyi. Saraycık'ta nerde o iş imkânı olacak.

Görüşmeci 20: Kadın

Yaş:36 **Meslek:** Öğretmen

1. Apartman hayatı ile gecekondulu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Apartman hayatı şu yönden iyi. Çocuktuk ama doğalgazın var. Sıcak su var en azından. Küçüktük ama soğuk sudan rahatsız olurdu ben. Isınma açısından daha iyi. Bi' de çamur falan o çevreyi de çok fazla şey yapmıyorum. İmkanlar daha kısıtlıydı. Gecekonduda daha rahat oynardım olayı yok. Çünkü durduğumuz zaman etrafımız yani yan taraf tarlaydı sonuçta. Hani orada daha sınırlıydı bizim için. Biz daha çok şey

yapamıyorduk nolur olmaz. Kaybolma riskin vardı. Bi' de bizim durduğumuz zaman çok fazla ev de yoktu. Issızdı oralar. Akşam ezanından sonra herkes eve giriyordu. Burada geceye kadar dışarıdasın.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Etrafin tamamlanmayışı keşke diyorum biz gelmeden halledilseydi. Bi' ışıklandırma falan halen yok. Keşke bunlar daha öncesinden halledilseydi. Herkes bir nevi ilk başta inşaata girer gibi oldu. Asansörler çalışmıyordu. Elektrik yok, su yok. Sonra sonra hepsi geldi. Bir aya yakın inşaat suyu kullandık.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahseder misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Ulaşımımız çok sıkıntıydı. Burada binalar olduğu için soğuk bi' nebze geliyor. Binalar koruyor. Çok sokulmuyor. O onu engelliyor. Orada gecekondular çok fazla olduğu için bütün soğuk dağdan inerdi. Daha soğuktu.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Kamu hizmeti orada yoktu. Burada var. Bi' sağlık ocağı bi' sağlık alanında yoktu. Okul olarak ilk başta okuduğumuz okul prefabrikti. Küçük bi' okuldu. Normal bi' okul şeyi yoktu. Tek iyi tarafı cami vardı. Başka da bir şey yoktu kamu hizmeti. Çöp bile her gün toplanmazdı. Haftalık alırlardı. Onu da biz arardık. Doluyordu hani gelin alın diye. Burada günlük alınıyor. Otobüs gelmiyordu. İnsanlar imza topladılar ettiler otobüs geldi. O da aklına ne zaman eserse öyle geliyordu. Belli bir saati yoktu.

5. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Şu an diyelim ki aklıma bir şey geldi. Hemen hazırlanıp çıkabiliyorum. Orada bir kere akşama yakın aklıma gelsin. Gidişi dönüşü var. Burada daha iyi. Bir işim olunca hemen halledip gelebilirim. Bu konuda iyi. Ulaşım kaynaklı sıkıntı olduğu için orada ıssız olurdu. Öyle bir şey yapamazdık.

6. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Eğitim açısından orası köy okulu olduğu için bize şey yapardı. Devlet aslında ekstra eğitim için gönderirdi. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği vardı. Hocalar gelirdi üniversitelerden eğitim verirdi. Ama etrafta eğitim seviyesi düşük olduğu için çocuğunu okutmayan da vardı. Gönderenler azdı. Okul kötüydü ama verilen eğitim iyiydi. Biraz daha iyi olabilirdi mesela. O da işte köy okulu bi' kütüphanemiz olabilirdi.

7. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Hastane olsun sağlık ocağı olsun hiç yoktu. Ulaşım lazım senin sağlık hizmetlerine ulaşabilmen için bi' kere bir şey lazım araç, araçtan sonra gideceksin yani bi' de kışın falan oldu mu pert.

8. Sosyo-Kültürel Olanaklar: Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Park yoktu. Aletlerin olduğu o tarz hiçbir şey yoktu. Kendin bir şeyleri yaparsan belki evinin önüne, diğer türlü yoktu. Şimdi de kafe falan yok, öyle gidip oturabileceğin.

9. Güvenlik: Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Burası daha güvenli. Daha kendini güvende hissediyorsun. En azından sağın solun her yerin dolu. Polisi hemen arayabiliyorsun, kapılar daha güvenli. İssız olduğu için her an her şey olabilirdi. Işıklandırma çok fazla olmadığı için karanlık, kimseyi de göremezsin. Akşam saatinden önce evde olman lazımdı.

10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler: Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığımız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Elit çevre oluştu. İlk geldiğimiz TOKİ'yle şimdi ki TOKİ çok farklı. Ben burada daha çok samimiyim bir senedir evdeyim.

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Yeşil alan yoktu. Orada herkesin kendi bahçesi. Kendin yetiştirirsen yeşil alan. Ortak kullanım alanı, devletin yaptığı hiçbir şey yoktu. Burada çok fazla ağaç ziyan oldu. Bakım yok, sulamıyorlar. Söktüler bir daha diktiler. Burada toplanabileceğimiz ortak bir yer var. Orada iki, üç kişi ya senin bahçene geçeceğiz ya onun kapısının önü. Ortak nere olur. Köyden çıkıp tarlaya gidersen anca öyle olur.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığımız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Ev konfor olarak iyiydi. Hemen hemen aynı, tek şu doğalgaz o konuda iyi.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Burada var. Orada yoktu. Muhtarımız vardı. O da hiç ilgilenmezdi.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirin buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirin yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Orada iş imkânı yoktu.

Görüşmeci 21: Kadın

Yaş:65 **Meslek:** Ev hanımı

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Gecekondu güzeldi tadına doyamadık. Sonradan su, ışık geldi yalnız. Çiğin yıkıldıktan sonra Kürtler geldi. Karışık oldu buralar. Dışarıya çamaşır, kömür koyamazdık. Birini koymak zorundaydık. Tadına

doymadık. Şu an ki hayat da güzel, sakin, temiz. Eskiden dolmuş yoktu, geldi. Işıklarımız yanıyor burada şükür. Çinçinliler gelmeseydi rahattık. Her şeyimiz vardı. Onları da Allah yarattı. Bizi de Allah yarattı.

2. **Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdunuz?**

Aynı böyle kamelya falan daha iyi yapılabilirdi. Evlerin içi daha sağlam yapılabilirdi. Uyduruk malzemeler kullanmışlar.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahseder misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Günlük hayatımda bir şey değişmedi. Komşuları, binayı seviyorum. Memnunum hepsinden.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Kamusal hizmetler geliyordu. Her şey vardı şimdi de var.

5. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Ulaşım iyi şu an. Önceden bir ay kadar dolmuş yoktu oturduğumuz yerde. Asfalt yapıldı. Yolumuz vardı. Burada bir ay, iki ay yoktu. Yol, çamur vardı. Şimdi düzeldi. Aşağı kadar yürüyorduk.

6. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

O zaman da okul vs. vardı. Bina yıkıldı. Tepeye yaptılar. Çocuklar gelip gidiyordu. Şimdi daha iyi.

7. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

O zaman sağlık iyiydi. Sağlık ocağı vs. ulaşabiliyorduk. Şimdi de var ama burada yok.

8. **Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Sosyo-kültürel çok yetersiz. Yukarıda halk eğitim var. Oraya da gidilmiyor. Köpekler var. Hiçbir faaliyet yok.

9. **Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Gecekondu da güvenlik yoktu. Hırsızlık falan yoktu. Burada hırsız vs. vardı. Ev yoktu. Dağ tepe içinde içen vs. vardı. Gündüz dolaşırlar gece iş yaparlardı. Şimdi Yenikent'e gitmişler.

10. **Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Şimdi komşuluk ilişkisi çok iyi. Eskiden de aynıydık. TOKİ yer verdi. Kirada oturduk başka yerde. Üzülürü komşularımız.

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Eskiden bağ bahçe ekerdik. Şimdi ekemiyoruz. Şimdi bu daha temiz.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Şimdi daha memnunuz evlerimizden.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Yönetimden memnunuz. Çöp falan alınıyor. Eskiden bu yoktu.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık geliriniz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, geliriniz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Şimdi ekonomi daha rahat her şeyden. Eskiden de eşim vardı. Rahattı şimdi de rahat. Her şey ayak altında buna da şükür.

Görüşmeci 22: Kadın

Yaş:70 **Meslek:** Ev hanımı

1. Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Orada oturuyorduk. Tavuk, köpek, soba yak, ev süpür bu kadar. Binada komşuluk yok. Kimse kimseyi bilmiyor. Gecekondu iyiydi. Komşular iyiydi. Odun, talaş yakıyorduk.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdu?

Bura temiz şimdi. Bir şeyi değiştirmedim. Oturma yeri olsa iyiydi. Düzenleme yok.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahseder misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasında yaşadığınızdan memnun musunuz?

Günlük hayatta bir şey değişmedi. Orada dışarı daha rahat çıkıyorduk. Burada Çingene kaygısı yok.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Polis, asker dolanıyordu. Su, elektrik her şey vardı.

5. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Otobüs, dolmuş orada da vardı burada da var.

6. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Okula gidip geliyorlardı. Bilmiyorum ki.

- 7. Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Aynı sağlık ocağına gidiyorduk. Şimdi de aynı.

- 8. Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Onu bilmiyorum kızım ben.

- 9. Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Eskiden Çingeneler vardı ama polisler dolanıyordu. Şimdi daha iyi.

- 10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler:** Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Şimdi millet hastalıktan kimse kimseye gitmiyor. Kimse kimseyi bilmiyor, konuşmuyordu. Eskiden komşuluk ilişkisi daha iyiydi.

- 11. Doğal Çevre:** Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Orası da iyi burası da iyi.

- 12. Yapılı Çevre:** Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Gecekondu iyiydi, bura da iyi. Sobayı daha çok seviyorduk. Daha sıcaktı. Gaz pahalı yakamıyorsun. Belediye kömür falan veriyordu. Doğalgaz parası veriyordu. Onu da kestiler.

- 13. Yönetim:** Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Eskiden yönetim yoktu. Şimdi yönetim var. Süpürüyor, çöp alıyor. Bina temiz ne desen yapıyorlar. Para alıyor mecbur bakacak.

- 14. İstihdam-Ekonomi:** Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirin buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirin yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Eskiden ucuzdu şimdi pahalı, ne yanaşabiliyorsun ne alabiliyorsun hayat pahalı. Eskiden alıyordun ucuzdu.

Görüşmeci 23: Erkek

Yaş:30 **Meslek:** Cnc torna operatörü

- 1.** Apartman hayatı ile gecekondu hayatınızı kıyaslayabilir misiniz?

Apartman hayatı, bizim için Saraycık Mahallesi'nde gecekondudan sonra ilk defa oldu. Daha önce hiç oturmadık, hep gecekondudaydık. İyiydi bizim için aslında ama bazı şartlardan dolayı mahallemize kentsel dönüşüm geldi. Ben gecekondu hayatını tercih ederim yani apartman nefes vermiyor, çocuklar rahat

değiller, temiz havası yok, sürekli içeridesin, istediklerimizi yapamıyoruz. Mesela gecekonduda istediğini yapabiliyorsun. Bahçen oluyor, hayvanların oluyor, doğal şeylerden besin alıyorsun, sütün, yumurtan, ekmeğini bile kendin yapabiliyorsun.

2. Nasıl bir dönüşüm projesi olsaydı yani dönüşüm sonrasında nasıl bir konut ve konut çevresi olsaydı daha memnun olurdunuz?

Saraycık projesinde daha önceden dublex yani villa tarzı projesi vermişlerdi. Sağ olsun 2009 yılındaki muhtarımız kabul etmemiş falan dediler. Aslında daha iyi olurdu bizim için. Hiç olmasa kat sorunu olmazdı. Bizim için de daha iyi olurdu bahçeli falan.

3. **Gündelik Hayat:** Dönüşümden önceki Saraycık Mahallesi'ndeki yaşamınızdan bahseder misiniz? Kentsel dönüşüm sonrası yaşantınız değişti mi, nasıl? Dönüşüm projesi sonrasındaki yaşantınızdan memnun musunuz?

Bundan on yıl öncesine kadar yaşamımız çok güzeldi. Komşularımız olsun, çevremizdeki insanlar olsun. Geçim vardı. Hayat ucuzdu mesela. Kentsel dönüşümde bize arsa karşılığı para teklif ettiler. Sonra para kabul etmezseniz daire dediler. Biz de daire aldık ve üstüne borçlandık bi'de. Demem o ki hiç memnun değilim.

4. **Kamu Hizmetleri:** Şu an yaşadığınız Saraycık Mahallesi'ndeki kamu hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eksik bulduğunuz noktalar nelerdir? Dönüşümden önce durum nasıldı, karşılaştırma yapabilir misiniz?

Önceden kamu hizmeti yeterli değildi. Şimdi biraz daha iyi.

5. **Erişilebilirlik-Ulaşım:** Bu mahallede temel ihtiyaçlarınıza yürüme mesafesinde erişebiliyor musunuz? Mahallenin ulaşım şartlarını nasıl değerlendirirsiniz? Dönüşümden önce ihtiyaç duyduğunuz alanlara rahat erişebiliyor muydunuz karşılaştırma yapabilir misiniz?

Evet ihtiyacım olan çoğu şeye ulaşabiliyorum. Eskiden daha zordu. Ulaşım eskiye göre biraz daha iyi. Yollar ters öyle bir sorunumuz var.

6. **Eğitim:** Bu mahalledeki eğitim seviyesi ve verilen eğitimin kalitesinden memnun musunuz? Çocuklarınızın veya diğer çocukların aldığı eğitimi, dönüşüm öncesi aldıkları eğitimle karşılaştırabilir misiniz?

Eğitim tabi değişti. Eskiye göre daha iyi.

7. **Sağlık:** Buradaki sağlık hizmetlerinden memnun musunuz, koşulları nasıl? Dönüşümden önceki durum ile karşılaştırabilir misiniz?

Sağlıkta değişen bir şey olmadı. Yeni yapılan bir şey yok. Hastane, sağlık ocağı yine aynı ve eksik.

8. **Sosyo-Kültürel Olanaklar:** Bu mahallede sosyo- kültürel faaliyetlere yönelik imkân var mı? Tüm bireyler bu alanlardan rahat faydalanabiliyor mu? Dönüşüm öncesi ve sonrası yaşantınızı sosyo- kültürel olanaklar açısından karşılaştırabilir misiniz?

Eskiden pek bir şey yoktu. Mahallede dolanır, oynardık. Şimdi sosyo-kültürel alanlar var yapıyor.

9. **Güvenlik:** Bu mahallede yaşarken kendinizi güvende hissediyor musunuz? Dönüşümden önceki durum ile şimdiki durumu güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

Eskiden bizim için güvenliydi. Dışarıya bilmiyorum. Şimdi güvenli ama yabancı çok fazla.

10. Sosyal Çevre-Toplumsal İlişkiler: Buradaki sosyal ilişkileriniz nasıl, komşularınızla olan ilişkilerinizden memnun musunuz? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz? Dönüşümden önce toplumsal ilişkiler nasıldı, kendinizi yaşadığınız mahalleye ait hissediyor muydunuz?

Sosyal ilişkiler kıyaslanamaz eskiyle. O zaman her şey komşuluklar daha iyiydi. Gider gelir arkadaşlarla mahallede toplanırdık. Şimdi öyle bi' sosyal ilişki yok.

11. Doğal Çevre: Yeşil alanlar yeterli ve buralara erişim kolay mı? Çevrenizde sağlığı tehdit eden unsurlar var mı? Dönüşüm öncesi durum nasıldı?

Önceden bahçemiz falan vardı evin önünde. İyi oluyordu. Şimdi var ama bu kadar insana çok yetersiz.

12. Yapılı Çevre: Yaşadığınız mahallenin, oturduğunuz konutun fiziksel özelliklerini yeterli ve konforlu buluyor musunuz? Dönüşüm öncesi yaşadığınız konutun durumu ile karşılaştırabilir misiniz? Mesela gecekonduda yaşarken evinizde ısınmayı nasıl sağlıyordunuz?

Konutlar daha konforlu tabi, doğalgaz var şimdi. Eskiden sobayla ısınırdık. Daha zordu şartlar. Kat çok fazla. Gecekondu iyiydi rahattık. Gecekondu yaşamını isterdim.

13. Yönetim: Bu bölgenin yönetiminden memnun musunuz, tüm hakların vatandaşlar ayırt edilmeden herkese eşit olarak sunulduğunu, sizi ilgilendiren durumlarda söz sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Dönüşümden önce yönetimin yaklaşımı nasıldı karşılaştırabilir misiniz?

Eskiden yönetim yoktu. Muhtar vardı. Şimdi ise yönetimden çok memnunum diyemem.

14. İstihdam-Ekonomi: Buradaki istihdam koşulları nasıl, aylık gelirinüz buradaki ihtiyaçlarınızı karşılamak için yeterli mi? Dönüşümden önce geçiminizi nasıl sağlıyordunuz, gelirinüz yeterli geliyor muydu, iki durum arasında karşılaştırma yapabilir misiniz?

Şimdi geçim zorlaştı. Giderlerimiz arttı. Aidatlar yüksek, borçlandırıldık. İstihdam ise burada yeni açılan dükkanlar falan bina çalışanları derken arttı.